

Розслідування злочинів на ґрунті ненависті щодо ЛГБТІ: тренінг для покращення навичок поліцейських

Посібник адаптований для України

Автори
Джоанна Перрі, Пол Фрейні

Редактори
**Юрій Дебоєр,
Євгенія Джакумопулу**

Редактор української версії
ГО «Точка опори ЮА»

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Розслідування злочинів на ґрунті ненависті щодо ЛГБТІ: тренінг для покращення навичок поліцейських

Посібник адаптований для України

Автори
Джоанна Перрі, Пол Фрейні

Редактори
**Юрій Дебоєр,
Євгенія Джакумопулу**

Редактор української версії
ГО «Точка опори ЮА»

© 2021 Рада Європи. Всі права захищені. Умовні права надані Європейському Союзу. Переклад, відтворення або передання будь-яких частин цієї публікації в будь-якій формі або будь-якими засобами - електронними (CDRom, Інтернет, тощо) або механічними, включаючи копіювання, запис тексту або використання будь якої системи накопичення або витягнення інформації, допускається виключно за попереднім наданим в письмовій формі дозволом від Директорату комунікацій (F-67075 Strasbourg Cedex або publishing@coe.int).

Зміст

Вступ та огляд	4
Модуль перший: навіщо все це потрібно?	7
Модуль другий: ключові поняття	23
Модуль 2 (В): основні поняття та визначення — злочини на ґрунті ненависті	36
Модуль третій: як працювати зі злочинами на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ — підхід, заснований на правах людини та боротьбі з дискримінацією	45
Модуль четвертий: розслідування злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб	62
Модуль п'ятий: робота з організаціями громадянського суспільства (ОГС)	98
Що далі? Розслідування злочинів на ґрунті ненависті в національному контексті: нормативна база	110

Поліцейські знаходяться на передовій системи кримінального судочинства і є першими контактними особами для багатьох жертв злочинів на ґрунті ненависті¹. Не маючи необхідних навичок виявлення та розслідування злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ, поліція не може забезпечити відновлення справедливості та захист жертв, завоювати довіру громад та сприяти чесному та прозорому застосуванню національного законодавства щодо злочинів на ґрунті ненависті.

Рада Європи довгий час працювала над підвищенням обізнаності щодо адресного насильства, до якого належать расистські, релігійні, гендерні, гомофобні та трансфобні злочини. В ключових резолюціях та рекомендаціях Комітету міністрів, а також Парламентської асамблеї Ради Європи йдеться про конкретну шкоду та наслідки дискримінації та злочинів проти ЛГБТІ-осіб, а також підкреслюється важливість підтримки жертв, співпраці з громадянським суспільством та підготовки працівників правоохоронної системи та інших працівників кримінального судочинства². Судова практика Європейського суду з прав людини недвозначно вказує на важливість «викриття» мотивів ненависті та гомофобії і попереджає про наслідки невиконання цієї вимоги: «злочини, мотивовані упередженнями, неминуче будуть розглядатись нарівні зі звичайними справами, що не мають такого підтексту, а байдужість, що виникає внаслідок цього рівнозначна офіційному мовчазному схваленню злочинів на ґрунті ненависті або навіть потуранню їм»³.

Цей посібник призначений для інструкторів поліції, слідчих, керівників, поліцейських, що займаються злочинами на ґрунті ненависті, та патрульних поліцейських, які працюють у країнах, що мають представництво у Раді Європи. Мета цього посібника надати допомогу, інформацію та відповіді інструменти для проведення тренінгів щодо злочинів на ґрунті ненависті проти представників ЛГБТІ-спільноти. Посібник ґрунтується на стандартах Ради Європи, зокрема на Європейській конвенції з прав людини та відповідній практиці Європейського суду з прав людини, а також на інших міжнародних стандартах з прав людини та на вже існуючих навчальних матеріалах для працівників правоохоронних органів.

В основі цього посібника підхід заснований на правах людини та думки експертів. Перш за все, він орієнтований на потерпілих і громаду, в підтвердження того, що їх довіра до правоохоронних органів та співпраця з ними є ключем до успіху розслідування таких злочинів.

Навчання поліцейських це лише один із елементів комплексного підходу до боротьби зі злочинами на ґрунті ненависті. Системи поліцейського обліку повинні мати можливість фіксувати всі аспекти злочинів на ґрунті ненависті щодо ЛГБТІ, а належну слідчу практику слід підкріпляти офіційними протоколами та рекомендаціями. Працівники прокуратури, як ключового партнера поліції, також повинні пройти навчання для підготовки та організації успішного та справедливого покарання за злочини на ґрунті ненависті. Нарешті, варто заручитись підтримкою політичних лідерів, які визнають конкретну шкоду, заподіяну злочинами на ґрунті ненависті представникам ЛГБТІ-спільноти та беруть на себе зобов'язання забезпечити фінансування повного впровадження такого навчання.

Цей посібник базується на стандартах Ради Європи щодо боротьби зі злочинами на ґрунті ненависті та дискримінацією, а також на роботі та досвіді Відділу з питань сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності у наданні допомоги державам-членам у впровадженні ефективних регламентованих

1 Рада Європи визнає, що термін «жертва» є неприйнятним для багатьох людей, що стали об'єктом злочинів на ґрунті ненависті. Ми усвідомлюємо, що в багатьох випадках надається перевага терміну «людина, що пережила насильство», оскільки він краще передає досвід через який такі люди пройшли. У цьому посібнику використовується термін «жертва», оскільки він найкраще відповідає правовому та технічному статусу особи, на яку націлені злочини на ґрунті ненависті, яка контактує з поліцією та органами кримінального судочинства загалом. В цьому посібнику неодноразово підкреслюється, що поліція повинна застосовувати підхід, орієнтований на жертву, і запитувати особу, на яку націлені злочини на ґрунті ненависті про те, як би вона хотіла, щоб до неї зверталися, і, там де це можливо, прислухатись до її побажань.

2 Див., зокрема, Рекомендацію CM/Rec(2010)5 Комітету міністрів державам-учасницям про заходи боротьби з дискримінацією за ознаками сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності; та Резолюцію 2048 (2015) Парламентської Асамблеї Ради Європи про дискримінацію трансгендерних людей у Європі.

3 Див. Ідентоба проти Грузії

підходів, законодавства та практичних заходів щодо виявлення, розслідування та переслідування злочинів на ґрунті ненависті щодо представників ЛГБТІ-спільноти та захисту жертв таких злочинів.

Огляд

Цей посібник складається з п'яти модулів та розділу «Що далі?». Модулі складаються з різноманітних практичних заходів, які поділяються на чіткі етапи, що включають конкретні часові проміжки та вказівки на будь-яку попередню підготовчу роботу.

В **Модулі 1** підкреслюється важлива роль керівництва поліції та їх прихильності справі успішної підготовки поліцейських, що працюють зі злочинами на ґрунті ненависті, йдеться про якнайшвидший розгляд впливу злочинів на ґрунті ненависті на представників ЛГБТІ-спільноти, учасники тренінгу мають можливість дізнатись про більш широкий контекст дискримінації та упереджень з якими мають справу представники ЛГБТІ у країнах-учасницях Ради Європи.

Модуль 2 допомагає учасникам розвинути розуміння ключових понять, таких як: «сексуальна орієнтація»; «гендерна ідентичність»; «статеві ознаки»; «злочин на ґрунті ненависті»; та більш широкі поняття, такі як: «гомофобія», «трансфобія», «стереотипи» і «дискримінація». Це формує основу для більш технічної спрямованості розслідування злочинів на ґрунті ненависті, про що йдеться в Модулі 4.

Модуль 3 включає вправи, які сприяють посиленню довіри правоохоронців до стандартів та принципів прав людини під час діяльності спрямованої на ефективне розслідування злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ. Матеріали надають вичерпний огляд та передбачають практичне застосування найактуальніших міжнародних стандартів, які повинні бути підґрунтям для ефективної боротьби зі злочинами на ґрунті ненависті проти представників ЛГБТІ.

Модуль 4 зосереджений на підході до розслідування злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ, орієнтованому на жертву такого злочину, та ключових навичках, необхідних для збору доказів мотивації упередженості, ключових компонентах, що відрізняють злочини на ґрунті ненависті від звичайних злочинів. Спеціально вивчаються унікальні потреби трансгендерних жертв злочинів. Зрештою, учасникам пропонується прийняти виклик та побудувати взаємодію з місцевою ЛГБТІ-спільнотою з огляду на контекст їхніх поточних стосунків.

Модуль 5 допомагає учасникам зрозуміти роботу ОГС, а також можливості якнайкращої співпраці між поліцією та ОГС задля допомоги жертвам злочинів. Цей процес передбачає безпосередню залученість організацій громадянського суспільства, які розкажуть про те які послуги вони надають, про зібрані дані, а також про свої знання потреб жертв злочинів на ґрунті ненависті серед ЛГБТІ. Учасники матимуть можливість попрацювати разом з представниками громадянського суспільства, визначити сфери, які потребують покращення та окреслити напрямки можливої спільної роботи.

«Що далі?» — не обов'язковий заключний розділ, який має на меті підтримати учасників у визначенні проблем, які можуть перешкоджати проведеному навчання на національному рівні, та застосуванню підходу орієнтований на вирішення таких питань. Учасникам пропонується окреслити свій власний національний контекст, до якого варто включити прогалини та можливості, відштовхуючись від ключових елементів, необхідних для комплексного підходу до злочинів на ґрунті ненависті, включаючи: законодавчу базу; системи реєстрації злочинів на ґрунті ненависті; наявність або відсутність настанов та інструкцій; навчання, та спеціалізованих служб підтримки жертв злочинів.

Інформація про організації громадянського суспільства

Організації громадянського суспільства (ОГС) є важливим партнером поліції в роботі щодо злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ та ефективного реагування на них. Визнаючи їх центральну роль у

відстеженні злочинів на ґрунті ненависті та підтримці жертв таких злочинів, Рада Європи залучила ключові ОГС до розробки та укладання цього посібника, і ми вдячні їм за підтримку.

ОГС є важливим ресурсом для поліції в таких конкретних випадках: як служба підтримки потерпілих, партнер по навчанню поліції, а також важливим джерелом даних та інформації про поширеність і вплив злочинів на ґрунті ненависті. Відповідно, кожен модуль включає рекомендації щодо того, як поліція може використовувати досвід і підтримку експертних організацій громадянського суспільства. П'ятий модуль присвячений вивченню можливостей співпраці з ОГС для ефективного виявлення і розслідування злочинів на ґрунті ненависті та підтримки жертв.

ОГС також є важливою цільовою аудиторією цього посібника, який може бути використаний як інформаційно-роз'яснювальний ресурс щоб спонукати поліцейських, що працюють на національному та місцевому рівнях проводити навчальні заняття щодо реагування та розслідування злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ.

Як користуватися цим посібником: Індивідуальний підхід

Цей посібник розроблений з метою забезпечення максимальної гнучкості тренерів в процесі навчання. Заходи і модулі слід обирати відповідно до складу учасників, потреб приймаючої організації та інших конкретних контекстних вимог, таких як часові рамки. Тренеру рекомендується уважно прочитати огляд посібника, викладений вище, а також конкретні модулі, вправи і замітки для тренера, щоб оцінити, які модулі і заходи є найбільш доречними.

Для зручності в Додатку 1 можна знайти типові програми одно – і дводенних тренінгів. Щоб забезпечити достатню кількість часу та досягнути достатнього рівня залученості для отримання основних результатів навчання настійно рекомендується проводити дводенний тренінг. Також інструкторам рекомендується прочитати посібник перед тим, як доопрацьовувати програму тренінгу, це необхідно зробити для того щоб обрати найбільш доречні модулі та завдання з огляду на місцевий контекст.

Модуль перший: навіщо все це потрібно?

Вступ та базова проблематика

У цьому модулі дається огляд тренінгу, пояснюється, чому тренінг є важливим та про що дізнаються поліцейські, беручи у ньому участь. Модуль побудований на презентації створеній керівником поліції, який зазначає чому важливо розуміти причини злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ та реагувати на них, та висловлює сподівання, що учасники докладуть належних зусиль для проходження тренінгу та засвоєння навчального матеріалу. Зважаючи на те, що впровадження вивченого на тренінгу потребує часу, дуже важливо, щоб керівники поліції надавали належну підтримку заходам, які слід впроваджувати для ефективного розслідування злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ. Учасникам важливо отримати такий посил від своїх безпосередніх керівників. Адже, коли про важливість проблеми говорить безпосередній керівник, то це сприймається по-іншому, ніж у випадку, коли про це говорить тренер!

В іншій ключовій частині модулю йдеться про внесок організацій громадянського суспільства, які допомагають подивитись на злочини на ґрунті ненависті з позиції жертви та розповідають наскільки сильно злочини на ґрунті ненависті впливають на потерпілих та на їхні спільноти.

Нарешті, учасники матимуть можливість дізнатися про більш широкий контекст злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб і усвідомити, що злочини на ґрунті ненависті — це лише певна частина дискримінації та упереджень, з якими мають справу ЛГБТІ-люди в країнах-членах Раді Європи.

Задачі навчання

Учасники:

- + зрозуміють чому злочини на ґрунті ненависті та інше насильство проти ЛГБТІ-осіб потребують особливого і чітко сформульованого підходу;
- + зрозуміють, що для позитивних зрушень у цій сфері потрібна підтримка керівництва поліції;
- + зрозуміють поширеність та наслідки злочинів на ґрунті ненависті та іншого насильства, включаючи домашнє насильство, щодо ЛГБТІ-спільноти;
- + зрозуміють, що основний обов'язок поліції захищати, розслідувати злочини та надавати послуги на основі рівноправності та поваги.

Огляд завдань

- + Завдання 1.1. Виступ керівника зі вступним словом до учасників тренінгу
- + Завдання 1.2. Надання інформації про злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб
- + Завдання 1.3. Огляд статистики щодо насильства та дискримінації ЛГБТІ-осіб

Завдання 1.1: виступ керівника зі вступним словом до учасників тренінгу

Перед початком тренінгу спробуйте зустрітись з представником поліції або обговорити з ним/нею по телефону або електронною поштою, як краще висвітлити ключові моменти їхнього виступу. Вони, природно, матимуть власну точку зору щодо того, про що їм слід говорити. Ви також можете внести пропозиції щодо:

- + Підкреслити, що поліція повинна надавати однакові послуги всім спільнотам, наголосити, що до усіх потерпілих потрібно ставитись з гідністю та повагою незалежно від їхнього походження. Підкреслити, що це важливий принцип поліцейської служби, який ви маєте намір підтримувати.
- + Зазначити наскільки руйнівний вплив мають злочини на ґрунті ненависті на ЛГБТІ-осіб та наголосити на необхідності ефективного документування доказів упередженості, співпраці із прокуратурою для ефективного переслідування таких злочинів та застосування відповідних законів про злочини на ґрунті ненависті.
- + Обговорити які результати учасники повинні отримати від проходження навчання, а саме навички ефективного розслідування злочинів на ґрунті ненависті, навички та знання для роботи зі спільнотами (у партнерстві з ними, де це можливо) та, як наслідок, можливість покращити процес обліку злочинів та збільшити довіру потерпілих до поліції під час роботи над такими складними та делікатними питаннями.
- + Зазначити, що в разі наявності правопорушень вчинених поліцейськими проти ЛГБТІ-осіб, вони будуть розслідуватись та розглядатись відповідно до чітких процедур.
- + Пояснити як керівництво поліції буде відстежувати результати навчання і забезпечувати їх впровадження під час виконання поліцейськими їхньої роботи.

Завдання 1.2: злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ, з точки зору потерпілих

Перед початком тренінгу знайдіть час щоб окреслити коло організацій громадянського суспільства, що моніторять злочини на ґрунті ненависті та/або надають пряму підтримку жертвам на національному або місцевому рівні. Важливо взаємодіяти з ОГС, які працюють з усіма групами ЛГБТІ-спільноти. Співробітник поліції повинен мати уявлення про те, які ОГС активно працюють у цій сфері. Ви також можете зайти на сайт hatecrime.osce.org та здійснити пошук ОГС на сторінках конкретних країн, щоб визначити ОГС, що діють у регіоні¹. Ви також можете запитати про відповідний контакт свого колегу з Міжнародної асоціації лесбійок, геїв, трансгендерів та інтерсекс-людей ILGA-Europe² або мережі організацій Трансгендерна Європа TGEU³ або підрозділу сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності Ради Європи. Перед початком тренінгу спробуйте зустрітись з представником ОГС або обговорити з ним/нею по телефону або електронною поштою, як висвітлити ключові моменти їхнього виступу. Надайте їм короткий огляд тренінгу та зверніть їхню увагу на той факт, що співпраця між поліцією та ОГС буде детально розглянута в Модулі 5.

1 Наприклад, ОГС, що здійснюють моніторинг злочинів на ґрунті ненависті в Іспанії, можна побачити в розділі «Інформація про громадянське суспільство»: <http://hatecrime.osce.org/spain?year=2015>

2 www.ilga-europe.org/who-we-are/contact-us

3 <http://tgeu.org/about> : прокрутіть сторінку вниз, щоб переглянути список організацій-членів за країнами, включаючи контактні дані

- + Запропонуйте представнику ОГС надати контакти своєї організації та пояснити яким чином поліція може зв'язатись та співпрацювати з ними. Швидше за все у них буде власне бачення того про що варто говорити. Ви також можете запропонувати розповісти про наступне.
- + Донесіть до учасників тренінгу погляд на ситуацію зі сторони потерпілого через конкретну історію про злочин на ґрунті ненависті щодо представника ЛГБТІ або розкажіть про злочини на ґрунті ненависті з досвіду власної роботи.
- + Зверніть увагу учасників тренінгу на потреби потерпілих від злочинів на ґрунті ненависті, а також на те, чому їм складно повідомляти про такі випадки в поліцію.
- + Привітайте зусилля учасників тренінгу та внесок ОГС та наголосіть на активній залученості ОГС в тренінг, особливо в Модуль 5.
- + Надайте конкретні та реалістичні пропозиції (навіть найменші!) щодо того як поліція може покращити роботу з ОГС та спільнотами.

Н.В. Якщо організація громадянського суспільства (ОГС) не може взяти участь у тренінгу, з самого початку поясніть, що вона відіграла важливу роль у підготовці посібника/тренінгу. Важливо донести наступне: «ми співпрацювали з громадянським суспільством у розробці цього модуля; вам потрібно співпрацювати з громадянським суспільством для його впровадження».

Завдання 1.3: Контекст злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ

Існує ряд способів представити статистичні дані про злочини на ґрунті ненависті та інші випадки насильства та дискримінації щодо ЛГБТІ. Дані, наведені у цьому розділі можна використовувати для створення презентації у PowerPoint або ж, в якості основи для групового обговорення, можна використовувати роздатковий матеріал 1.3 та 1.4.

Ця сесія повинна тривати близько 10 хвилин. Її можна поєднати з завданням 1.2.

- 1 Перед сесією присвятіть деякий час читанню роздаткових матеріалів 1.3 та 1.4, в яких містяться статистичні дані та інформація з основних міжнародних звітів. Чи можете ви додати додаткову інформацію про національний або місцевий контекст на основі інформації з відкритих джерел? Використовуйте матеріали, перелік яких наведений в кінці цього модуля, для пошуку інших джерел інформації та розгляду конкретних випадків. Чи є статистика злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ на національному рівні? Звідки вона походить? З офіційних джерел, таких як поліцейські звіти, національні та місцеві організації громадянського суспільства (ОГС), міжнародні звіти? Важливо уточнити джерела інформації, яку ви знайшли, щоб бути готовими довести її правдивість. Наприклад, ви можете використовувати дані ОГС, але майте на увазі, що поліція може не визнавати такі дані за офіційну картину злочинів ненависті проти ЛГБТІ в своїй практиці. Якщо таке трапиться на тренінгу, вам слід уникати прямої конфронтації з поліцейськими з цього питання, але варто пояснити наступне:

- + дані про злочини на ґрунті ненависті можуть надходити з різних джерел;
- + хоча інформація, якою володіють ОГС, можливо, не надходила до поліції, але вона є хорошим довідковим матеріалом для розуміння досвіду ЛГБТІ-осіб;
- + тренінг можна використати для виявлення додаткових джерел інформації про злочини на ґрунті ненависті щодо ЛГБТІ та визначення шляхів удосконалення офіційних джерел інформації з даної теми.

Досліджуючи інформацію та статистичні дані, що стосуються національного контексту, зверніться до ресурсів, що наведені у роздатковому матеріалі 1.5.

- 2 Почніть сесію з того, що є два важливих моменти, про які слід пам'ятати, коли мова йде про статистику злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб: по-перше, ЛГБТІ наражаються на більший ризик насильства та дискримінації, ніж інші прошарки населення, та, по-друге, вони менш схильні повідомляти в поліцію про те, що стали жертвами злочинів на ґрунті ненависті. Потім зазначте, що це означає, що робота співробітника поліції є складною: він повинен переконати потерпілих ЛГБТІ-осіб повідомляти про злочини, а також заохочувати їх давати якомога більше інформації про те, що відбулось у найбезпечніший спосіб. Також співробітники поліції повинні забезпечити вживання відповідних заходів.
- 3 Поясніть групі, що за цифрами та статистикою, за кожним випадком насильства стоїть окрема людина, як у випадку, про який йшлося на попередній сесії. Важливо зрозуміти цифри, що стоять за злочинами на ґрунті ненависті, але також слід не забувати про те, як такі злочини впливають на життя людей.
- 4 Тепер перейдіть до ключових моментів що стосуються поширеності та впливу злочинів на ґрунті ненависті та ширше дискримінації, використовуючи роздаткові матеріали 1.3 та 1.4, як основу для обговорення. Крім того, ви можете використовувати роздатковий матеріал для підготовки презентації у PowerPoint.
- 5 Нарешті, роздайте роздатковий матеріал 1.5. Поясніть, що учасники можуть використовувати його, коли готуватимуть власні тренінги для колег.

Роздатковий матеріал 1.3: контекст злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб

Інформація та статистика щодо злочинів на ґрунті ненависті в країнах-членах Ради Європи є дуже обмеженими, проте є вагомими докази того, що високий відсоток ЛГБТІ-осіб ставали жертвами злочинів на ґрунті ненависті. Наступні витяги з ключових міжнародних звітів містять відповідну інформацію про злочини на ґрунті ненависті та досвід дискримінації ЛГБТІ-осіб. Все це можна використати для кращого розуміння поширеності та впливу таких інцидентів для вашого контексту. Важливо зазначити, що між різними країнами існують значні розбіжності, і це слід враховувати розглядаючи ситуацію у вашій країні.

Багато організацій громадянського суспільства (ОГС) збирають дані про злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб в усьому регіоні Ради Європи, в той же час офіційна статистика не дуже численна. На зображенні нижче видно, що ОГС з 24 держав у 2015 році повідомляли Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів та прав людини (БДІПЛ) про випадки злочинів на ґрунті ненависті під час щорічного звітування про такі злочини, в той час як офіційні дані до БДІПЛ подали лише 12 держав.

Албанія	Болгарія	Франція	Італія
Андорра	Канада	Грузія	Казахстан
Вірменія	Хорватія	Німеччина	Киргизстан
Австрія	Кіпр	Греція	Латвія
Азербайджан	Чехія	Святий Престол	Ліхтенштейн
Білорусь	Данія	Угорщина	Литва
Бельгія	Естонія	Ісландія	Люксембург
Боснія та Герцеговина	Фінляндія	Ірландія	Північна Македонія

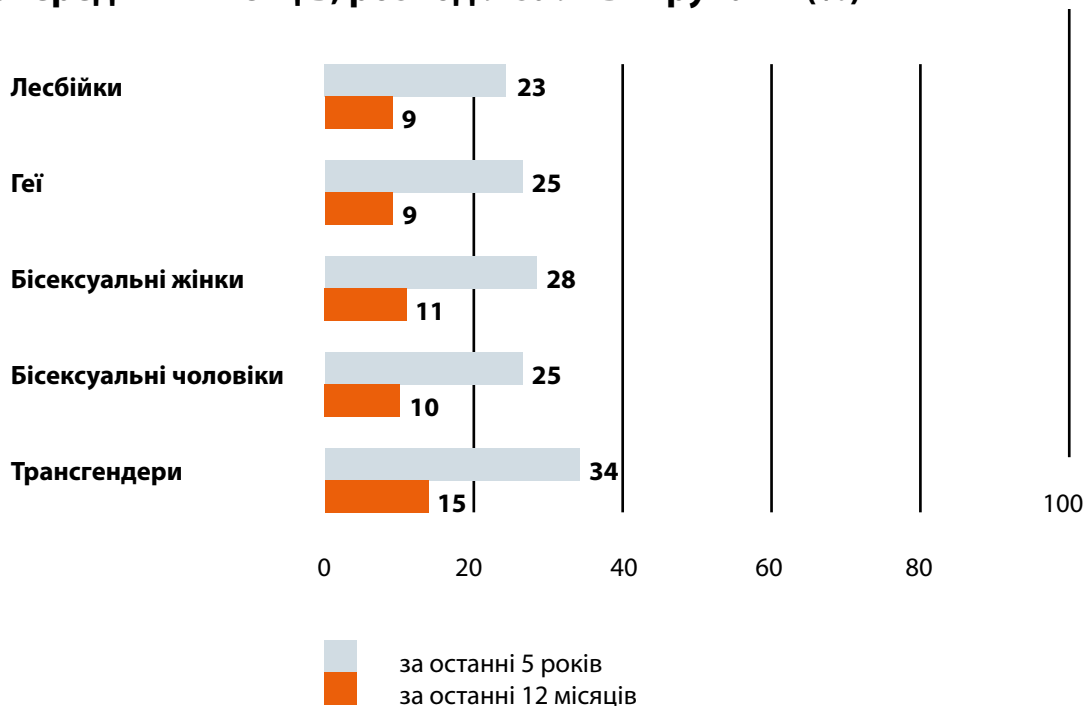
Мальта	Польща	Словаччина	Туреччина
Молдова	Португалія	Словенія	Туркменістан
Монако	Румунія	Іспанія	Україна
Монголія	Російська Федерація	Швеція	Велика Британія
Чорногорія	Сан-Марино	Швейцарія	США
Нідерланди	Сербія	Таджикистан	Узбекистан
Норвегія			

Наступні кілька зображень містять витяги зі звіту Агентства Європейського Союзу з основоположних прав (FRA) щодо найбільшого в історії опитування ЛГБТІ про їхній досвід дискримінації, насильства, злочинів на ґрунті ненависті та інших проблем, що має назву [Опитування ЛГБТІ спільноти у Європейському Союзі — Опитування лесбійок, геїв, бісексуалів та трансгендерів – Основні результати](#).

Хоча в звіт не включені країни, що не входять в ЄС, він дає дуже докладний огляд індивідуального досвіду, який можна співвіднести з досвідом країн за межами ЄС. Нижче звертаємо вашу увагу на деякі ключові моменти для кожного графіка. Подумайте, які ще висновки можна зробити з отриманих даних.

таб. 1

Поширеність насильства за попередні 5 років та за попередні 12 місяців, розподіл за ЛГБТ групами (%)

Питання:

- + F1_A. Наступне запитання стосується будь-якого випадку насильства, якого ви могли зазнати за останні 5 років. Він міг трапитись з будь-якої причини в будь-якій державі ЄС або Хорватії.
- + За останні 5 років ви з будь-якої причини зазнавали фізичного/сексуального насильства чи погрози насильством вдома чи деінде (на вулиці, у громадському транспорті, на робочому місці тощо)? Так.
- + FA1_2. Коли стався ОСТАННІЙ випадок фізичного/сексуального насильства чи погроза насильством? Протягом останніх 12 місяців.

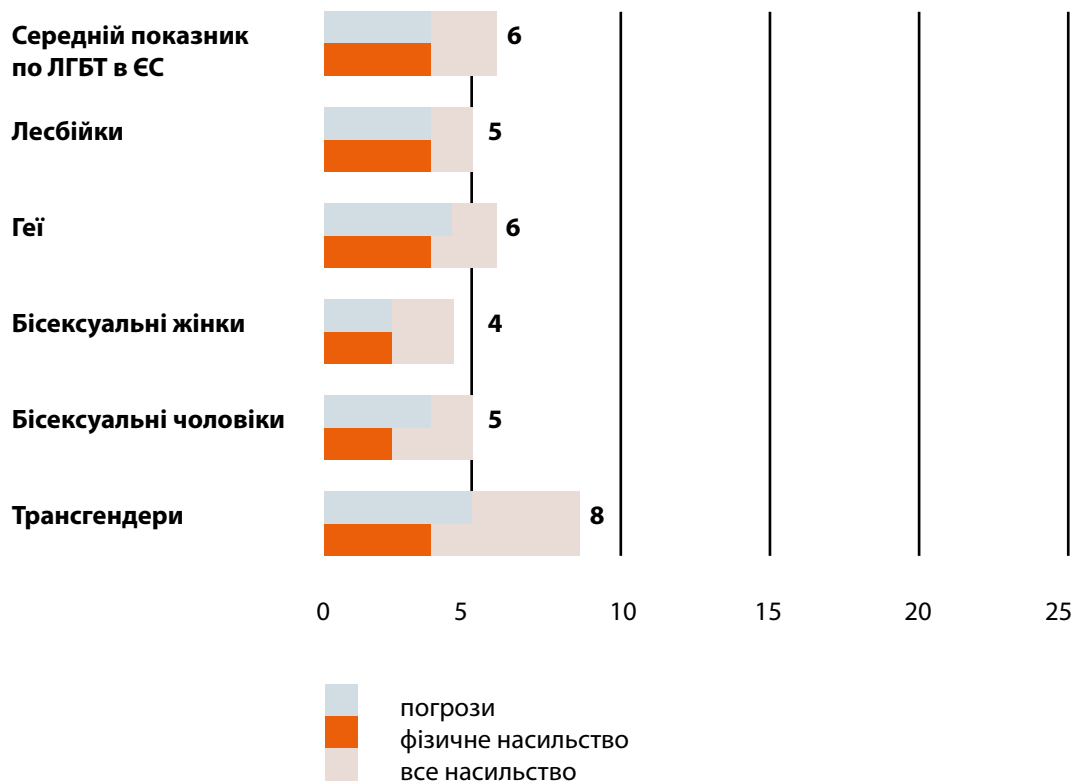
База дослідження: Усі респонденти Опитування ЛГБТ-спільноти в ЄС.

Джерело: Агентство ЄС з основоположних прав, Опитування ЛГБТ-спільноти в ЄС, 2012 рік

Агентство ЄС з основоположних прав, стор.57, [Опитування ЛГБТ-спільноти у Європейському Союзі - Опитування лесбійок, геїв, бісексуалів та трансгендерів - Основні результати](#). З цієї таблиці видно, що трансгендери найчастіше стають жертвами насильства.

таб. 2

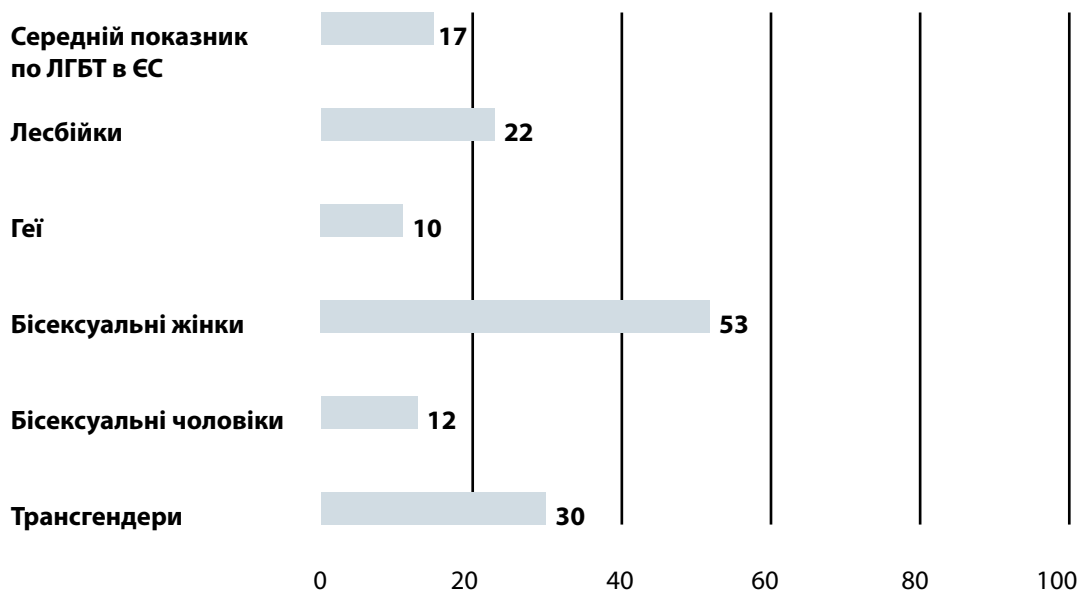
Поширеність насильства, мотивованого ненавистю, за попередні 12 місяців за видами насильства та ЛГБТ групами(%)

Агентство ЄС з основоположних прав, стор.57, [Опитування ЛГБТ-спільноти у Європейському Союзі - Опитування лесбійок, геїв, бісексуалів та трансгендерів - Основні результати](#). З цієї таблиці видно, що трансгендери частіше стають жертвами насильства в порівнянні з іншими групами.

таб. 3

Випадки нападів сексуального характеру на ґрунті ненависті у відсотках від загального числа випадків насильства на ґрунті ненависті за ЛГБТ групами (%)

Запитання:

- + FA1_5. Як ви вважаєте, **останній** випадок фізичного/сексуального нападу або погрози насильством протягом останніх 12 місяців стався частково або повністю через те, що вас сприймали [категорія на основі A3 або A4]? Так.
- + FA1_4. Розмірковуючи про **останній** випадок фізичного/сексуального нападу або погрози насильством як ви можете описати те що відбулося? 2. Сексуальний напад; 3. Фізичний та сексуальний напад. Обчислювальна змінна.

Примітка. Категорії для самоідентифікації в A3 та A4: трансгендер, транссексуал, жінка з транссексуальним минулим, чоловік з транссексуальним минулим, людина з гендерною варіативністю, кроссдрессер, квір, лесбійка, гей, бісексуал та ін.

База дослідження: респонденти Опитування ЛГБТ-спільноти в ЄС, які протягом попередніх 12 місяців зазнали фізичного/сексуального нападу або погроз насильством, частково або повністю через те, що вони сприймалися як представники ЛГБТ.

Джерело: Агентство ЄС з основоположних прав, Опитування ЛГБТ-спільноти в ЄС, 2012 рік

Агентство ЄС з основоположних прав, стор. 62, [Опитування ЛГБТ-спільноти у Європейському Союзі — Опитування лесбійок, геїв, бісексуалів та трансгендерів – Основні результати](#). Зауважте, що сексуальне насильство є вагомою категорією насильства, якого зазнають ЛГБТ-особи. Зверніть увагу, що бісексуальні жінки знаходяться в найбільшій категорії ризику.

таб. 4

Умови	Останній випадок злочину на ґрунті ненависті	Найбільш серйозний випадок злочину на ґрунті ненависті
Нападник був один?		
Один	36	36
Кілька	64	34
Якої статі був нападник (нападники)?		
Чоловічої	84	86
Жіночої	4	4
Обох статей: чоловічої та жіночої	12	10
Я не знаю	0	0
На вашу думку нападник (нападники) був...		
Геєм	3	3
Лесбійкою	0	1
Бісексуалом	1	2
Гетеросексуалом	72	69
Змішаної сексуальної орієнтації	4	4
Я не знаю	20	21
Ким доводиться вам нападник (нападники)?		
Член сім'ї	7	7
Сусід	6	5
Колега по роботі	5	4
Знайомий зі школи, коледжу, університету	12	14
Клієнт або пацієнт	4	3
Знайомий	12	11

Член екстремістської/ расистської групи?	15	14
Підліток або група підлітків	36	33
Поліцейський	4	3
Співробітник охорони	4	3
Інші особи, що займають державні посади (прикордонник, державний службовець)	3	2
Незнайома людина	45	42
Інша особа (особи)	3	3

Агентство ЄС з основоположних прав, стор. 64, [Опитування ЛГБТ-спільноти у Європейському Союзі — Опитування лесбійок, геїв, бісексуалів та трансгендерів – Основні результати](#).
Зауважте, що найбільший відсоток нападів був здійснений підлітками або групами підлітків (окрім нападів здійснених незнайомим нападником)

таб. 5

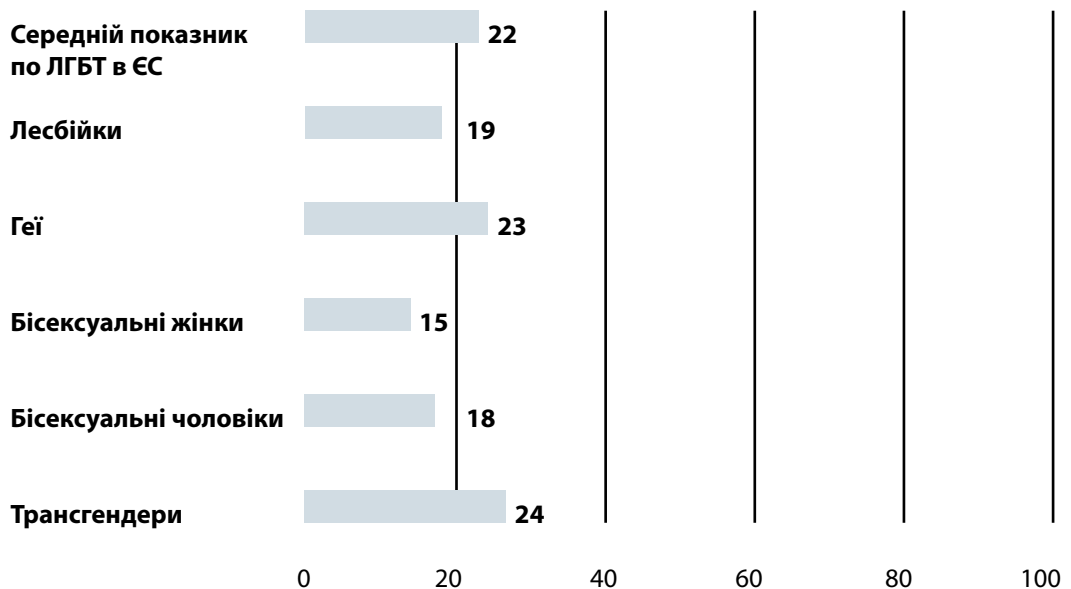
Умови	Останній випадок злочину на ґрунті ненависті	Найбільш серйозний випадок злочину на ґрунті ненависті
В моєму домі	8	8
В іншому житловому приміщенні, квартирі	2	2
В школі, університеті	5	7
На робочому місці	4	3
В кафе, ресторані, пабі, клубі	11	9
У машині	1	1
У громадському транспорті	8	7
У спортивному клубі	1	0
В іншому приміщенні	3	2
На вулиці, площі, на парковці або в іншому громадському місці	44	43
У парку, лісі	4	6

У місці де збираються представники ЛГБТ (у клубі, барі) або на події (прайді)	3	2
В іншому місці на відкритому просторі	5	6
Інше	2	2

Агентство ЄС з основоположних прав, стор. 65, [Опитування ЛГБТ спільноти у Європейському Союзі — Опитування лесбійок, геїв, бісексуалів та трансгендерів – Основні результати](#). Зауважте, що найбільш поширеним місцем де здійснювались напади були вулиця, площа, парковка або інше громадське місце.

таб. 6

Найбільш серйозні випадки насильства на ґрунті ненависті, про які було повідомлено в поліцію, за ЛГБТ групами (%)

Питання:

- + FA2_5. На вашу думку, цей фізичний/сексуальний напад або загроза трапився частково або повністю через те, що вас сприйняли за [категорія на основі A3 або A4]? Так.
- + FA2_11. Ви або хтось інший повідомив про це в поліцію?

Примітка. Категорії для самоідентифікації в A3 та A4: трансгендер, транссексуал, жінка з транссексуальним минулим, чоловік з транссексуальним минулим, людина з гендерною варіативністю, кроссдрессер, квір, лесбійка, гей, бісексуал та ін.

База дослідження: респонденти Опитування ЛГБТ-спільноти в ЄС, які протягом попередніх 12 місяців зазнали фізичного/сексуального нападу або погроз насильством, частково або повністю через те, що вони сприймалися як представники ЛГБТ.

Джерело: Агентство ЄС з основоположних прав, Опитування ЛГБТ спільноти в ЄС, 2012 рік

Агентство ЄС з основоположних прав, стор.66, [Опитування ЛГБТ-спільноти у Європейському Союзі — Опитування лесбійок, геїв, бісексуалів та трансгендерів — Основні результати](#). Зауважте, що в поліцію повідомили лише про невеликий відсоток нападів.

Злочини на ґрунті ненависті щодо ЛГБТІ відбуваються в контексті домашнього насильства, дискримінації та упереджень.

Наприклад, значний відсоток ЛГБТІ-осіб зазнає дискримінації на робочому місці та при наданні товарів та послуг. Опитування Агентства ЄС з основоположних прав показало, що 19% ЛГБТ-осіб зазнали дискримінації на роботі. Найвищих показників дискримінації зазнали трансгендери (30%). Опитування також виявило, що 32% ЛГБТ-осіб відчували дискримінацію в ресторанах та кафе, при пошуку житла, в сфері охорони здоров'я, при зверненні до банківських або страхових послуг, а також у спортивних клубах та спортзалах.

Докази перехресних відмінностей в досвіді ЛГБТІ-осіб щодо злочинів на ґрунті ненависті та інших форм дискримінації

Зрозуміло, що ЛГБТІ-особи мають інші ідентичності, такі як стать, вік, етнічна приналежність та релігія, які можуть перетинатися та формувати конкретний досвід та потреби. Поліція та інші служби повинні добре це розуміти та враховувати.

Стать: Опитування Агентства ЄС з основоположних прав показало, що 55% лесбійок відчували особисту дискримінацію або переслідування на підставі своєї сексуальної орієнтації, порівняно з 45% геїв. Як видно з таблиць, трансгендери частіше стають жертвами жорстоких злочинів на ґрунті ненависті та жертвами дискримінації.

Вік: Опитування Агентства ЄС з основоположних прав показало, що ЛГБТ-молодь частіше відчуває дискримінацію та переслідування на основі своєї сексуальної орієнтації, ніж старші ЛГБТ-особи: 57% респондентів у віці 18-24 років відчували дискримінацію порівняно з 45% респондентів віком 25-39 років.

Етнічна приналежність: Доповідь поліції великого Лондону "Гомофобія та трансфобія по відношенню до жінок" показала, що жінки афро-карибського походження частіше змінювали свою поведінку чи зовнішній вигляд в порівнянні з іншими жінками після гомофобних та трансфобних нападів (МГБ, 2008).

Інші дослідження:

«Для протоколу: Насильство проти транс осіб, досвід проекту ProTrans «Захист транс осіб від насильства»¹

Цей звіт об'єднує висновки проекту, який підтримує організації, що здійснюють моніторинг дискримінації та злочинів на ґрунті ненависті проти трансгендерних осіб у кількох державах-членах Ради Європи. Дослідження доводить, що трансгендери наражаються на дуже високий ризик насильницьких нападів та широкомасштабної дискримінації. Звіт є хорошим джерелом коротких ситуаційних прикладів з різних країн.

1 TGEU_protrans_publication_1_Nov.pdf

«Для протоколу: Насильство проти трансгендерних осіб у Вірменії, Грузії, Німеччині, Молдові, Росії та Україні» (готується до друку).

У цьому звіті описана вище робота з моніторингу поширюється на більшу кількість країн (перерахованих в заголовку). Він також описує структурне насильство, включаючи дискримінацію, серйозне міжособистісне насильство та насильство з боку поліції.

«Не мовчіть про гомофобне та трансфобне насильство» — це звіт Міжнародної асоціації лесбійок, геїв, бісексуалів, транс – та інтерсекс-людей (ILGA-Europe) про ситуацію у європейському регіоні (готується до друку).

У цьому звіті зібрані результати проєкту, який підтримував організації громадянського суспільства, що відстежують злочини та інциденти на ґрунті ненависті в 12 країнах, включаючи країни, що не входять до ЄС, такі як Боснія і Герцеговина, Молдова, Туреччина та Україна. Він відображає важливі висновки звіту Агентства ЄС з основоположних прав, в тому числі і той факт, що велика кількість злочинів на ґрунті ненависті трапляється в громадських місцях; що трансгендерні особи більше наражаються на ризик серйозного фізичного насильства; і що кількість звернень в поліцію щодо злочинів на ґрунті ненависті є надзвичайно низькою.

Роздатковий матеріал 1.4: особистий досвід

Цей роздатковий матеріал містить кілька особистих історій, що стоять за статистикою.

«Пройшло вже більше року, а я все ще боюсь... Після нападу, я постійно ходила по вулиці озираючись назад, щоб впевнитись, що за мною не йде ніхто, хто може на мене напасти. Мені й досі боляче, іноді мені сняться страшні сни». — Мішель, зазнала нападу в Катанії, Італія

З матеріалу «Через те, що я той ким я є: гомофобія, трансфобія та злочини на ґрунті ненависті в Європі», сторінка 7.

Україна: організовані групи стежать за членами ЛГБТІ-спільноти з метою нападу на них

Активіст ЛГБТІ зі Львова, який моніторить ультраправі групи, довідався, що учасники однієї з таких груп дізналися про гей-вечірку, яку планували влаштувати за кілька днів. Протягом наступних двох днів інтернет-ресурс відстежував підготовку членів групи, а також плани вболівальників місцевого футбольного клубу напасти на цю ЛГБТ-подію, фіксували докладні інструкції щодо того, на кого нападати, як та які інструменти використовувати. Наприклад, організатори залучили подруг учасників цієї ультра-правої групи до «кампанії залякування», що мала на мені побиття лесбійок, оскільки чоловіки не хотіли бити жінок. У день вечірки ЛГБТІ-активісти прибули до узгодженого місця зустрічі правої групи та побачили кілька груп молодих людей у чорному, серед яких були чоловіки та жінки, загальною кількістю близько 60 осіб. Багато з них мали рюкзаки, з яких стирчали бейсбольні бити. Вони йшли групами до місця де мала проходити ЛГБТ-вечірка. Активісти відслідковували пересування ультра-правих, зателефонували організаторам вечірки, та розповіли про їх переміщення. Врешті-решт ультра-праві впізнали активістів ЛГБТІ та спробували напасти на них, але активістам вдалося сховатися в «Макдональдс», а ультраправі продовжили рух до місця проведення вечірки. Організатори ЛГБТ-вечірки заздалегідь найняли охоронця та звернулись до поліції за захистом. Поліція була на вечірці, але арештів не проводила.

Зі звіту Міжнародної асоціації лесбійок, геїв, бісексуалів, транс – та інтерсекс-людей (ILGA-Europe) «Не мовчіть про гомофобне та трансфобне насильство» (готується до друку).

Боснія і Герцеговина: випадки фізичних нападів

Протягом трьох років молодий чоловік постійно зазнавав насильства з боку групи молодих людей зі свого району. Вони кидали каміння та різні предмети в його будинок, ображаючи, погрожуючи і залякуючи його за те, що він гей. Хоча про багато таких випадків повідомили в поліцію, жертва через страх відмовилася ідентифікувати нападників по фотографіях з поліцейських файлів. Події йшли шляхом загострення до тих пір, поки в один прекрасний день нападники оточили жертву коли він йшов в місто і серед білого дня почали йти за ним і фізично напали на нього, в результаті чого він отримав серйозну травму стегна, йому знадобилося термінове хірургічне втручання. Співробітникам поліції, які вели цю справу, відразу ж повідомили про напад, і після ще одного допиту потерпілого і ретельного розслідування вони встановили особи нападників і затримали їх. На жаль, оскільки в національних законах про злочини на ґрунті ненависті не має ознаки сексуальної орієнтації, цю справу не будуть класифікувати і розглядати як злочин на ґрунті ненависті.

Зі звіту Міжнародної асоціації лесбійок, геїв, бісексуалів, транс – та інтерсекс-людей (ILGA-Europe) «Не мовчіть про гомофобне та трансфобне насильство» (готується до друку).

Молдова: напади на геїв через організацію онлайн побачень

Тривожна тенденція, розпочата в Росії, зводиться до того, що зловмисники домовляються про справжні побачення зі своїми жертвами через сайти знайомств для гомосексуалів. В одному з випадків, що трапився у Молдові чоловік запросив на побачення іншого чоловіка та запропонував зустрітися в кафе. Коли після побачення вони пішли прогулятися у парку, жертву пограбували та жорстоко побили, все закінчилось зламанною щелепою. Потерпілий заявив, що якби він не втік, ситуація могла б бути набагато гіршою, мотиви злочинця були очевидними, оскільки він під час нападу використовував гомофобну риторичку. Подібні випадки також були зареєстровані в Боснії та Герцеговині, де жертв також грабували та били під час побачень, організованих через сайти знайомств.

Зі звіту Міжнародної асоціації лесбійок, геїв, бісексуалів, транс – та інтерсекс-людей (ILGA-Europe) «Не мовчіть про гомофобне та трансфобне насильство» (готується до друку).

Туреччина: психологічний вплив

У звіті зазначається, що більшість жертв відразу після нападу отримують серйозні психологічні травми, що мають довгострокові наслідки і впливають на багато аспектів їх життя. Далеко не всі з них зверталися за професійною підтримкою, щоб подолати серйозні наслідки посттравматичного стресового розладу, депресії, тривоги, гніву або параної. Більше половини жертв, які отримували психологічну допомогу, заявили, про недобррозичливе ставлення.

Зі звіту Міжнародної асоціації лесбійок, геїв, бісексуалів, транс – та інтерсекс-людей (ILGA-Europe) «Не мовчіть про гомофобне та трансфобне насильство» (готується до друку).

Роздатковий матеріал 1.5: довідкова інформація, матеріали для читання та досліджень

Ресурси Ради Європи

Тематичні дослідження з питань гомофобії, трансфобії та дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності в різних країнах, Рада Європи (2011)

Ця веб-сторінка містить посилання на детальні звіти, виконані на замовлення Ради Європи щодо правової та соціальної ситуації, пов'язаної з гомофобією, трансфобією та дискримінацією за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності для кожної держави-члена Ради Європи¹.

Перегляньте розділ про злочини на ґрунті ненависті серед юридичних студій, це дасть вам розуміння чинного законодавства та інструментарію щодо злочинів на ґрунті ненависті на національному рівні.

Перегляньте соціальні звіти, там ви знайдете дані про випадки злочинів на ґрунті ненависті, включаючи випадки, вчинені поліцією.

Дискримінація за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності в Європі, Рада Європи (2011)

У цьому звіті об'єднані дані, зібрані в ході вищезазначеного дослідження, мета якого отримання всебічного огляду законодавства про злочини на ґрунті ненависті та реагування на них у 47 державах-членах Ради Європи². Див., Зокрема, розділ 3.2 «Насильство щодо ЛГБТ».

Тематичні дослідження з питань гомофобії, трансфобії та дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності в різних країнах — оновлений звіт 2010 року, Агентство Європейського Союзу з основоположних прав (2010)³

У цьому звіті зібрані дані та інформація про злочини на ґрунті ненависті, закони та відповідні заходи реагування на них у державах-членах Європейського Союзу. Компіляція вищевказаного тематичного дослідження виконана Радою Європи.

Опитування представників ЛГБТ-спільноти в ЄС — Опитування лесбійок, геїв, бісексуалів та трансгендерів Європейського Союзу – Основні результати, Агентство Європейського Союзу з основоположних прав (2014)⁴

У цьому звіті йдеться про результати найбільшого опитування ЛГБТ-осіб у Європі, яке авторитетно підтвердило досвід присутності дискримінації, насильства та домагань у їх житті. Даний посібник спирається на результати цього звіту в першому та третьому модулях. Готуючись до тренінгу, ви можете використовувати цей звіт для розбору конкретних ситуаційних проблем притаманних вашій країні та для вивчення контексту країни. Див. Зокрема розділ 2.5, Насильство та домагання.

Доповіді Європейської комісії проти расизму та нетерпимості (ЄКРН)⁵

Регулярний графік поїздок ЄКРН в держави-члени Ради Європи, що проводяться експертами з усього регіону, передбачає детальний розгляд питань, що стосуються ЛГБТ, особливо злочинів на ґрунті ненависті. Звіти містять детальний огляд офіційних даних та даних громадянського суспільства про злочини на ґрунті ненависті, критичний огляд законів та політики щодо злочинів на ґрунті ненависті та конкретні рекомендації щодо їх поліпшення. Кожен звіт також включає офіційну відповідь кожної держави на зауваження та рекомендації ЄКРН. Ці звіти можуть бути дуже корисними при плануванні тренінгів, ви зможете отримати уявлення про ситуацію в конкретній країні, в тому числі про проблеми, що стосуються ЛГБТ, і про ступінь пріоритету, з якою кожна держава ставиться до злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТ.

1 Country thematic studies on LGBTI – Commissioner for Human Rights (coe.int)

2 LGBTStudy2011_en.pdf (europewatchdog.info)

3 Country thematic studies on homophobia, transphobia and discrimination on grounds of sexual orientation and gender identity – 2010 update | European Union Agency for Fundamental Rights (europa.eu)

4 EU LGBT survey – European Union lesbian, gay, bisexual and transgender survey – Main results (europa.eu)

5 European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) – Homepage (coe.int)

Права людини та інтерсекс-люди. Тематична доповідь, опублікована Комісаром Ради Європи з прав людини⁶

У цьому документі представлений огляд питань про які говорять не часто, а саме проблеми інтерсекс-людей в регіоні Ради Європи й за його межами, а також наведені загальні приклади дискримінації, з якими вони мають справу.

Тематична робота Уповноваженого Ради Європи з прав людини в різних країнах та звіти по ній

Уповноважений з прав людини провів широкий спектр заходів за тематичним або національним напрямком, в спробі зрозуміти проблеми з якими зустрічаються ЛГБТІ-особи та способи їх вирішення. Підсумком тематичної роботи є звіт про дискримінацію за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності та новаторський звіт про поточні проблеми інтерсекс-людей, опублікований у 2015 р.⁷

Уповноважений з прав людини також проводить регулярні візити до різних країн для вивчення ситуації з правами людини вразливих груп на національних рівнях. Не завжди під час відвідування різних країн піднімаються питання ЛГБТІ, однак ми радимо скористатися функцією пошуку на веб-сторінці що стосується відвідування країн, щоб з'ясувати, чи відвідував Уповноважений з прав людини країну або країни, де ви плануєте проводити тренінг.⁸

Інші ресурси

«Через те, що я той, ким я є: гомофобія, трансфобія та злочини на ґрунті ненависті в Європі», Amnesty International (2013)⁹

Цей звіт доповнює вищенаведене опитування ЛГБТ в ЄС тематичними прикладами злочинів на ґрунті ненависті по відношенню до ЛГБТ в державах-членах Європейського Союзу. Крім того, критично оцінюються чинна законодавча база та політична ситуація, і надаються рекомендації з їх покращення на національному та європейському рівнях. Цей звіт корисний як джерело національних тематичних досліджень та може використовуватись для розуміння правової та політичної ситуації в деяких європейських країнах.

Щорічний звіт ОБСЄ про злочини на ґрунті ненависті

Бюро з демократичних інститутів і прав людини Організації з безпеки і співробітництва в Європі відстежує злочини та інциденти на ґрунті ненависті в регіоні ОБСЄ і повідомляє про них з 2008 року. На сайті Бюро про злочини на ґрунті ненависті, міститься офіційна інформація та дані організації громадянського суспільства, а також інформація про відповідні програми та інструментарій для органів кримінального правосуддя, докладні відомості про чинні закони про злочини на ґрунті ненависті і відповідні рішення Європейського суду з прав людини, а також є короткий виклад відповідних рекомендацій міжнародних організацій, таких як Європейська комісія Ради Європи по боротьбі з расизмом і нетерпимістю і офіс Уповноваженого з прав людини Ради Європи.

Усі країни-члени Ради Європи також є країнами-учасницями ОБСЄ. Тому цей веб-сайт може бути корисним для огляду ситуації в країні, де планується проводитись тренінг. Цей веб-сайт використовується в якості інформаційного ресурсу для Модуля 1 цього посібника.

6 <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2933521&SecMode=1&DocId=2367288&Usage=2>

7 Human rights of lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons (LGBTI) – Commissioner for Human Rights (coe.int)

8 www.coe.int/en/web/commissioner/country-report

9 Europe: Because of who I am: Homophobia, transphobia and hate crimes in Europe | Amnesty International

Зі звіту Міжнародної асоціації лесбійок, геїв, бісексуалів, транс – та інтерсексуалів (ILGA-Europe) «Не мовчіть про гомофобне та трансфобне насильство» (буде доступний на сайті ILGA-Europe як тільки його опублікують)¹

«Для протоколу: Насильство проти трансгендерів, досвід проекту ProTrans «Захист трансгендерів від насильства»²

У цьому звіті зібрані результати проекту, який підтримував організації, що відстежують дискримінацію і злочини на ґрунті ненависті проти трансгендерів в декількох державах-членах Ради Європи. Проект показав, що трансгендери знаходяться в зоні дуже високого ризику насильницьких нападів і надзвичайно поширеної дискримінації. Звіт є хорошим джерелом прикладів коротких тематичних ситуацій з різних країн.

«Для протоколу: документальне підтвердження насильства щодо трансгендерів, досвід Вірменії, Грузії, Німеччини, Молдови, Росії та України» (готується до друку)

Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні за 2020 рік

З 2012 р. кожна Щорічна доповідь українського омбудсмана включає розділ про порушення прав і свобод представників ЛГБТ-спільноти у відповідному році. Уповноважений не тільки наводить статистику повідомлень про такі порушення, а й аналізує результати моніторингу законодавства з прав людини й чинні прогалини. У Щорічній доповіді за 2020 рік Уповноважений надає перелік рекомендацій до Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства охорони здоров'я України, спрямовані на покращення дотримання прав ЛГБТІ в Україні.

Національній поліції України Уповноважений рекомендує забезпечувати належне виконання положень Закону України «Про Національну поліцію», зокрема, всебічно, повно і неупереджено досліджувати мотив нетерпимості за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності під час розслідування правопорушень та у разі наявності відповідного мотиву, здійснювати кваліфікацію правопорушень за статтею 161 Кримінального кодексу України.

1 Міжнародна асоціація лесбійок, геїв, бісексуалів, транс – та інтерсекс-людей

2 TGEU_protrans_publication_1_Nov.pdf

Модуль другий: КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ

Вступ та базова проблематика

Як зазначено в Модулі 1, і це стане більш очевидним, по мірі того як ми будемо працювати в рамках цієї програми, нападники обирають ЛГБТІ-осіб жертвами злочину нерівномірно. ЛГБТІ не завжди повідомляють поліцію про злочини на ґрунті ненависті, і навіть тоді коли про них повідомляють, поліція часто не адекватно реєструє ці злочини або навіть зовсім їх не фіксує.

Щоб поліція могла професійно реагувати на потреби потерпілих від злочинів на ґрунті ненависті, вони повинні бути спроможними ідентифікувати ЛГБТІ-осіб, визначити характеристики дискримінаційної поведінки та розуміти, що таке злочин на ґрунті ненависті.

У частині (а) цього модуля учасники розвинути розуміння того, що таке ЛГБТІ-спільнота, та ознайомляться з концепціями сексуальної орієнтації (ЛГБ), гендерної ідентичності (Т) і статевих ознак (І).

Учасники продовжать опановувати розуміння концепцій, пов'язаних з негативним або дискримінаційним мисленням та поведінкою щодо ЛГБТІ-осіб. Гомофобія, трансфобія, стереотипи та дискримінація ЛГБТІ-осіб є підґрунтям більшості злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб.

У частині (b) цього модуля даються визначення злочину на ґрунті ненависті та злочину на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ. У цій частині подається огляд деяких ключових особливостей злочинів на ґрунті ненависті. Ці поняття стануть основою для модуля 4, який розглядатиме злочини на ґрунті ненависті з практичної точки зору.

Частини (а) та (b) дадуть учасникам основу для розуміння конкретних питань, що розглядаються у програмі цього тренінгу.

Модуль 2 (а): основні поняття та визначення – Спільнота ЛГБТІ — Гомофобія, трансфобія, формування стереотипів та дискримінація

Задачі навчання

Учасники:

- + Зрозуміють основні поняття сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, гендерного самовираження та компоненти Л, Г, Б,Т та І.
- + Зрозуміють поняття гомофобії, трансфобії, формування стереотипів та дискримінації та як вони стосуються роботи поліцейського
- + Навчатися застосовувати термінологію на тренінгу та в своїй роботі

Огляд завдань

- + Завдання 2.1. Розуміння ключової термінології, що стосується ЛГБТІ-спільноти: повна презентація координатора курсу (30 хвилин)
- + Завдання 2.2. Розуміння стереотипів: робота в групі з подальшою презентацією та дискусією (20 хвилин)
- + Завдання 2.3. Розуміння стереотипів: індивідуальна робота з подальшим обговоренням (25 хвилин)

Завдання 2.1: розуміння ключової термінології, що стосується ЛГБТІ-спільноти: повна презентація координатора курсу (30 хвилин)

Ключові поняття та визначення — Презентація

Необхідні матеріали:

- + папір для фліпчарту, ручки
- + Роздаткові матеріали 2.1a та 2.1b

У цьому модулі координатор тренінгу представляє наступні ключові поняття:

- + Сексуальна орієнтація (ЛГБ), гендерна ідентичність (Т), біологічні характеристики (інтерсекс (I))
- + Гомофобія, трансфобія, стереотипізація та дискримінація

Попросіть групу робити нотатки за матеріалами презентації та записувати ключові поняття. Щоб полегшити роботу, можна використати робочий аркуш роздаткового матеріалу 2.1, це допоможе групі фіксувати вивчений матеріал. Роздатковий матеріал 2.1b може бути використаний для кращого розуміння презентації.

Перевірити засвоєний матеріал можна буде на більш пізньому етапі модулю під час вправи 2.6 з використанням роздаткового матеріалу 2.6.

Примітка для тренерів. На наступних сторінках подано інформацію, яка може бути адаптована до місцевих тренінгів. Адаптація повинна ґрунтуватися на наявних знаннях цільової аудиторії та необхідному рівні деталізації з урахуванням часових рамок та глибини навчального курсу, який потрібно забезпечити. Перегляньте матеріал і виберіть ті частини, які є найбільш важливими для полегшення розуміння матеріалу поліцейськими.

Зверніть увагу, що ця вправа не підходить для обговорення інтерсекс-людей. Це пов'язано з тим, що зображення не відображає різноманітність статевих ознак, які підпадають під визначення інтерсекс-людей. Під час обговорення питань інтерсекс-людей звертайтеся до мови завдання 2.1 та роздаткового матеріалу 2.1a.

Сексуальна орієнтація: компонент ЛГБ

Під сексуальною орієнтацією розуміється здатність кожної людини до глибокого емоційного, прихильного та сексуального потягу, до інтимних та сексуальних стосунків з особами іншої статі (гетеросексуали) або своєї статі (гомосексуали, лесбійки, геї) або більш ніж однієї статі (бісексуали).¹

Наступні визначення сексуальної орієнтації є актуальними для цього тренінгу:

Лесбійка: жінка, чиї основні романтичні, емоційні, фізичні та сексуальні потяги спрямовані на інших жінок.

Геї: чоловік, чиї основні романтичні, емоційні, фізичні та сексуальні потяги стосуються інших чоловіків.

Бісексуал(ка): людина, яка має значні романтичні, емоційні, фізичні та сексуальні потяги до представників обох статей. Частота, інтенсивність або якість потягу не обов'язково спрямовані на обидві статі однаково.

¹ www.coe.int/en/web/sogidatabase/glossary

Гетеросексуал(ка): людина, яку емоційно, романтично або сексуально приваблюють представники протилежної статі.²

Кожен з нас має сексуальну орієнтацію. Точний відсоток людей, що належать до лесбійок, геїв чи бісексуалів невідомий. Відсоток різниться залежно від дослідження, число людей, що повідомляють про досвід одностатевого зв'язку є більшим, ніж число людей, які відносять себе до лесбійок, геїв чи бісексуалів. Задокументовані цифри різняться залежно від культурних норм, релігійних вірувань та загального рівня соціального прийняття. За оцінками британської благодійної організації, що бореться за права ЛГБТ «Стоунволл», 5-7% британського населення є геями, лесбійками або бісексуалами.³ Інститут Вільямса підрахував, що 3,5% дорослого населення США є геями, лесбійками або бісексуалами, а 8,2% опитаних відповіли, що вони мали одностатевий зв'язок.⁴ Хоча точні цифри не встановлені, ми знаємо, що значна частина населення є лесбійками, геями або бісексуалами. Навіть якщо цей показник становить лише 3%, в цифровому вираженні це понад 220 000 000 людей.⁵ На всіх континентах лесбійки, геї та бісексуали представляють дуже значну групу серед меншин.

Гендерна ідентичність: компонент Т

До трансгендерних осіб належать особи, чия гендерна ідентичність відрізняється від статі, присвоєної їм при народженні, а також люди, які виражають свою гендерну ідентичність інакше, в порівнянні зі статтю, що присвоєна їм при народженні. До цієї групи належать люди, які відчують, що вони повинні або вважають за краще або обирають презентувати себе інакше ніж очікується від гендерної ролі призначеної їм при народженні через одяг, аксесуари, манери, спосіб говорити, косметику або модифікацію тіла. До них, серед багатьох інших, також належать люди, які не співвідносять себе з категорією «чоловік» або «жінка» – транссексуали, трансвестити і кросс-дрессери.

Трансгендерний чоловік — це особа, якій при народженні була приписана жіноча стать, але він має гендерну ідентичність, яка є чоловічою або входить до спектру чоловічої гендерної ідентичності. Трансгендерна жінка — це особа, якій при народженні була приписана чоловіча стать, але вона має гендерну ідентичність, яка є жіночою або входить до спектру жіночої гендерної ідентичності.

Деякі трансгендери не ідентифікують себе ні чоловіком, ні жінкою, або ж відносять себе до обидвох статей відразу, таким чином вони є **небінарними** особами.

Аналогічно для позначення сексуальної орієнтації трансгендерних осіб використовуються відповідно до їх гендерної ідентичності, а не статі, присвоєної їм при народженні. Наприклад, гетеросексуальний трансгендерний чоловік — це трансгендерний чоловік, якого приваблюють жінки. Трансгендерну жінку-лесбійку приваблюють жінки. Слово трансгендерність описує факт ідентичності або самовираження.

Гендерна ідентичність це глибоко пережитий індивідуальний досвід людини стосовно статі, яка може співпадати, а може і не співпадати зі статтю, приписаною при народженні, і стосується особистого відчуття тіла та інших проявів статі (тобто «гендерне самовираження»), таких як одяг, мова і манери.

Стать людини, як правило, призначається при народженні і з цього моменту стає соціально-правовим фактом. Однак у деяких людей виникають проблеми з ідентифікацією статі, яку їм приписали при народженні — цих осіб називають «**трансгендерами**» або «**транс**»-особами. Гендерна

2 <http://rainbowcenter.uconn.edu/terms/>

3 https://www.staffs.ac.uk/assets/Stonewall%20-%20Employment%20regulations%20-%20guidelines%20for%20employers_tcm44-21515.pdf

4 Williams Institute – A think tank at UCLA Law dedicated to conducting rigorous, independent research on sexual orientation and gender identity law and public policy Williams Institute | A think tank at UCLA Law dedicated to conducting rigorous, independent research on sexual orientation and gender identity law and public policy

5 www.census.gov/popclock/ 29 вересня 2016 р

ідентичність не те саме, що сексуальна орієнтація, і трансгендери можуть ідентифікувати себе гетеросексуалами, бісексуалами або геями/лесбійками.¹

Альтернативним визначенням **гендерної ідентичності** є «внутрішнє відчуття себе чоловіком, жінкою або іншою статтю (що не обов'язково є видимим для інших)».²

В Європі прийнято використовувати загальний термін «трансгендер» або «транс» для позначення безлічі різних способів, за допомогою яких люди можуть ідентифікувати свій гендер, який відрізняється від притаманного основній масі населення.

Знову ж таки, як і в випадку з сексуальною орієнтацією, визначити яка кількість осіб ідентифікує невідповідність між їх гендерною ідентичністю та статтю, приписаною їм при народженні, дуже важко. За деякими оцінками, цей показник становить від 0,3 до 3 відсотків населення.³ З огляду на соціальну стигму та широко поширену дискримінацію щодо трансгендерів, визначити точну чисельність дуже важко.

Подібно до сексуальної орієнтації, у кожного з нас є гендерна ідентичність. У основної маси населення фізична стать співпадає з відчуттям гендерної ідентичності. У тих, у кого вони не співпадають, визначення їх гендерної ідентичності може стати болючим і складним процесом і часто значною мірою впливає на їхнє життя.

Гендерне самовираження пов'язане з вираженням людиною свого гендеру через одяг, зовнішній вигляд, мову, зачіску, мову тіла, соціальну взаємодію та інші форми поведінки.⁴ Гендерне самовираження, на відміну від гендерної ідентичності, — це зовнішня ознака.

У той час як гендерна ідентичність пов'язана з тим, як ми себе почуваємо, гендерне самовираження пов'язане з безліччю рішень, які ми приймаємо щодня стосовно того, що ми носимо, як ми одягаємося і поводимося. Більшість з нас приймають такі речі як належне, але коли наша гендерна ідентичність не відповідає статі, приписаній нам при народженні, рішення про фізичне самовираження може бути складним і доленосним.

Трансгендерний перехід

Процес зміни статі часто називають трансгендерним переходом. Це процес, в ході якого людина переходить від того, що її переважно сприймають як людину однієї статі, до того, що її переважно сприймають як людину іншої статі, також це поняття включає час, який на це потрібен. Трансгендерний перехід може мати соціальні, правові та/або медичні аспекти.

Трансгендерний перехід може стати соціальною зміною, що включає, крім іншого, зміну зовнішнього вигляду, одягу і соціальних відносин. Цей процес також може включати в себе суттєвий фізичний перехід з використанням гормональної терапії і, для деяких людей — операцію зі зміни статі.

Особи які завершили трансгендерний перехід можуть перестати вважати себе частиною транс парасольки (спільноти).

Гендерний маркер

Гендерні маркери — це те, з чим поліцейські мають справу щодня. Це гендерні характеристики, які часто зустрічаються в таких документах, як посвідчення особи, водійські права та паспорти.

1 www.coe.int/en/web/sogidatabase/glossary

2 Office for Victims of Crime (2014) Responding to Transgender Victims of Sexual Assault

3 там само

4 Scottish Transgender Alliance, Gender Identity, Introductory Guide for Supporting Transgender People

Найбільш очевидними гендерними маркерами є такі характеристики, як чоловік/жінка або пан/пані. Серед них також можуть бути професії, особові займенники або числові коди, такі як номери соціального страхування і податкові номери, які можуть включати певні комбінації для чоловіків та для жінок.⁵

У багатьох країнах зміна гендерних маркерів у документах, що посвідчують особу, часто важкий, а подекуди і неможливий процес. Це спричиняє проблеми трансгендерам в ситуаціях, коли потрібно надавати документи для взаємодії з державними органами, такими як поліція. Більш детально такі випадки будуть розглянуті в Модулі 4.

Займенники

Займенники — це слова, які можуть використовуватися для позначення людини замість її імені. До загальних займенників належать він/вона, його/її. Деякі трансгендерні особи використовують гендерно-нейтральні займенники або використовують займенники «вони/їх» замість гендерних займенників. Додатково цей матеріал буде розглядатись у Модулі 4.

Деякі додаткові загальні визначення

Існує безліч способів, за допомогою яких особи, які потрапляють під узагальнене визначення «трансгендер», можуть визначити гендерне самовираження та склад гендерної ідентичності. Деякі із них викладені нижче. Однак якщо ви не впевнені, який термін краще використовувати, зверніть увагу, що термін «транс», як правило, вважається інклюзивним та шанобливим. Коли ви спілкуєтесь з людиною найкраще шанобливо запитати у неї як краще звертатись. Знову ж таки, далі ми будемо розглядати яким чином найкраще взаємодіяти з транс-особами в Модулі 4.

Трансгендер — це термін, який використовується на позначення осіб, які мають статеву ідентичність, яка не співпадає зі статтю, приписаною при народженні, а, отже, коригують цю стать шляхом зміни свого зовнішнього вигляду або тілесних функцій, проходячи терапію зміни статі.

Чоловік в стані переходу female-to-male/FTM (з жінки на чоловіка) — це людина, якій при народженні була приписана жіноча стать, але має чоловічу гендерну ідентичність та знаходиться в процесі переходу до постійного життя чоловіком.

Жінка в стані переходу male-to-female /MTF (з чоловіка на жінку) — це людина, якій при народженні була приписана чоловіча стать, але має жіночу гендерну ідентичність та знаходиться в процесі переходу до постійного життя жінкою.

Кроссдрессер — це термін, що описує людей, які обирають носити одяг, як правило, пов'язаний з протилежною статтю. Вони так чинять, оскільки це приносить їм задоволення з емоційної або сексуальної точки зору. Слово «трансвестит» більше не використовується, певними людьми воно може сприйматись як образливе.⁶

Дрег-квін — це термін, який історично використовується геями, які одягаються в манері, що зазвичай притаманна жінкам задля розваги або особистого задоволення. Є також дрег-королі, які з біологічної точки зору є жінками і одягаються як чоловіки.⁷

5 www.coe.int/en/web/sogidatabase/glossary

6 www.transequality.org/issues/resources/teaching-transgender-guide-leading-effective-trainings

7 www.transequality.org/issues/resources/teaching-transgender-guide-leading-effective-trainings

Цисгендер — це термін, який використовується для опису осіб, що не є трансгендерами, тобто тих, хто має гендерну ідентичність або виконує гендерну роль, яку суспільство вважає підходящою для їх статі.¹

Гендерквір — це термін який використовується на позначення небінарної статі, такі особи відкидають категорії чоловічого і жіночого, мають коливання або переміщення гендерної ідентичності.²

Гендерний бінаризм — це соціально сконструйована концепція, яка стверджує, що існує лише дві статі: чоловіча і жіноча.³

Небінарна гендерна ідентичність — це гендерна ідентичність, що не належить ні до чоловічої, ні до жіночої, або ж гендерна ідентичність, що знаходиться за межами двох традиційних концептів: чоловічого та жіночого.

Інтерсекс: компонент I

Інтерсекс-люди — це особи, що не відповідають медичним і соціальним нормам так званого жіночого і чоловічого тіла щодо їх хромосомного, гонадного, ендокринного або анатомічного стандартів притаманних їх статі.

Це видно, наприклад, з вторинних статевих ознак, таких як м'язова маса, оволосіння та тілобудова, або з первинних статевих ознаках, таких як внутрішні і зовнішні геніталії та/або хромосомна структура і гормональний фон.

Можна також використовувати більш просте робоче визначення: інтерсекс-люди так зветься через те, що їх вроджені статеві характеристики одночасно є або жіночими, і чоловічими, або не зовсім жіночими чи чоловічими, або не є ні жіночими, ні чоловічими.

Існує багато форм інтерсексності; це спектр або парасолька, а не окрема категорія. Цим словом замінили термін «гермафродит», який широко використовувався медиками протягом 18 та 19 століть. В даний час вживання терміну «гермафродит» вважається глибоко образливим.

Інтерсекс-люди такими народжуються. Інтерсексні відмінності можуть бути помітними при народженні. Деякі інтерсексні риси проявляються в період статевого дозрівання, або при спробі завагітніти, або випадковим чином. Є випадки коли це виявлялось лише під час розтину.

Істотна різниця між інтерсекс-людьми та трансгендерними особами полягає в тому, що інтерсекс особи часто визнаються такими лікарями, в ранньому дитинстві або в підлітковому віці. Часто їм оперують геніталії та видаляють репродуктивні органи до того, як вони досягнуть достатнього віку, щоб дати усвідомлену згоду або відмовити у ній.

Статистика свідчить, що чисельність інтерсекс-людей є дуже невеликою — 1 на 200 народжених (0,5 %). Часто наводяться навіть нижчі статистичні показники — 1 на 2000 народжених, але ці статистичні дані охоплюють не усіх інтерсекс-людей, а лише тих яких прооперували у дитинстві. Відповідно до даних різних агенцій, таких як ООН, статистичні показники дають цифру до 1,7%.

Це свідчить, що інтерсексні відмінності є більш поширеними, ніж випадки народження нечуючих дітей, і навіть такими ж поширеними, як наявність рудого волосся.⁴

1 <http://rainbowcenter.uconn.edu/terms>

2 <http://rainbowcenter.uconn.edu/terms/>

3 Page not found – Gender and Sexuality Campus Center – UW–Madison (wisc.edu)

4 Intersex | ILGA-Europe (ilga-europe.org)

Зрозуміло, що інтерсекс-люди наражались і наражаються на великий ризик дискримінації та порушень прав людини. Невелика кількість країн очевидним чином визнали інтерсекс-людей захищеною категорією в законах про злочини на ґрунті ненависті (наприклад, Шотландія та Мальта в Раді Європи). Сама Рада Європи наголосила на важливості включення біологічних характеристик в якості захищених для цілей законодавства про злочини на ґрунті ненависті.

Складнощі та спільний досвід

Нижченаведена інформація описує дещо складні спільноти, які потрапляють під парасольку ЛГБТІ.

ЛГБТІ-спільноти виходять за рамки того, що вважається бінарною статтю та гендерними нормами. Однак у багатьох випадках особи, що входять до однієї підгрупи, не вважають себе такими, що мають спільний досвід з особами інших підгруп. Багато представників ЛГБ не бачать природних зв'язків між своєю спільнотою та трансгендерами. Багато трансгендерів вважають, що проблема їхньої гендерної ідентичності відрізняється від питання сексуальної орієнтації, і виступають за окремі підходи в кампаніях за визнання. Людина також може бути членом більш ніж однієї підгрупи (наприклад, транс-особа, яка вважає себе лесбійкою).

Між ЛГБ (сексуальна орієнтація), трансгендерами (гендерна ідентичність і гендерне самовираження) та інтерсекс-людьми (статеві ознаки) існують характерні відмінності. Хоча життєвий досвід таких осіб може сильно відрізнятися, групи часто об'єднуються під одним загальним терміном, щоб дати зрозуміти іншим, що вони страждають від аналогічних типів дискримінаційної поведінки, включаючи злочини на ґрунті ненависті за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності.

Інформація про інтерсекс-людей, як жертв злочинів на ґрунті ненависті, обмежена, і правоохоронні органи та НУО лише починають аналізувати цей досвід.

Інтерсекційність передбачає додаткові рівні дискримінації, яких можна зазнати, будучи частиною більш ніж однієї групи меншин. Інтерсекційність посилює проблеми, що існують у житті ЛГБТ. Наприклад, чорношкірій жінці-лесбійці, можливо, доведеться мати справу з расизмом, гомофобією та сексизмом. Дискримінаційна поведінка може походити не лише від широких верств суспільства; расизм існує також в межах ЛГБТ-спільнот, а гомофобія в межах расових меншин.

Трансгендеру мусульманину доведеться мати справу з релігійною дискримінацією й трансфобією, як всередині своєї релігійної громади, так і за її межами.

Ключові визначення — гомофобія, трансфобія, стереотипізація та дискримінація

Гомофобія — це ірраціональний страх та огида до гомосексуальності, а також до лесбійок, геїв, бісексуалів, що базується на упередженнях.

Просте визначення: «страх або неприязнь до ЛГБ осіб»

Трансфобія — це ірраціональний страх та огида до гендерної невідповідності трансгендерних осіб, що базується на упередженнях.

Просте визначення: «страх або неприязнь до трансгендерів»

Гомофобія і трансфобія в соціальному аспекті можуть проявлятися через уникнення, соціальну ізоляцію, дискримінацію, образливу поведінку, насильство і навіть вбивство.

Гомофобія і трансфобія можуть виникати в результаті поглядів і переконань, які ми запозичуємо у батьків, друзів, шкіл, спільнот, релігійних лідерів і впливових осіб (політиків/знаменитостей). Гомофобія і трансфобія в різному ступені зустрічаються у всіх країнах.

Стереотип — це ставлення або переконання щодо людини, групи людей, що базується на рисах або характеристиках людей або груп до яких вони належать.¹

Альтернативне визначення стереотипу: «Упереджене або надмірно спрощене узагальнення про цілу групу осіб без урахування їх індивідуальних відмінностей».

Приклади стереотипів:

- + Усі лесбійки чоловікоподібні
- + Усі іммігранти з Африки — злочинці
- + Усі працівники поліції зловживають своєю владою
- + Усі мусульмани є релігійними екстремістами

Стереотипи — це наперед визначені та карикатурні уявлення, які призводять до приписування одних і тих же узагальнюючих рис всім членам певних груп, не звертаючи уваги на їх індивідуальні риси. Стереотипи можуть призвести до упередженням проти інших груп і, в кінцевому підсумку, до дискримінаційної поведінки та дій.

Хоча стереотипи часто є негативними, вони також можуть мати позитивну конотацію. Однак позитивні стереотипи можуть мати негативний вплив просто тому, що вони включають широкі узагальнення, котрі нехтують індивідуальними реаліями.² Прикладом стереотипу може служити те, що жінки краще доглядають за дітьми, ніж чоловіки. Цей стереотип не враховує того, що існує багато жінок, які, наприклад, жорстоко поводяться з дітьми і не повинні мати можливість піклуватися про них.

Поняття **упередження** пов'язане з поняттям стереотипу.

Упередження — це попереднє судження та заздалегідь сконструйована думка щодо інших людей або груп чи ставлення до них. Упередження часто негативні і, як правило, базуються на чутках, припущеннях, почуттях і переконаннях, а не на знаннях та фактах. Упередження впливають як на наші вчинки, так і на наше тлумачення вчинків інших людей.

Примітка для тренерів. Рекомендується перед тренінгом ознайомитися з національним законодавством та прописаним в ньому визначеннями дискримінації та включити цю інформацію у тренінг якщо це доречно. Учасникам слід надати інформацію, як про визначення дискримінації, так і про захищені групи, зазначеному в законодавстві.

Дискримінація: в більшості країн є юридичні визначення дискримінації. Ці визначення часто охоплюють як пряму, так і непряму дискримінацію. Наступне визначення дискримінації є більш широким і відображає досвід ЛГБТІ спільнот та інших меншин в багатьох країнах:

«Дискримінація виникає, коли члени більш впливової соціальної групи поводяться несправедливо або жорстоко по відношенню до членів менш впливової соціальної групи. Дискримінація може набувати різних форм, включаючи як окремі акти ненависті або несправедливості так і відмову в правах, що зазвичай доступні іншим групам з боку цілих інституцій».³

1 OSCE (2014) TAHCLE Training Manual Training on Hate Crime for Law Enforcement Curriculum for Trainers

2 <https://lgbtrc.usc.edu/education/terminology/>

3 <https://lgbtrc.usc.edu/education/terminology/>

Юридичне визначення дискримінації

З юридичної точки зору **дискримінація** це несправедливе, нерівне ставлення:

- 1 Пряма дискримінація має місце, коли з причини, пов'язаної з однією або кількома забороненими до дискримінації підставами до якоїсь особи або групи осіб ставляться менш прихильно в порівнянні з іншою особою або іншою групою осіб в аналогічній ситуації; або коли з причини, пов'язаної з однією або кількома забороненими до дискримінації підставами, особі або групі осіб завдано шкоди.

Простіше кажучи: пряма дискримінація — це коли до людини або людей ставляться менш прихильно, ніж до більшості населення, через приналежність до групи меншини.

Прикладами цього можуть бути відмова співробітника поліції прийняти повідомлення про злочин від жертви злочину, оскільки жертва належить до групи трансгендерів, ромів або є представником релігійної меншини.

- 2 Непряма дискримінація має місце, коли норми, критерії або практика ставлять осіб, які мають статус або характеристики, пов'язані з однією або кількома забороненими до дискримінації підставами (включно із сексуальною орієнтацією та гендерною ідентичністю), в особливо невідгідне становище порівняно з іншими особами, якщо тільки такі норми, критерії або практика об'єктивно не виправдані якоюсь законною метою, а засоби досягнення цієї мети є доречними і необхідними.

Простіше кажучи: непряма дискримінація — це коли певні практики, правила або приписи ставлять людину або людей в невідгідне становище в порівнянні з членами більшості. Непряму дискримінацію іноді виявити важче, ніж пряму.

Прикладом непрямої дискримінації може бути надання права на спеціальну щорічну відпустку одруженим поліцейським, якщо політика та/або законодавство не визнає одностатеві відносини.

Інший приклад — відмова у визнанні освітньої кваліфікації, отриманої за межами країни де працює поліцейський, навіть якщо рівень освітньої кваліфікації не гірший за місцевий. Ця непряма форма дискримінації може позбавити етнічно різноманітних осіб можливості працювати в поліції.

Роздатковий матеріал 2.1: занотуйте!

З чого складається ЛГБТІ-спільнота? – Основні поняття та визначення

Сексуальна орієнтація

ЛГБ

Л —

Г —

Б —

Гендерна ідентичність

Гендерне самовираження

Трансгендер або компонент Т

Інтерсекс

Шкідлива соціальна поведінка — ключові поняття та визначення

Гомофобія

Трансфобія

Стереотипізація

Дискримінація

Пряма —

Непряма —

Роздатковий матеріал 2.1В: ключові поняття

Імбирний чоловічок допоможе нам визначити і зрозуміти ключові поняття ЛГБТ, що наводяться в модулі. Зверніть увагу, що ця вправа не підходить для обговорення інтерсекс-людей. Це пов'язано з тим, що зображення не відображає різноманітність статевих ознак, які підпадають під визначення інтерсексів.

Під час обговорення питань інтерсекс-людей звертайтеся до мови вправи 2.1 і роздаткового матеріалу 2.1а.¹

¹ <http://itspronouncedmetrosexual.com/2012/03/the-genderbread-person-v2-0/>

Сексуальна орієнтація: те як ми ставимось до інших, хто нас приваблює з емоційної та фізичної точки зору, наші почуття. Це бути геєм, лесбійкою, бісексуалом або гетеросексуалом.

Гендерна ідентичність: як ми думаємо і ставимось до своєї статі; наші думки (наприклад, я відчуваю себе жінкою чи чоловіком або обома одночасно).

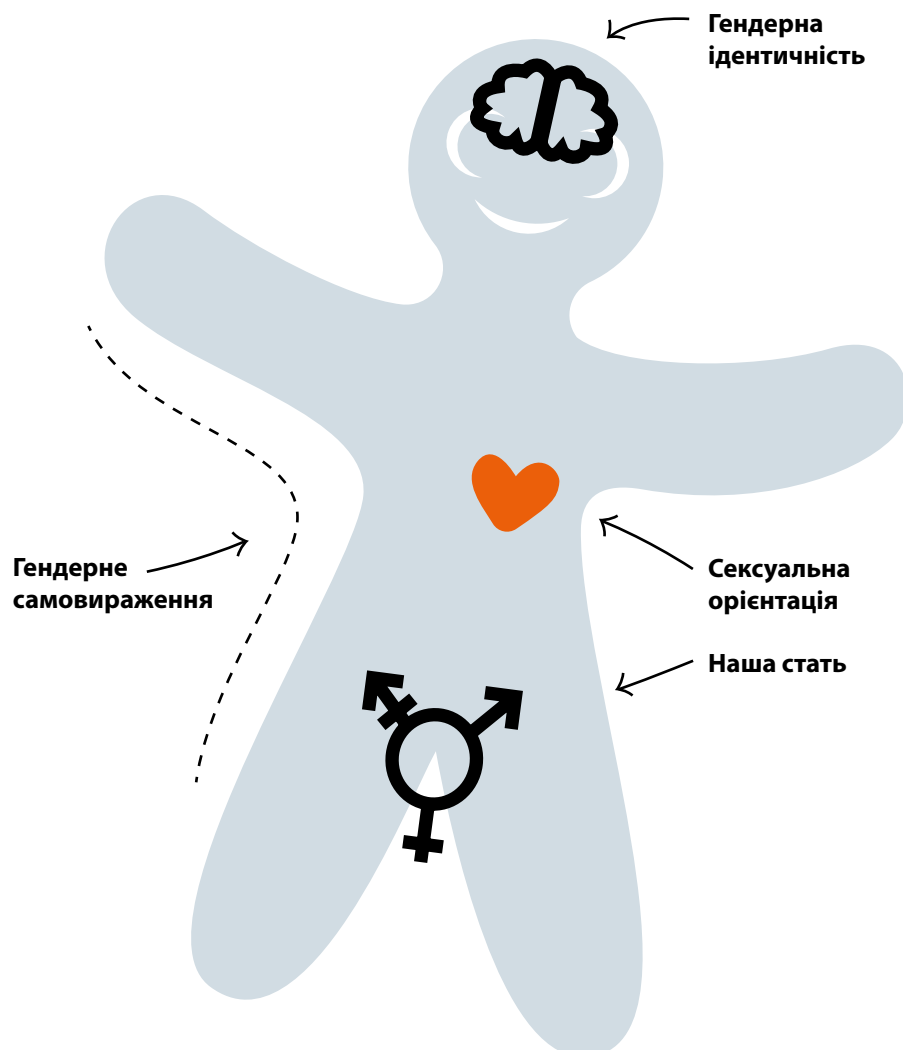
Гендерне самовираження: як ми виражаємо свою самосвідомість через поведінку та зовнішній вигляд. Наш одяг, зачіска, ювелірні вироби, манери поведінки тощо. Бути трансгендером, цисгендером або кроссдрессером, поміж інших груп.

Наша стать: біологічний склад хромосом та фізичних органів. Що робить нас чоловіками, жінками, одночасно обома або жодною з цих статей.

Лесбійка: жінка, чиї основні романтичні, емоційні, фізичні та сексуальні потяги стосуються інших жінок.

Гей: чоловік, чиї основні романтичні, емоційні, фізичні та сексуальні потяги стосуються інших чоловіків.

Бісексуал: людина, яка має значні романтичні, емоційні, фізичні та сексуальні потяги до представників обох статей.

Гетеросексуал: людина, яка емоційно, романтично або сексуально приваблює або прихильна до представників протилежної статі.

Трансгендери: особи, які мають гендерну ідентичність, що відрізняється від статі, приписаної їм при народженні, та ті особи, які хочуть зобразити свою гендерну ідентичність відмінною від притаманної статі, що приписана їм при народженні.

Завдання 2.2: зрозуміти стереотипи 1: групова робота з пленарною презентацією та обговоренням (20 хвилин)

Примітка для тренерів. Цю вправу слід проводити з обережністю, щоб набір негативних стереотипів щодо ЛГБТІ-людей не використовувався як нагода проявити гомофобію/трансфобію. Ця вправа може бути недоречною в дуже складних робочих умовах або коли тренер не має досвіду ведення дискусій, що викликають суперечки.

Необхідні матеріали:

- + Папір для фліпчарту, ручки
- + Кімнати для обговорення або простір в межах приміщення в якому проводиться тренінг.

- 1 Розподіліть учасників на 4 групи.
- 2 Дайте кожній групі завдання зібрати якомога більше стереотипів у наступних сферах:
 - + Попросіть першу групу зібрати негативні стереотипи про ЛГБТІ осіб;
 - + Попросіть другу групу зібрати негативні стереотипи про поліцію;
 - + Попросіть третю групу зібрати позитивні стереотипи про ЛГБТІ осіб;
 - + Попросіть четверту групу зібрати позитивні стереотипи про поліцію.
- 3 Дайте групам 5 хвилин, щоб зібрати стереотипи. Потім знову зберіть учасників усіх разом і попросіть їх озвучити свої висновки. Розмістіть результати на 4 аркушах паперу.
- 4 Під час загального обговорення поставте наступні питання:
 - + Чи точно стереотипи описують окремі групи?
 - + Якої шкоди стереотипи можуть завдати членам обох обговорюваних груп?

Ця вправа повинна виявити упередження і показати, що всі групи страждають від стереотипів. Паралельне обговорення ЛГБТІ та поліції повинне допомогти встановити зв'язок між поліцією та ЛГБТІ-спільнотою.¹

1 Джерело: Полак Р. та Ледерофф Дж. (2010) Програма навчання поліцейських щодо боротьби з гомофобською злочинністю, ILGA Europe.

Завдання 2.3А: зрозуміти стереотипи 2: індивідуальна робота з подальшим обговоренням (20 хвилин)

Необхідні матеріали:

- + Папір для фліпчарту, ручки

- 1 Нехай учасники працюють самостійно, запропонуйте їм подумати про те, коли до них або членів їх родини були застосовані стереотипи. Нехай вони запишуть, який вплив на них мали ці стереотипи.
- 2 Через кілька хвилин попросіть кількох учасників розповісти про свій досвід.

Завдання 2.3В: зрозуміти стереотипи 2: групове обговорення (15 хвилин)

Спираючись на вищезазначене обговорення, поставте групі такі запитання, розмістивши їхні ідеї на фліп-чарті:

- + З огляду на ваше розуміння стереотипів, на яку небезпеку наражаються окремі особи, сім'ї та спільноти, якщо стереотипи не спростовувати?
- + В чому небезпека використання стереотипів співробітниками поліції?

Модуль 2 (В): ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ — ЗЛОЧИНИ НА ҐРУНТІ НЕНАВИСТІ

Результати навчання

Учасники:

- + Чітко зрозуміють визначення злочину на ґрунті ненависті
- + Навчаться відрізняти злочини на ґрунті ненависті від інцидентів на ґрунті ненависті;
- + Зрозуміють деякі основні особливості злочинів на ґрунті ненависті, що пов'язані із роботою поліції;
- + Розглянуть місцевий/національний контекст поліцейської діяльності;
- + Зрозуміють, що навіть за відсутності законодавства про злочини на ґрунті ненависті, категорія злочинів на ґрунті ненависті присутня в якості практичного та соціального поняття в поліцейській роботі.

Огляд завдань та час, необхідний на їх виконання

- + Завдання 2.4: Що таке злочин на ґрунті ненависті? Презентація та обговорення (20 хвилин)
- + Завдання 2.5: Перевірка на знання визначень (10 хвилин)
- + Завдання 2.6: Створення схеми національного законодавчого контексту злочинів на ґрунті ненависті (10 хвилин)

Завдання 2.4: що таке злочин на ґрунті ненависті? Презентація та обговорення (30 хвилин)

Примітка для тренерів. Перед початком тренінгу рекомендується вивчити національне законодавство та юридичні визначення злочину на ґрунті ненависті/інциденту ненависті/мови ворожнечі та включити ці визначення до інформації яку ви подаєте там, де це доречно. Учасникам слід пояснити як визначення, так і поняття захищених груп, на які поширюється законодавство.

Необхідні матеріали:

- + Папір для фліпчарту, ручки, папір
- + Роздатковий матеріал 2.4 а
- + Роздатковий матеріал 2.4 б

У цій вправі тренер надає визначення злочину на ґрунті ненависті та пояснює деякі ключові суміжні поняття. Роздатковий матеріал 2.4а можна роздати учасникам (після того, як його було адаптовано до місцевого використання). Роздатковий матеріал 2.4б може бути використаний учасниками для перевірки свого розуміння ключових понять.

Ключові поняття

Злочин на ґрунті ненависті це злочинне діяння з мотивом упередженості.

Злочини на ґрунті ненависті включають залякування, погрози, пошкодження майна, напади, вбивства або будь-яке інше кримінальне правопорушення, в якому жертва, приміщення або об'єкт злочину обираються на підставі їх реального або можливого зв'язку, прив'язаності, приналежності, підтримки або членства в захищеній групі.

Дві основні складові злочину на ґрунті ненависті це:

- а) скоєння **кримінального злочину** та
- б) наявність **мотиву упередженості** у злочинця.

За відсутності одного з перерахованих вище факторів інцидент не може бути кваліфікований як злочин на ґрунті ненависті.

Злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ — це злочинні дії з мотивом упередженості. Ці злочини вважаються злочинами на ґрунті ненависті, якщо жертву, приміщення або об'єкт злочину обрано через їх реальний або можливий зв'язок, прихильність, належність, підтримку або членство в ЛГБТІ-групі. Повинна бути наявна обґрунтована підозра, що мотивом дій злочинця є сексуальна орієнтація, гендерна ідентичність, гендерне самовираження або статеві ознаки жертви.¹

Інциденти, вмотивовані ненавистю — це інциденти, дії або прояви нетерпимості, вчинені з мотивом упередженості, які можуть не досягти межі злочинів на ґрунті ненависті, через відсутність достатніх доказів кримінального злочину або мотиву упередженості, які б могли бути використані у суді, або саме діяння не є кримінальним злочином за національним законодавством.

¹ www.coe.int/en/web/sogidatabase/glossary

Висловлювання трансфобних зауважень до когось на вулиці може кваліфікуватись як інцидент на ґрунті ненависті, якщо такі висловлювання та пов'язана з ними погрозна поведінка не достатні щоб застосувати кримінальне покарання.

Мова ворожнечі це публічні висловлювання, які поширюють, підбурюють, пропагують або виправдовують ненависть, дискримінацію або насильство щодо групи меншин — наприклад, заяви політичних та релігійних лідерів або інших лідерів громадської думки, що розповсюджуються у ЗМІ або Інтернеті, які мають на меті розпалювати ненависть.

Мова ворожнечі може бути кваліфікована як злочин, або ж ні, все залежить від національного законодавства.

Геноцид це навмисна поведінка, спрямована на повне або часткове знищення національної, етнічної, расової, релігійної чи соціальної групи. Злочини на ґрунті ненависті можуть бути частиною процесу, що веде до геноциду. Окремі акти геноциду можуть вважатися злочинами на ґрунті ненависті.

Ключовою особливістю злочинів на ґрунті ненависті є те, що вони можуть **посилюватися**, якщо на них не реагувати. Мова ворожнечі, на яку ніхто не реагує, може призвести до злочинних дій та/або актів насильства. Спочатку такий вплив може бути спрямований на окрему людину, а потім він переходить на її сім'ю, членів місцевої громади та всього суспільства.

Тому важливо, щоб школи, громади, уряд та поліція негайно втручалися, коли це необхідно, для запобігання ескалації дискримінаційної поведінки.

Захищена ознака — це основоположна характеристика групи, наприклад раса, релігія, етнічна приналежність, національність, стать, сексуальна орієнтація, статеві ознаки або аналогічні загальні ознаки, що визначають особистість. Захищені ознаки це частина нас як людей, і ми не можемо їх просто так змінити. Це, як правило, ознаки, щодо яких простежується явна дискримінація в часі та культурі.

Сексуальна орієнтація і гендерна ідентичність часто вказуються в якості захищених ознак в законодавстві, оскільки вони є особистісними ознаками, які не можна змінити. Явні приклади дискримінації щодо ЛГБТІ можна знайти в різних культурах і протягом попередніх століть. Ці моделі включають криміналізацію, насильство і соціальну стигматизацію ЛГБТІ.

Злочини на ґрунті ненависті часто називають **злочинами з посилком**, оскільки метою злочинця часто є попередити групу або спільноту про те, що вони не в безпеці. Завдання правоохоронних органів, серед яких і поліція, дати **зрозуміти** правопорушникам, що суспільство не буде толерувати такі злочини.

Напис «смерть всім педикам» на стіні центру спільноти ЛГБТ це злочин з посилком. Цим актом правопорушники хочуть повідомити усій місцевій ЛГБТ-спільноті, що вони знаходяться в небезпеці.

Зауважте, що злочинцю **не обов'язково показувати**, що він ненавидить обрану групу. Досить продемонструвати, що жертва була обрана в результаті її належності до захищеної групи (вибір на основі упередження). Правопорушник, який чинить злочин на ґрунті ненависті також може бути членом тієї ж групи.

Наприклад, злочинці часто вибирають чоловіків-геїв об'єктами шантажу, оскільки сподіваються, що зможуть вимагати у них гроші через їхній страх бути викритими. Злочинці можуть не ненавидіти окремих геїв, а просто хочуть заробити гроші найпростішим можливим способом.

Слід зазначити, що не у всіх країнах є законодавство про злочини на ґрунті ненависті. У таких країнах при спілкуванні з поліцією слід називати такі інциденти **злочинами, що мотивовані ненавистю**.

Жертва не обов'язково повинна бути частиною захищеної групи. Жертвою може стати хтось хто **підтримує** таку групу, або той кого **помилково прийняли** за члена групи.

Наприклад, жертвою може стати гетеросексуальний чоловік, який проходив повз гей-бар, а скінхеди прийняли його за клієнта такого бару і побили. Також жертвою може стати телеведучий, який підтримує права геїв і в результаті такої підтримки зазнає переслідувань з боку правих груп.

Жертва може не знати, що стала **жертвою** злочину на ґрунті ненависті, або може не розуміти саме поняття такого злочину. Однак, це не заперечує того факту, що інцидент може бути випадком злочину на ґрунті ненависті.

Жертви можуть знати, а можуть і не знати, що їх переслідують за те, що вони належать до групи меншини. Поліція повинна визначити, чи існує мотив упередження, і при необхідності пояснити це жертві. Погляд на ситуацію зі сторони жертви це лише один з багатьох факторів, які слід враховувати в даному випадку (див. Модуль 4 «Індикатори упередженості»).

Роздатковий матеріал 2.4А — інформаційна довідка про злочини на ґрунті ненависті

Визначення:

Злочин на ґрунті ненависті це злочинне діяння з мотивом упередженості.

Злочини на ґрунті ненависті включають залякування, погрози, пошкодження майна, напади, вбивства або будь-які інші кримінальні правопорушення, в якому жертва, приміщення або об'єкт злочину обираються на підставі їх реального або можливого зв'язку, прив'язаності, приналежності, підтримки або членства в захищеній групі.

Злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ — це злочинні дії з мотивом упередженості. Ці злочини вважаються злочинами на ґрунті ненависті, якщо жертву, приміщення або об'єкт злочину обрано через їх реальний або можливий зв'язок, прихильність, належність, підтримку або членство в ЛГБТІ-групі. Повинна бути наявна обґрунтована підозра, що мотивом дій злочинця є сексуальна орієнтація або гендерна ідентичність жертви.

Дві основні складові злочину на ґрунті ненависті це:

- а) скоєння **кримінального злочину** та
- б) наявність **мотиву упередженості** у злочинця.

Інциденти, вмотивовані ненавистю — це інциденти, дії або прояви нетерпимості, вчинені з мотивом упередженості, які можуть не досягти межі злочинів на ґрунті ненависті, через відсутність достатніх доказів кримінального злочину або мотиву упередженості, які б могли бути використані у суді, або оскільки саме діяння не є кримінальним злочином за національним законодавством.

Мова ворожнечі це публічні висловлювання, які поширюють, підбурюють, пропагують або виправдовують ненависть, дискримінацію або насильство щодо групи меншин — наприклад, заяви політичних та релігійних лідерів або інших лідерів громадської думки, що розповсюджуються у ЗМІ або Інтернеті, які мають на меті розпалювати ненависть.

Геноцид це навмисна поведінка, спрямована на повне або часткове знищення національної, етнічної, расової, релігійної чи соціальної групи. Злочини на ґрунті ненависті можуть бути частиною процесу, що веде до геноциду. Окремі акти геноциду можуть вважатися злочинами на ґрунті ненависті.

Ключовою особливістю злочинів на ґрунті ненависті є те, що вони можуть **посилюватися**, якщо на них не реагувати. Спочатку такий вплив може бути спрямований на окрему людину, а потім він переходить на її сім'ю, членів місцевої громади та всього суспільства.

Захищена ознака — це фундаментальна характеристика групи, наприклад раса, релігія, етнічна приналежність, національність, стать, сексуальна орієнтація, статеві ознаки або аналогічні загальні ознаки, що визначають особистість. Захищені ознаки це частина нас як людей, і ми не можемо їх просто так змінити. Це, як правило, ознаки, щодо яких простежується явна дискримінація в часі та культурі.

Злочини на ґрунті ненависті часто називають **злочинами з посилом**, оскільки метою злочинця часто є попередити групу або спільноту про те, що вони знаходяться у небезпеці. Завдання правоохоронних органів, серед яких і поліція, **дати зрозуміти** правопорушникам, що суспільство не буде толерувати такі злочини.

Зауважте, що злочинцю **не обов'язково показувати**, що він **ненавидить** обрану групу. Досить продемонструвати, що жертва була обрана в результаті членства в захищеній групі (**вибір на основі упередження**). Правопорушник, який чинить злочин на ґрунті ненависті також може бути членом тієї ж групи.

Слід зазначити, що не у всіх країнах є законодавство про злочини на ґрунті ненависті. У таких країнах при спілкуванні з поліцією такі інциденти слід називати **злочинами, що мотивовані ненавистю**.

Жертва не обов'язково повинна бути частиною захищеної групи. Жертвою може стати хтось, хто **підтримує** таку групу, або той кого **помилково прийняли** за члена групи.

Наприклад, жертвою може стати гетеросексуальний чоловік, який проходив повз гей-бар, а скінхеди прийняли його за клієнта такого бару і побили. Також жертвою може стати телеведучий, який підтримує права геїв і в результаті такої підтримки зазнає переслідувань з боку правих груп.

Жертва може не знати, що стала жертвою злочину на ґрунті ненависті, або може **не розуміти саме поняття такого злочину**. Однак, це не заперечує того факту, що інцидент може бути випадком злочину на ґрунті ненависті.

Роздатковий матеріал 2.4В — тест на розуміння поняття злочину на ґрунті ненависті

1 Заповніть пропуски

Злочини на ґрунті ненависті часто називають злочинами з _____.
Мета злочинця _____ спільноту та її членів, що вони знаходяться в небезпеці.

2 Чи повинна жертва повідомляти про злочин зауважуючи, що з нею трапився саме злочин на ґрунті ненависті для того щоб поліція розслідувала його як злочин на ґрунті ненависті? Дайте коротку відповідь

3 Як може розвиватись ситуація в подальшому якщо на злочини на ґрунті ненависті не реагувати на ранніх етапах?

- 4 Які два компоненти є обов'язковою складовою злочинів на ґрунті ненависті?
- 1
- 2
- 5 Чи повинна жертва належати до ЛГБТІ-спільноти, щоб проти неї скоїли злочин на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ? Дайте коротку відповідь.
- 6 Чи потрібно в ході розслідування злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ доводити, що злочинець ненавидів жертву?
- 7 Чи належить мова ворожнечі до злочинів на ґрунті ненависті?
- 8 Надайте перелік захищених ознак закріплених в національному законодавстві щодо злочинів на ґрунті ненависті.
- 9 Напишіть дві загальні риси, що притаманні захищеним ознакам
- 1
- 2

Завдання 2.5: дайте визначення (5 хвилин)

Необхідні матеріали:

- + Ручки
- + Роздатковий матеріал 2.5a (запитання) 2.5b (відповіді)

Роздайте роздатковий матеріал кожному учаснику. Поясніть учасникам, що метою вправи є підбір ключового поняття до наданих визначень. Дайте учасникам п'ять хвилин, а потім надайте відповіді та попросіть учасників порахувати свої бали. Підготуйте невеличкий приз для людини, яка отримує найбільший бал.

Роздатковий матеріал 2.5а — дайте визначення

Ключове поняття	Літера	Визначення
Дискримінація	A	Слова, які можна використовувати на позначення особи замість її імені, наприклад, він/вона, його/її, вони
Гомофобія	B	Здатність людини до глибокого емоційного, ніжного та сексуального потягу, а також до інтимних та сексуальних відносин з іншими
Трансгендер	C	Ірраціональний страх та огида до гомосексуальності, а також до лесбійок, геїв, бісексуалів, що базується на упередженнях
Інтерсекс	D	Особа, які мають гендерну ідентичність, що не відповідає статі, приписаній їм при народженні, і які змінюють свій зовнішній вигляд або функції організму через операцію зі зміни статі
Гендерний перехід	E	Чоловік, чий основні романтичні, емоційні, фізичні та сексуальні потяги стосуються інших чоловіків
Стереотип	F	Характерний для нашої статі вибір, який ми робимо щодня стосовно того, що вдягати, як носити одяг і як поводитись
Гендерна ідентичність	G	Процес соціальних, юридичних та/або медичних змін, що включає, серед іншого, зовнішній вигляд, одяг та соціальні відносини.
Бісексуал	H	Невиправдане, нерівне ставлення
Лесбійка	I	Людина, яку емоційно, романтично або сексуально приваблюють представники протилежної статі.
Займенники	J	Ірраціональний страх/огида до гендерної невідповідності трансгендерних осіб, що базується на упередженнях
Транссексуал	K	Парасольковий термін для позначення безлічі різних способів, за допомогою яких люди можуть ідентифікувати свою стать, яка відрізняється від притаманної основній масі населення
Сексуальна орієнтація	L	Внутрішнє відчуття себе чоловіком, жінкою або іншою статтю

Гетеросексуал	M Людина, яка має значні романтичні, емоційні, фізичні та сексуальні потяги до представників обох статей
Трансфобія	N Упереджене або надміру спрощене узагальнення про цілу групу людей без урахування їх індивідуальних відмінностей.
Гендерне самовираження	O Жінка, чиї основні романтичні, емоційні, фізичні та сексуальні потяги стосуються інших жінок
Гей	P Позначення, що часто зустрічаються у документах, такі як чоловік/жінка або пан/пані.
Гендерний маркер	Q Людина, народжена з фізичними, гормональними або генетичними особливостями, які не є ні повністю жіночими, ні повністю чоловічими; є поєднанням жіночої та чоловічої статі; або не є ні жіночими, ні чоловічими

Роздатковий матеріал 2.5В — відповіді

Дискримінація H	Стереотип N	Транссексуал D	Гендерне самовираження F
Гомофобія C	Гендерна ідентичність L	Сексуальна орієнтація B	Гей E
Трансгендер K	Бісексуал M	Гетеросексуал I	Гендерний маркер P
Інтерсекс Q	Лесбійка O	Трансфобія J	
Гендерний перехід G	Займенники A		

Завдання 2.6: створення схеми національного законодавчого контексту злочинів на ґрунті ненависті (30 хвилин)

Необхідні матеріали:

- + папір, ручки

В ході цього завдання група повинна обговорити національне законодавство про злочини на ґрунті ненависті і продемонструвати як вона його розуміє. Запитайте учасників чи є у них досвід розслідування злочинів на ґрунті ненависті, а також про те як розслідування та судове переслідування працюють на практиці. Слід розглянути наступні питання:

Яке законодавство регулює злочини на ґрунті ненависті (окремі закони, що стосуються посилення кримінальної відповідальності, загальні закони, що стосуються посилення кримінальної відповідальності, закони, що регулюють окремі злочини)?

- + Які ознаки є захищеними?
- + Якою є політика поліції щодо розслідування злочинів на ґрунті ненависті?
- + В чому полягає ваша роль під час розслідування?
- + Яка роль прокурора, як ви її розумієте?
- + Яка роль судової влади, як ви її розумієте?
- + Яким є ваш досвід застосування законодавства?
- + Чи вважаєте ви його дієвим?

Модуль третій: як працювати зі злочинами на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ — підхід, заснований на правах людини та боротьбі з дискримінацією

Вступ та базова проблематика

Хоча права людини часто можуть здаватися досить далекими від питань «справжньої поліцейської діяльності», насправді вони стосуються основних обов'язків кожного поліцейського, починаючи від забезпечення безпеки жертв до проведення ефективних розслідувань. Недотримання цих стандартів може мати серйозні наслідки. Жертви можуть втратити впевненість у прихильності поліції справі їх захисту, злочинці залишаються непоміченими і можуть продовжувати здійснювати правопорушення, а поліцейські служби наражаються на небезпеку отримати юридичні позови про дискримінацію, а також можуть бути звинуваченими в порушенні Європейської конвенції про права людини.

Злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ трапляються в контексті повсякденних упереджень і дискримінації. Дослідження показали, що ЛГБТІ-особи зазнають ворожості та переслідування в суспільстві,

зустрічаються з дискримінацією на роботі, в школі і при спробі отримати доступ до житла та медичних послуг. Деякі ЛГБТІ-особи піддаються переслідуванням і навіть насильству з боку поліції. Цей досвід в сукупності створює перешкоди, які заважають ЛГБТІ-особам повідомляти в поліцію про злочини на ґрунті ненависті або співпрацювати в розслідуваннях і можливих судових розглядах. Поширені причини через які люди відмовляються повідомляти в поліцію: потерпілі не думають, що поліція серйозно поставиться до їхньої скарги; їх досвід свідчить, що такі інциденти трапляються дуже часто, щоб повідомляти про них; або ж вони побоюються наслідків з боку злочинців.

Це означає, що при розслідуванні злочинів на ґрунті ненависті стосовно ЛГБТІ співробітники поліції повинні бути дуже обережними, щоб уникнути повторної віктимізації. Як ми дізналися з Модуля 2, вжиття простих заходів, які забезпечать дружнє ставлення до ЛГБТІ у поліцейських відділках та зі сторони самих поліцейських може підвищити

ймовірність того, що жертви почуватимуться досить впевнено, щоб співпрацювати з поліцейськими під час розслідування і можливих судових розглядів.

У цьому модулі окреслюються стандарти прав людини, які є найбільш актуальними для поліції в контексті злочинів на ґрунті ненависті по відношенню до ЛГБТІ. Цей модуль також включає вправи, які можна використовувати, щоб спонукати співробітників поліції покладатися на стандарти і принципи прав людини та підтримувати їх зусилля щодо ефективного розслідувати злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ. Роздатковий матеріал 3.3b дає всебічний огляд найбільш актуальних міжнародних стандартів, що стосуються ефективної роботи зі злочинами на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ.

Якщо це доцільно та можливо, варто запросити місцеві ОГС виступити з презентацією та взяти участь у конструктивному діалозі з учасниками тренінгу на тему дискримінації, якої зазнають ЛГБТІ-особи у національному контексті. У цьому модулі висвітлено можливості для участі ОГС.

Результати навчання

Учасники:

+ Дізнаються про широкий контекст упереджень, ворожості та дискримінації, з якими мають справу ЛГБТІ-особи та громади (отримують знання); визначають конкретні перешкоди, які заважають ЛГБТІ повідомляти про злочини на ґрунті ненависті, та окресляють відповідні обов'язки поліції (отримують вміння);

+ Ознайомляться зі стандартами прав людини Ради Європи та іншими відповідними стандартами, що стосуються злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ, включаючи ключові рішення Європейського суду з прав людини, а також дізнаються чому вони є важливими для їх роботи (отримують знання);

+ Навчаться розпізнавати конкретні порушення прав людини, які може вчинити поліція (отримують вміння);

+ Ознайомляться з основними стандартами Ради Європи та іншими міжнародними стандартами.

Огляд завдань та час, необхідний на їх виконання

+ Завдання 3.1: Розуміння широкого контексту дискримінації, яку переживають ЛГБТІ-особи та їх спільноти (30 хвилин);

+ Завдання 3.2: Визначення конкретних перешкод, які заважають ЛГБТІ-спільнотам повідомляти про злочини на ґрунті ненависті; ознайомлення зі звітом Агентства ЄС з основоположних прав (30 хвилин);

+ Завдання 3.3: Розуміння ключових стандартів РЄ, інших стандартів прав людини та національних стандартів, що стосуються злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ; розуміння ключових рішень ЄСПЛ та їх важливості в роботі поліцейського (отримують знання) (60 хвилин)

Завдання 3.1: розуміння широкого контексту дискримінації, яку переживають ЛГБТІ-особи та їх спільноти

Необхідні матеріали:

- + Папір для фліпчарту, ручки, роздатковий матеріал 3.1

1 До початку тренінгу підготуйте два листи паперу з:

- + Таблицею, яка називається «ЛГБТІ про досвід упереджень та дискримінації». Таблиця складається з чотирьох колонок: громадські місця, державні послуги (житлові послуги, освіта), особиста сфера, робота. Ви також можете представити ці категорії у вигляді візуально-смыслових карт. Важливо щоб ці чотири категорії було добре видно та було місце для додавання слів.
- + Сторінкою з назвою «Досвід спілкування ЛГБТІ-осіб з поліцією»

ЛГБТІ про досвід упереджень та дискримінації

Громадські місця (на вулиці, в ресторані/в пабі)

Державні послуги (здоров'я, житлово-комунальна сфера, освіта)

Особиста сфера (сімейне життя)

Робота

- 2 До проведення тренінгу вивчіть докази упередженості та ворожості, яких зазнають ЛГБТІ зважаючи на контекст/країну, в якій проводиться тренінг. Наприклад, інформацію можна знайти на сайтах організацій TGEU та ILGA-Europe. Ви також можете звернутись до місцевих ОГС для отримання інформації. (див.3.2а нижче).
- 3 5 хвилин: почніть завдання з пояснення, що ЛГБТІ-особи мають справу з упередженнями, ворожістю та дискримінацією у багатьох сферах свого життя. Поінформуйте учасників, що вони будуть розглядати деякі приклади такого досвіду в наступній частині завдання. Поясніть, що наразі ви хотіли б, щоб вони поділились своїми ідеями щодо того, з якими видами ворожості та упереджень зустрічаються ЛГБТІ. Коли учасники запропонують приклади, запишіть їх у відповідній колонці. Якщо бажаних висловити думку немає, для початку наведіть один-два приклади зі свого боку, посилячись на попередні обговорення, там де це доречно. Ось кілька прикладів, які ви можете навести:

Громадські місця (на вулиці, в ресторані/в пабі)

Обзивати образливими прізвиськами;

Витріщатись

Державні послуги (здоров'я, житлово-комунальна сфера, освіта)

Буллінг в школі;

Зневажливе ставлення з боку працівників охорони здоров'я;
Несправедливе виселення з житла

Особиста сфера (сімейне життя)

Погрози вигнати з дому;
Фізичний напад та насильство зі сторони членів сім'ї

Робота

Жарти, недоречні коментарі, відмова у підвищенні

- 4 Розділіть учасників на невеликі групи по чотири-п'ять осіб. Постарайтеся розділити людей таким чином, щоб в одну групу не потрапили ті, хто регулярно працюють разом, і, якщо це можливо, дотримуйтесь гендерної рівності у групах.
- 5 Роздайте групам роздатковий матеріал 3.1, попросіть їх прочитати цей матеріал та дайте кілька хвилин на обговорення. Попросіть їх підготувати тези для таблиці.
- 6 Дайте групам 10-15 хвилин на ознайомлення з роздатковим матеріалом та узгодження тез, які будуть додані до таблиць. Слідкуйте за обговоренням в групах, так ви зрозумієте чи на правильному вони шляху.
- 7 Знову об'єднайте групи в одну та попросіть їх підійти до таблиць та додати свої тези. Поясніть, що вони можуть додавати графічні малюнки або якимось іншим чином зобразити свої тези. Залежно від пропозицій учасників, запитайте інших присутніх, що вони думають про ці ідеї.
- 8 Підсумуйте ключові тези: ЛГБТІ-особи наражаються на упередження та дискримінацію в усіх сферах життя.
- 9 Тепер підготуйте ще один листок паперу для фліпчарту з назвою «Досвід спілкування ЛГБТІ осіб з поліцією». Якщо ніхто не бажає висловитись, можете запропонувати обговорити наступне:
 - + Відсутність подальших дій щодо інцидентів про які заявлено в поліцію;
 - + Досвід переслідування поліцейськими;
 - + Досвід дискримінації в реагуванні поліції;
 - + Досвід насильства, в тому числі фізичного.
- 10 Завершіть завдання наголосивши на ключових моментах та поясніть, що група буде додатково розглядати ці проблеми у наступному завданні.

Роздатковий матеріал 3.1: розуміння широкого контексту дискримінації, яку переживають ЛГБТІ-особи та їх спільноти

ЛГБТІ-особи зазнають ворожості та дискримінації у багатьох сферах свого життя. Гомофобні та трансфобні жарти є дуже поширеними, на ЛГБТІ-представників часто витріщаються на вулицях. Це задає фон їхньому досвіду злочинів на ґрунті ненависті та інцидентів на ґрунті ненависті, це досвід, який впливає на їх віру в те, що поліція буде реагувати належним чином на злочини на ґрунті ненависті.

Перегляньте графіку, яку представило Агентство з питань основоположних прав у найбільшому дослідженні ЛГБТ у ЄС <http://fra.europa.eu/uk/publications-and-resources/infographics/eu-lgbt-survey>

На які думки нашоухе вас цей матеріал в контексті досвіду ворожості та упереджень до ЛГБТ-осіб? Почитайте, що кажуть респонденти опитування. На вашу думку, як досвід, який вони пережили вплинув на їх почуття безпеки та захищеності в громадських місцях та на бажання повідомляти про злочини та інциденти на ґрунті ненависті?

«Я відкрито заявила про те, що є лесбійкою у віці 18 років. Негативні коментарі та жарти були звичною нормою спілкування, і кожного, хто висловлювався на підтримку прав ЛГБТ (або просто поваги), маргіналізували та переслідували. Дискримінація для мене це не насильницький фізичний напад, це плітки, маргіналізація, жарти, психологічне насильство, почуття неадекватності, страх за себе та оточуючих: партнерку, родину, друзів». Італія, лесбійка, 30 років

«У Франції дуже важко зберегти свою роботу, коли роботодавець дізнається, що ти гей. На тебе відразу вішають ярлик вразливості». Франція, гей, 33 роки

«Я пропрацював у банку 24 роки, і мене постійно дискримінували директори, які вважали, що, через те, що я чесно розповідаю про свою сексуальну орієнтацію, мене не слід підвищувати, оскільки я можу не викликати повагу. Одного разу новий працівник попросив розмістити свій стіл на «розумній відстані» від мого, бо він боявся, що я можу здійснити сексуальне насильство по відношенню до нього. Його прохання було визнано обґрунтованим і мій письмовий стіл посунули. Коли мене нарешті підвищили, то наказали зберігати в таємниці мою сексуальну орієнтацію». Греція, гей, 53 роки

«[Ми з моєю партнеркою] не відвідуємо нічні клуби, якщо вони не є дружніми до ЛГБТ, здебільшого тому, що це занадто небезпечно, особливо якщо ми з нею одні на весь клуб. Ми не розповідаємо про наші стосунки нашим орендодавцям або людям, які проживають неподалік.» Словенія, лесбійка, 28 років

Адаптація до місцевого контексту

Додайте інформації та випадки з будь-яких відповідних національних звітів про злочини на ґрунті ненависті, якщо такі є. Дайте посилання на джерело з докладною інформацією про те, як отримати доступ до публікації.

Наприклад, згідно звіту Правозахисного ЛГБТ Центру “Наш світ”, моніторинговою мережею Центру в 2020 році було задокументовано 188 випадків дій на ґрунті гомофобії/трансфобії, дискримінації, а також інших порушень прав ЛГБТ в Україні. У 177 кейсах йшлося про події, що відбулися у 2020 році, решта (11 випадків) трапилися у 2019. Дані порушення передусім зафіксовано у таких сферах: взаємодія з приватними особами, з правоохоронними органами, у сферах судочинства, зайнятості, освіти, доступу до товарів і послуг, медичній, сімейній сфері, під час проходження військової служби тощо.

Джерело: https://gay.org.ua/publicatoions/Situation_of_LGBT_in_Ukraine_2020_UKR.pdf

Завдання 3.2: визначення конкретних перешкод, які заважають ЛГБТІ-спільнотам повідомляти про злочини на ґрунті ненависті; ознайомлення зі звітом Агентства ЄС з основних прав

Мета цього завдання — ознайомлення з матеріалом, обговорення в малих групах та загальне обговорення матеріалу усіма учасниками тренінгу.

Необхідні матеріали:

- + папір для фліпчарту, ручки
- + роздатковий матеріал 3.2

- 1 Підготуйте 2 листи паперу для фліпчарту. На першій сторінці напишіть заголовок: «Причини не заявляти у поліцію». Заголовок для другої сторінки: «Що це означає для поліції? Що можна зробити?»
- 2 Розділіть учасників тренінгу на групи по 4-5 чоловік кожна. Постарайтеся, розділили людей таким чином, щоб в одну групу не потрапили ті, хто регулярно працюють разом, і, якщо це можливо, дотримуйтесь гендерної рівності у групах.
- 3 Роздайте групам роздатковий матеріал 3.3, попросіть їх дотримуватись інструкцій. Дайте групам 10-15 хвилин на читання матеріалу та обговорення питань представлених в роздаткових матеріалах.
- 4 Знову об'єднайте групи в одну. Попросіть учасників поділитись своїми думками після ознайомлення зі звітом Агентства ЄС з основних прав. Чи здивував їх відсоток людей, які не повідомляють в поліцію про злочини? Які причини такої ситуації? На їхню думку це відображає ситуацію в їх країні? Запишіть основні моменти на фліпчарті.
- 5 Обговорюючи ці питання з групою, нагадайте їм, що звіт Агентства ЄС з основоположних прав базується на надійних дослідженнях, які можна застосувати до контекстів інших країн. Якщо учасники ставлять результати під сумнів, зазначте, що дослідження може мати деякі недоліки, але тим не менш воно допомагає виявити важливі проблеми, які необхідно вирішувати для того щоб ЛГБТІ-люди повідомляли про злочини на ґрунті ненависті. Якщо у вас також є інформація від місцевої ОГС, скористайтесь нею, щоб наголосити на свідченнях злочинців на ґрунті ненависті по відношенню до ЛГБТІ-осіб та причин з яких про них не повідомляють у поліцію.
- 6 Тепер перейдіть до другої сторінки та попросіть групу висловитись з приводу того, що це означає для поліції та їх роботи зокрема.
- 7 Підсумуйте вправу виділивши основні тези. До них можна буде повернутись на пізніших етапах тренінгу.

Завдання 3.2.A: залучення місцевих ОГС до завдання 3.1 та 3.2 (за вибором)

Залученість місцевих і загальнонаціональних ОГС до виконання завдань 3.1 і 3.2 значно збагатить досвід учасників. Розгляньте можливість залучення ОГС для того, щоб показати більш широкий контекст упереджень і дискримінації, з якими мають справу ЛГБТІ-люди та спільноти, а також висвітлення конкретних перешкод, що заважають ЛГБТІ-спільноті повідомляти про злочини на ґрунті ненависті. Представники ОГС можуть також брати участь в групових обговореннях і долучати свою інформацію та дані до дискусій. Зверніться до Модуля 5 для більш глибокого обговорення цих питань.

Роздатковий матеріал 3.2: визначення конкретних перешкод, які заважають ЛГБТІ-спільноті повідомляти про злочини на ґрунті ненависті; ознайомлення зі звітом Агентства ЄС з основних прав

- 1 Виділіть кілька хвилин на читання розділу 2.3 «Повідомлення у поліцію про мотивоване ненавистю насильство» звіту під назвою «Опитування ЛГБТ спільноти у Європейському Союзі — Опитування лесбійок, геїв, бісексуалів та трансгендерів — Основні результати», опубліковане Агентством ЄС з основних прав у 2013 році.

У ньому пояснюється яка частка потерпілих, повідомляє про злочини на ґрунті ненависті в поліцію, і викладаються причини, через які жертви не повідомляють у поліцію про злочини на ґрунті ненависті по відношенню до ЛГБТІ.

- 2 Прочитайте матеріал http://www.ilga-europe.org/sites/default/files/womens_experience_of_homophobia_and_transphobia.pdf

У ньому наголошується на тому який вплив злочини на ґрунті ненависті по відношенню до ЛГБТІ мають, зокрема на жінок, і показується, що жінки з числа ЛГБТ з дуже невисокою ймовірністю повідомляють про злочини на ґрунті ненависті у поліцію. Цей матеріал також показує, що жінки з груп меншин частіше стають жертвами насильницьких злочинів.

- 3 Після завершення цього завдання обговоріть свої думки в межах групи.
- 4 Який відсоток жертв, відповідно до звіту Агентства ЄС з основних прав повідомляють про злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ в поліцію?
- 5 Через які основні причини потерпілі не зверталися в поліцію?

Яке значення це має для вашої роботи?

Погодьте в групі короткий підсумок вашої дискусії, яким ви зможете поділитись з колегами з інших груп.

Завдання 3.3: розуміння ключових стандартів РЄ, інших стандартів прав людини та національних стандартів, що стосуються злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ

В цьому завданні розглядається значення зобов'язань з прав людини у поліцейській практиці. Починається завдання з ключових слів, які далі пояснюються у матеріалі «Ідентоба проти Грузії».

Матеріали:

- + Картки/папір формату А4
- + Фліп-чарт, папір та ручки
- + Роздатковий матеріал 3.3а
- + Роздатковий матеріал 3.3b

Примітка для тренера. Готуючи цю сесію, уважно прочитайте роздатковий матеріал 3.3b, який містить детальну інформацію про відповідні рішення Європейського суду з прав людини, стандарти Ради Європи та інші міжнародні стандарти. Рішення ЄСПЛ особливо актуальні при підготовці цієї сесії.

- 1 Перед початком заняття напишіть на картках або листках паперу наступні терміни та фрази:
 - + Стаття 3, Європейської конвенції з прав людини
 - + Стаття 14, Європейської конвенції з прав людини
 - + Позитивне зобов'язання
 - + Процесуальне зобов'язання
 - + Викриття гомофобних мотивів
- 2 Потім напишіть кожен термін на одному аркуші паперу і розкладіть їх по кімнаті.
- 3 На початку вправи роздайте аркуші паперу з написаними на них термінами. Поясніть, що ці терміни та фрази є важливими у практикуванні правозахисного підходу в роботі поліції.
- 4 Попросіть учасників прочитати ці терміни та порозмірковувати, що вони означають. Поясніть, що ви не очікуєте почути від них ідеальні відповіді, а просто хочете почути їх думки щодо цих термінів. Попросіть одного добровольця записати ідеї, пропонувані учасниками на фліпчарт. Коротко обговоріть пропонувані ідеї щодо термінів, але поки не давайте визначення. Зауважте, що ви повернетесь до цього завдання наприкінці сесії.
- 5 Тепер роздайте роздатковий матеріал 3.3, в якому представлений огляд справи «Ідентоба проти Грузії». В цій частині вправи поясніть, що представлений короткий огляд є достатньо достовірним, мета вправи полягає не в тому, щоб дати вичерпний опис фактів справи, законів Грузії або законів, що розглядались у суді. Мета в тому, щоб розглянути один випадок, який трапився в Грузії, і визначити загальні принципи прав людини, які застосовуються до всіх поліцейських.
- 6 Дайте учасникам 5-7 хвилин на читання роздаткового матеріалу 3.3. Попросіть їх звернути увагу на терміни, які ви щойно обговорили разом у групі, та ще раз переглянути визначення.
- 7 Знову об'єднайте учасників у більшу групу та розпочніть модероване обговорення. Поверніться до визначень та термінів, які ви ввели на початку тренінгу. Почніть зі статті 3 Конвенції. Запитайте учасників, чи згодні вони з визначеннями, які наводили на початку роботи чи можливо хочуть щось додати. Запитайте їх, що це означає для їх роботи.

Тепер час обговорити «позитивне зобов'язання». Запитайте групу, що це означає, і чи можуть вони додати ще щось до визначення. Використайте наступне експертне визначення змісту статті 3 для цілей цього обговорення:

Позитивне зобов'язання, що накладається статтею 3, означає, що держави повинні вживати як профілактичні, так і слідчі дії стосовно будь-якого жорстокого поводження з людьми. Це означає, що держави повинні забезпечувати ефективний захист окремої людини або окремих осіб від злочинних дій третьої сторони, а також вживати розумних заходів для запобігання жорстокого поводження, про які влада знає або повинна знати. Крім того, держави повинні проводити ефективне офіційне розслідування можливих випадків жорстокого поводження, навіть якщо такі випадки скоєні приватними особами.

- 8 Поясніть, що таке зобов'язання стосується ознак раси, етнічної приналежності та релігії.

Тепер обговоріть **статтю 14**. Запитайте, чи хочуть учасники додати ще щось до свого визначення. В ході обговорення використовуйте наступне визначення: користування правами та свободами, визнаними у [Конвенції], має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою, наприклад, за ознакою — статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншини, майнового стану, народження або за іншою ознакою.

- 9 Тепер перейдіть до терміну «**викриття мотивації упередженості**» та того, що він означає для роботи поліції. Нагадайте учасникам, що ви повернетесь до цього матеріалу, коли будете розглядати індикатори упередженості; поясніть, що цей термін означає для поліцейської роботи, протоколів та навчання, та скажіть, що це поняття є однією з ключових причин, чому ми проводимо цей тренінг. Зверніться до експертного висновку під час обговорення.

Використовуйте цю експертну думку при обговоренні теми і порушених питань.

Поліцейська практика: «необхідно, щоб відповідні органи влади країни проводили розслідування [...], вживали усіх необхідних заходів з метою **викриття** ролі можливих гомофобних мотивів в розслідуваних подіях. Абсолютно необхідно проводити серйозні розслідування дискримінації, що стоїть за нападом [...] з одного боку, з огляду на ворожість по відношенню до ЛГБТ-спільноти, а з іншого — через явно гомофобні ненависницькі висловлювання, що виголошуються нападниками під час інциденту. Суд вважає, що без такого суворого підходу правоохоронних органів, злочини на ґрунті упередженості неминуче будуть розглядатися на однакових засадах зі звичайними інцидентами без такого підтексту, результатом чого є байдужість, яка є рівносильною офіційному схваленню або навіть потуранню злочинам на ґрунті ненависті» (абзац 77).

- 10 Тепер перейдіть до обговорення процесуальних зобов'язань. Запитайте учасників, що це означає в їх практиці. Поясніть чітко, що якщо в суспільстві є докази гомофобії і є ті кого переслідують через їх сексуальну орієнтацію, то поліція зобов'язана розслідувати такі випадки, і це є процесуальним елементом їхніх зобов'язань щодо прав людини. Орієнтуйтеся на цю експертну думку модеруючи дискусію:

«Формулювання Суду є дуже чіткими та доносить потужне послання усім країнам-учасницям: коли в суспільстві існує негативне ставлення до сексуальних меншин і можна спрогнозувати ймовірність гомофобного насильства, тоді беззаперечним обов'язком правоохоронних органів є захист ЛГБТ-осіб (абзац 80). Крім того, у держав є процесуальне зобов'язання розслідувати гомофобну ненависть «з особливим наголосом на викриття мотиву упередження» (абзац 80). Відповідно до формулювання Суду, якщо держави не вживають таких дій, «то реалізувати заходи, спрямовані на поліпшення поліцейської роботи [...] під час мирних демонстрацій в майбутньому буде важко» (абзац 80)».¹

- 11 Насамкінець, роздайте роздатковий матеріал 3.3b та зверніть увагу учасників на інформацію про рішення Європейського суду з прав людини та інші відповідні міжнародні стандарти. Підкресліть, що це важливі ресурси для їхньої роботи.

1 <http://echrso.blogspot.co.uk/2015/05/the-judgment-in-identoba-and-others-v.htm>

В цьому матеріалі з навчальною метою надається огляд справи «Ідентоба проти Грузії». Щоб отримати повну інформацію перейдіть на сайт ЄСПЛ.

Довідкова інформація

Що трапилось?

Ідентоба отримала дозвіл грузинської влади на організацію мирного маршу 17 травня 2012 року в центрі Тбілісі з нагоди Міжнародного дня боротьби з гомофобією. Влада підтвердила, що «залучить поліцейські сили, щоб забезпечити мирний хід події».

Цього дня на представників ЛГБТ напали більше сотні контрдемонстрантів, які були налаштовані агресивно та вигукували образи. Агресія переросла в захоплення та пошкодження транспарантів, штовхання та побиття ЛГБТ-осіб, принаймні одну людину побили. Кілька учасників маршу отримали фізичні травми. Контрдемонстранти озвучували конкретні погрози учасникам маршу, зокрема звучало, що «їх потрібно спалити та побити до смерті».

Коли на учасників маршу напали контрдемонстрантами, поліція «раптово дистанціювалась від місця події». Інші поліцейські, що були на місці події повідомили учасникам ЛГБТ-заходу, що вони не можуть втручатися, оскільки вони не є частиною поліцейського патрулю. Після отримання телефонних дзвінків від учасників акції прибули інші поліцейські, які втрутились, щоб зупинити побиття, але погрози продовжувались. Кілька учасників ЛГБТ-маршу були заарештовані поліцією. Згідно з рішенням суду, це відбулось «для того, щоб не дати їм вчинити адміністративне правопорушення — перешкоджання дорожньому руху — та захистити їх від нападу контрдемонстрантів».

Що відбулось потім?

Заявники подали кілька детальних скарг на насильство, вчинене проти них, та на відсутність захисту з боку поліції (див. пункти 20-28).

Рішення ЄСПЛ

Контекст гомофобії та ворожості

Суд спирався на докази гомофобії та негативного ставлення до ЛГБТ-осіб у Грузії, формуючи рішення на користь заявників. Ці докази базувалися на візиті Уповноваженого Ради Європи з прав людини до Грузії та на даних Європейського відділення Міжнародної асоціації лесбійок, геїв, бісексуалів, транс та інтерсекс-людей (ILGA-Europe). Суд дійшов висновку, що передумови негативного ставлення в «деяких прошарках грузинського суспільства» надають «дискримінаційний відтінок інциденту, що трапився 17 травня 2012 року та зазначає, що рівень вразливості заявників, які публічно позиціонують себе як цільову групу сексуального упередження є особливо очевидним» (абзац 68). Враховуючи цей факт суд дійшов до висновку, що в поєднанні з відсутністю поліцейської підтримки під час маршу, таке ставлення до заявників викликало в них почуття страху, страждань та небезпеки, які не сумісні з повагою до їхньої людської гідності та досягло порогу суворості у значенні статті 3, в сукупності зі статтю 14 Конвенції.

Поліція не захищала

По-друге, Суд встановив, що національні органи влади знали або повинні були знати про ризики, пов'язані з цією подією, «а, отже, були зобов'язані забезпечити посилений державний захист» (абзац 72). Однак суд прийшов до висновку, що поліція «не змогла забезпечити адекватний захист

тринадцяти заявників від упереджених нападів приватних осіб під час маршу 17 травня 2012 року» (абзац 74).

Відсутність дієвого розслідування

Хоча злочинці потрапили на відео, а потерпілі отримали тілесні ушкодження, владні структури «нез'ясовним чином звузили рамки розслідування і порушили дві окремі справи, що стосуються тілесних ушкоджень, нанесених лише двом заявникам» (абзац 75). Крім того, розслідування тривало більше двох років, і на той момент на винних наклали лише незначні адміністративні штрафи, а судового рішення так і не винесли.

Влада не ініціювала **розслідування злочинів на ґрунті ненависті**, а також не застосовувала чинне законодавство Грузії щодо злочинів на ґрунті ненависті. Беручи до уваги обставини справи та той факт, що в Грузії є закони про злочини на ґрунті ненависті, Суд встановив, що:

«Відповідним національним органам влади потрібно було провести розслідування в цьому конкретному контексті, вживши усіх можливих заходів з метою викриття ролі можливих гомофобних мотивів в цій події. Проведення всебічного розслідування дискримінації, що стоїть за нападом на марш 17 травня 2012 року, було необхідне, враховуючи, з одного боку, ворожість по відношенню до ЛГБТ-спільноти, а з іншого через явно гомофобні ненависницькі висловлювання, що їх проголошували нападники під час інциденту. Суд вважає, що без такого суворого підходу з боку правоохоронних органів до злочину на ґрунті упереджень, такі злочини неминуче розглядалися б нарівні зі звичайними справами, що не мають такого підтексту, а байдужість, що виникає внаслідок цього рівнозначна офіційному мовчазному схваленню злочинів на ґрунті ненависті або навіть потуранню їм».

Роздатковий матеріал 3.3в: розуміння ключових стандартів РЄ, інших стандартів прав людини та національних стандартів

Стандарти Ради Європи | Підбірка даних Європейського суду з прав людини

Ці ресурси об'єднують справи та рішення Європейського суду з прав людини, що охоплюють усі аспекти Конвенції. Найактуальніші матеріали наведені нижче.

«Питання сексуальної орієнтації»¹

У цьому інформаційному ресурсі представлений оновлений огляд всіх справ, в яких розглядається реакція кримінального правосуддя на випадки злочинів на ґрунті ненависті та мови ворожнечі відносно ЛГБТ-спільнот в державах-членах Ради Європи. Додаткова інформація представлена у справах «Ідентоба проти Грузії» та «М.С. і С.А. проти Румунії», які представлені в цьому посібнику у модулях три та п'ять. Крім того, наводяться факти двох незавершених справ проти Грузії та Хорватії.

1 www.echr.coe.int/documents/fs_sexual_orientation_eng.pdf

«Гомосексуальність: кримінальні аспекти»¹

В цьому ресурсі оглядаються справи, порушені скажниками стосовно дискримінаційного ставлення зі сторони держави до одностатевих пар в порівнянні з гетеросексуальними парами. Ці випадки ще раз ілюструють контекст, в якому живуть представники ЛГБТІ, до них часто ставляться як до підозрюваних та правопорушників, а не як до потенційних жертв злочинів на ґрунті ненависті та інших правопорушень.

«Питання гендерної ідентичності»²

Цей інформаційний ресурс не стосується злочинів на ґрунті ненависті або ставлення поліції до ЛГБТІ-людей; проте, питання, окреслені в ньому висвітлюють боротьбу трансгендерів за юридичне і соціальне визнання своєї гендерної ідентичності. Як показано в цьому модулі, важливо розуміти контекст дискримінації, з якою мають справу ЛГБТІ-люди, оскільки це підриває їх впевненість в тому, що звертатись в поліцію потрібно, а також їх віру в те, що інциденти проти них будуть ефективно розслідуватись.

Комітет Міністрів, Рекомендація Rec.(2001)10 щодо Європейського кодексу поліцейської етики,³ підсумок ключових моментів

Основними цілями поліції в демократичному суспільстві, що керується принципом верховенства права, є:

- + забезпечення громадського спокою, дотримання закону і порядку в суспільстві;
- + захист і дотримання основоположних прав і свобод людини в тому вигляді, в якому вони закріплені, зокрема, в Європейській конвенції про права людини;
- + попередження злочинності та боротьба з нею;
- + виявлення злочинності;
- + надання допомоги і послуг населенню

У контексті підготовки поліцейських існує чіткий зв'язок між кожною з цих цілей і ефективним, справедливим і безпечним переслідуванням злочинів на ґрунті ненависті по відношенню до ЛГБТІ. Обов'язок поліції «виконувати свої завдання справедливо, керуючись, зокрема, принципами неупередженості та недискримінаційного підходу» неодноразово наголошується у Кодексі, в тому числі і щодо підтримки та допомоги жертвам; формування культури недискримінації та поваги до прав особистості в поліцейських службах; і, зокрема, в тому, що стосується дотримання Європейської конвенції з прав людини і загальної заборони на дискримінацію в реалізації прав, закріплених у Конвенції.

Рекомендація CM/REC (2010)5 Комітету Міністрів Ради Європи державам-учасницям про заходи по боротьбі з дискримінацією за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності⁴

1 www.echr.coe.int/Documents/FS_Homosexuality_ENG.pdf
2 www.echr.coe.int/Documents/FS_Gender_identity_ENG.pdf
3 www.refworld.org/docid/43f5c7944.html
4 www.coe.int/en/web/sogi/rec-2010-5

Ця рекомендація висвітлює найважливіші статті Конвенції та ключові висновки Європейського суду з прав людини, оскільки вони стосуються питань ЛГБТІ-осіб. Сюди входить важливість ефективних розслідувань злочинів на ґрунті ненависті щодо ЛГБТІ; відповідні та чинні закони, що дозволяють суду враховувати мотивацію упередженості проти ЛГБТІ; та захист права на свободу висловлення поглядів та зібрань, особливо права на захист при здійсненні права на свободу зібрань.

Відповідні статті наведено нижче.

1. Держави-учасниці повинні забезпечити ефективне, негайне та неупереджене розслідування в справах про можливі злочини та інші інциденти, в яких є розумні підстави вважати, що мотивом злочинця була сексуальна орієнтація або гендерна ідентичність жертви; надалі вони також повинні забезпечити привернення особливої уваги до розслідування таких злочинів і подій, які можуть бути скоєні посадовими особами правоохоронних органів або іншими особами, які діють в межах посадового стану, а особи, відповідальні за такі дії, повинні бути притягнені до відповідальності і, якщо це виправдано, покарані задля запобігання безкарності.

2. Держави-учасниці повинні забезпечити, щоб при визначенні покарання мотив упередженості, який стосується сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності, враховувався в якості обтяжувальної обставини.

13. Держави-учасниці повинні вживати належних заходів, відповідно до статті 10 Конвенції, щоб право на свободу висловлення думок могло ефективно здійснюватися, без дискримінації за ознаками сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності, у тому числі щодо свободи отримувати і передавати інформацію з питань, які стосуються сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності.

14. Держави-учасниці повинні вживати належних заходів на національному, регіональному та місцевому рівнях для забезпечення того, щоб право на свободу мирних зібрань, закріплене у статті 11 Конвенції, дійсно могло ефективно реалізовуватися, без дискримінації за ознаками сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності.

15. Держави-учасниці повинні забезпечити, щоб правоохоронні органи вживали належних заходів для захисту учасників мирних демонстрацій на захист прав людини стосовно лесбійок, геїв, бісексуалів і трансгендерних осіб від будь-яких спроб незаконного зриву або перешкоджання ефективному здійсненню їх права на свободу вираження поглядів та мирних зібрань.

17. Потрібно закликати публічні власті на всіх рівнях вдаватись до публічного осуду, особливо у ЗМІ, будь-якого незаконного втручання в право окремих осіб і груп осіб на здійснення їх права щодо свободи висловлення думок і мирних зібрань, особливо коли це стосується прав людини стосовно лесбійок, геїв, бісексуалів і трансгендерних осіб.

Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи 1728 (2010) Дискримінація за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності⁵

У цій резолюції описується і визнається діапазон дискримінації, з якою мають справу ЛГБТ-особи, включаючи злочини на ґрунті ненависті та мову ворожнечі. Вона являє собою важливе доповнення до Рекомендації CM/Rec (2010)5 Комітету Міністрів Ради Європи державам-учасницям про заходи по боротьбі з дискримінацією за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності, що описана вище. Резолюція закликає держави-учасниці Ради Європи «забезпечити дотримання основних прав ЛГБТ, включаючи свободу висловлення думок, свободу зібрань та об'єднань, відповідно до міжнародних стандартів прав людини» і «забезпечити законні засоби правового захисту для жертв та покласти край безкарності тих, хто порушує основні права ЛГБТ, зокрема їх право на життя та безпеку».

5 <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=17853&lang=en>

Резолюція також закликає держави-учасниці Ради Європи «засудити виступи, що розпалюють ворожнечу, і дискримінаційні заяви та забезпечити ефективний захист ЛГБТ від таких заяв при дотриманні права на свободу висловлення поглядів відповідно до прецедентної практики Європейського суду з прав людини» та «прийняти і виконувати законодавство по боротьбі з дискримінацією, що передбачає заборону на дискримінацію в тому числі за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, а також відповідальність за його порушення».

Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами¹

Цей документ, також відомий як Стамбульська конвенція, вводить поняття юридичних зобов'язань, що стосуються запобігання, захисту, розслідування і винесення вироків. Хоча насильство по відношенню до жінок і домашнє насильство виходять за рамки даного посібника, важливо пам'ятати, що ЛГБТІ-особи також можуть бути жертвами цього типу насильства. Більш того, деякі випадки цілеспрямованого насильства по відношенню до ЛГБТІ в домашніх умовах можна розглядати як злочини на ґрунті ненависті та домашнє насильство. Для тренера корисно наголосити на цьому моменті під час пленарних дискусій і запитати учасників про проблеми, що виникають при роздумах про те, як домашнє насильство і гендерне насильство пов'язані зі злочинами на ґрунті ненависті по відношенню до ЛГБТІ.

Конвенція включає положення про недискримінацію, яке передбачає, що жертви не повинні піддаватися дискримінації за ознакою гендерної ідентичності або сексуальної орієнтації. Для подальшої інформації див. пояснювальні записки² та корисний аналіз, наданий організацією «Transgender Europe».³

Інші міжнародні документи з прав людини

Резолюція, прийнята Радою з прав людини 30 червня 2016 року 32/2: Захист від насильства та дискримінації на основі сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності⁴

Ця резолюція «рішуче засуджує акти насильства і дискримінації у всіх регіонах світу, що здійснюються щодо окремих осіб через їхню сексуальну орієнтацію чи гендерну ідентичність». Цією резолюцією члени Організації Об'єднаних Націй, що підписали резолюцію, також призначили Незалежної експерта із захисту від насильства і дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності терміном на три роки. Експерт виконує ряд функцій, в тому числі оцінює виконання відповідних стандартів у сфері прав людини, пропонує технічну допомогу державам-членам, бере участь в діалозі з державними органами та звітує про досягнуті результати перед Радою з прав людини.

Більше стандартів ООН, стосовно сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, можна знайти в базі даних SOGI UN.⁵

1 www.coe.int/en/web/istanbul-convention/about-the-convention

2 www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210

3 <http://tgeu.org/protection-of-trans-people-under-the-istanbul-convention>

4 www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/HRC/RES/32/2

5 www.icj.org/sogi-un-database

Директива Європейського Союзу 2012/29/ЄС, щодо встановлення мінімальних стандартів щодо прав, підтримки і захисту жертв злочину⁶

Ця Директива була прийнята 25 жовтня 2012 року і набула чинності 15 листопада 2012 року. Держави-члени Європейського Союзу повинні були до 16 листопада 2015 року включити відповідні положення у свої національні закони. Директива застосовується до усіх жертв злочинів і конкретно стосується жертв злочинів на ґрунті ненависті, включаючи жертв злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ. Вона накладає особливі зобов'язання на держави-члени Європейського Союзу ставитися до жертв злочинів на ґрунті ненависті як до категорії, що потребує особливого захисту; забезпечити їм доступ до певних служб підтримки відповідно до оцінки їх потреб; і забезпечити належну підготовку працівників системи кримінального правосуддя, які будуть вступати в контакт з потерпілими, серед них поліція, прокурори і судді для забезпечення шанобливого та недискримінаційного ставлення до жертв.

Нижче наведені витяги з найбільш актуальних статей.

Стаття 3: Право розуміти та бути зрозумілим

1. Держави-члени ЄС зобов'язані вжити належних заходів, що дозволяють жертвам злочинів сприймати інформацію і забезпечують сприйняття їх висловлювань уповноваженими органами з моменту першого контакту жертв з такими органами і при необхідності в ході всіх наступних взаємодій в процесі кримінального судочинства, включаючи випадки надання інформації зазначеними органами.
2. Держави-члени ЄС повинні забезпечити, щоб спілкування з жертвами злочинів здійснювалося простою та зрозумілою мовою в усній або письмовій формі. Форма спілкування повинна обиратись з урахуванням особистісних характеристик жертви, включаючи будь-які види інвалідності, які можуть вплинути на здатність жертви сприймати інформацію і бути зрозумілою.
3. Держави-члени ЄС повинні надати жертвам злочинів можливість бути присутніми на першій зустрічі з уповноваженим органом у супроводі обраної ними особи, коли з огляду на наслідки злочину жертві потрібна допомога у сприйнятті інформації та для того, щоб її висловлювання також були зрозумілими, за винятком випадків, коли це суперечить інтересам самої жертви або порушує процес кримінального судочинства.

Стаття 8: Право на доступ до служб підтримки жертв злочинів

1. Держави-члени повинні забезпечити, жертвам злочинів, які відчувають відповідну потребу, можливість звернення на безкоштовній основі у конфіденційні служби підтримки жертв злочинів, що діють в інтересах жертв до початку, протягом необхідного часу та після завершення кримінального судочинства. Члени сім'ї повинні мати можливість звертатися в служби підтримки жертв злочинів при наявності відповідної необхідності і в залежності від ступеня шкоди, заподіяної їм у результаті вчинення відносно жертви кримінального правопорушення.
2. Держави-члени ЄС повинні сприяти спрямуванню жертв у служби підтримки жертв злочинів уповноваженими органами, які прийняли заяву про вчинення злочину.
3. Державам-членам ЄС слід вжити необхідних заходів щоб створити безкоштовні та конфіденційні служби спеціалізованої допомоги на додаток до загальних служб підтримки жертв злочинів або в якості їх підрозділів або надати можливість організаціям з підтримки жертв злочинів залучати до своєї роботи існуючі спеціалізовані установи, що надають спеціалізовану допомогу. Жертви злочинів, які відчувають відповідну потребу, повинні отримати можливість звертатись в такі служби, а також члени їх сімей повинні мати можливість звертатися в служби спеціалізованої допомоги за наявності потреби в наданні такої допомоги залежно від ступеня шкоди, заподіяної їм у результаті вчинення відносно жертви кримінального правопорушення.

⁶ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1421925131614&uri=CELEX:32012L0029>

4. Звернення жертв злочинів у будь-які служби спеціалізованої допомоги можуть бути засновані в якості громадських чи недержавних організацій та можуть бути організовані на професійній або волонтерській основі.

5. Держави-члени ЄС повинні гарантувати, що можливість звернення жертв злочинів в будь-які служби підтримки не залежить від факту подачі жертвою скарги про вчинення кримінального правопорушення до уповноваженого органу.

Стаття 20: Право на захист жертв злочинів в ході розслідування кримінальної справи

1. Не виключаючи права на захист та відповідно до правил судового розгляду держави-члени ЄС повинні гарантувати, що в ході розслідування кримінальної справи:

(a) допити жертв злочинів проводяться без невинуватених затримок відразу після подачі в уповноважений орган заяви про вчинення кримінального правопорушення;

(b) кількість допитів жертв злочинів зводиться до мінімуму і допити проводяться лише за умови суворой необхідності для цілей кримінального судочинства;

(c) жертви мають право на супровід законним представником та обраною ними особою, за винятком випадків, коли прийнято мотивоване рішення про зворотне;

(d) медичні огляди зводяться до мінімуму і проводяться тільки за умови суворой необхідності для цілей кримінального судочинства.

Стаття 22: Індивідуальна оцінка жертв злочинів, спрямована на виявлення специфічних потреб у захисті

1. Відповідно до внутрішніх процедур, держави-члени ЄС повинні забезпечити щодо жертв злочинів проведення своєчасної та індивідуальної оцінки з метою виявлення специфічних потреб у захисті та встановлення можливості і ступеня позитивного результату від застосування в ході кримінального судочинства спеціальних заходів, передбачених статтями 23 і 24, в силу індивідуальної схильності жертв до вторинної і повторної віктимізації, залякування і помсти.

2. При проведенні індивідуальної оцінки слід, зокрема, враховувати:

(a) особисті характеристики жертви;

(b) тип або характер злочину; і

(c) обставини скоєння злочину.

3. При проведенні індивідуальної оцінки особливо увагу слід приділяти жертвам, яким в силу тяжкості вчиненого злочину була заподіяна значна шкода; постраждалим від злочинів, скоєних на ґрунті ненависті або з дискримінаційним мотивом, що може бути, зокрема, викликано їх особистими характеристиками; жертвам, чий відносини з правопорушником або залежність від нього роблять їх особливо уразливими. У зв'язку з цим необхідно належним чином розглянути випадки, що стосуються жертв тероризму, жертв організованої злочинності, жертв торгівлі людьми, жертв гендерного насильства, насильства в сім'ї, сексуального насильства, експлуатації або жертв злочинів на ґрунті ненависті, а також жертв серед людей з інвалідністю.

4. Для цілей цієї Директиви необхідно встановити, що діти, що стали жертвами злочинів, відчувають особливі потреби в захисті в силу їх схильності до вторинної і повторної віктимізації, залякування і помсти. Для встановлення можливості і ступеня позитивного результату від застосування до них спеціальних заходів, передбачених статтями 23 і 24, діти, що стали жертвами злочинів, повинні бути піддані індивідуальній оцінці відповідно до пункту 1 цієї статті.

5. Межі індивідуальної оцінки можуть різнитись залежно від тяжкості скоєного злочину і ступеня прямої шкоди, заподіяної жертві.

6. Індивідуальна оцінка повинна проводитися за активної участі жертв і з урахуванням їх побажань, в тому числі щодо того, що стосується відмови від застосування спеціальних заходів, передбачених статтями 23 і 24.

7. У разі істотної зміни обставин, на підставі яких була проведена індивідуальна оцінка, держави-члени ЄС повинні забезпечити повторне проведення оцінки в ході кримінального судочинства.

Стаття 25: Підготовка посадових осіб

1. Держави-члени забезпечують проходження всіма посадовими особами, які можуть вступати в особистий контакт з жертвами злочинів, такими як співробітники поліції або судових органів, загальної і спеціальної підготовки до рівня, що дозволяє при контактах з жертвами злочинів формувати уявлення про їхні потреби, проявляючи при цьому неупереджене, шанобливе і професійне ставлення.

2. Без обмеження дії принципу незалежності судових органів та незважаючи на існуючі відмінності в організації судової системи на території Європейського Союзу, держави-члени ЄС повинні поставити вимогу до осіб, відповідальних за підготовку суддів і прокурорів, що беруть участь в кримінальному судочинстві, про створення умов для проходження ними загальної і спеціальної підготовки, спрямованої на підвищення обізнаності суддів і прокурорів щодо потреб жертв.

3. З належною повагою до незалежності професії юриста держави-члени ЄС повинні рекомендувати відповідальним за підготовку адвокатів особам створювати умови для проходження ними загальної та спеціальної підготовки, спрямованої на підвищення обізнаності адвокатів щодо потреб жертв.

4. Діючи через свої державні служби або через фінансування організацій з підтримки жертв злочинів, держави-члени ЄС повинні заохочувати ініціативи, що дозволяють особам, які надають підтримку жертвам та надають послуги відновного правосуддя, отримувати необхідну підготовку, що сягає рівня, необхідного для здійснення взаємодії з жертвами, а також дотримуватися професійних стандартів, що забезпечують надання таких послуг в неупередженій, поважній та професійній формі.

5. З урахуванням обов'язків посадової особи, а також характеру і ступеня контакту такої посадової особи з жертвами злочинів, підготовка повинна бути спрямована на те щоб навчити посадову особу виявляти жертв злочинів і взаємодіяти з ними з належною повагою та в професійній формі, яка виключає будь-якого роду дискримінацію.

Модуль четвертий: розслідування злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб

Вступ та базова проблематика

Основний обов'язок працівників поліції — запобігати злочинам, а в разі вчинення злочину — виявляти та розслідувати злочинну поведінку. Це особливо важливо коли мова йде про злочини на ґрунті ненависті, враховуючи психологічний вплив на жертву,¹ тенденцію до ескалації злочинів на ґрунті ненависті і можливий вплив на більш широку ЛГБТІ-спільноту. Ще один важливий фактор: запобігання повторній віктимізації. Якщо не вживати заходів, злочини на ґрунті ненависті можуть призводити до подальшої та більш серйозної злочинної поведінки. Неспроможність поліції ефективно реагувати може призвести до значних проблем з повноваженнями поліцейських та зашкодити відносинам всередині громади.

Як зазначалось у попередніх розділах, поліція несе відповідальність за професійне та належне виконання своєї роботи. Цей модуль покликаний забезпечити поліцейськими знаннями та навичками для професійного розслідування злочинів на ґрунті ненависті.

Розслідування злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ є складним завданням, оскільки поліції доводиться опитувати постраждалих, які часто

знаходяться в дуже стресових особистих ситуаціях. Від потерпілих вимагається розкрити інформацію, про яку їм може бути некомфортно говорити.

Спільноти та потерпілі очікують швидкого і професійного реагування від поліції. Нездатність його забезпечити може підірвати довіру і дати зрозуміти спільнотам, що поліція не сприймає злочини на ґрунті ненависті серйозно чи, що, навіть, гірше, схвалює їх.

Модуль починається з вправи, яка допоможе співробітникам поліції, які першими контактують з населенням, зрозуміти, яких заходів слід вжити при первісному реагуванні на злочин на ґрунті ненависті. До них відносимо опитування потерпілого, збір речових доказів та складання офіційного протоколу злочину.

Далі в модулі розглядається підхід до розслідування злочинів на ґрунті ненависті з особливою увагою на особистості потерпілого. Цей процес включає надання підтримки потерпілому на місці злочину, по телефону або в поліцейському відділку. У модулі розглядається ідеальний спосіб прийняття заяви, а потім подальші міркування з надання підтримки потерпілому після складання вичерпного звіту.

¹ Рада Європи визнає, що термін «жертва» є неприйнятним для багатьох людей, що стали об'єктом злочинів на ґрунті ненависті. Ми усвідомлюємо, що в багатьох випадках надається перевага терміну «людина, що пережила насильство», оскільки він краще передає досвід через який такі люди пройшли. У цьому посібнику використовується термін «жертва», оскільки він найкраще відповідає правовому та технічному статусу особи, на яку націлені злочини на ґрунті ненависті, яка контактує з поліцією та органами кримінального судочинства загалом. В цьому посібнику неодноразово підкреслюється, що поліція повинна застосовувати підхід, орієнтований на жертву, і запитувати особу, на яку націлені злочини на ґрунті ненависті про те як би вона хотіла, щоб до неї зверталися, і, там де це можливо, прислухатись до її побажань.

Далі докладно розглядаються індивідуальні потреби трансгендерних осіб, які стали жертвами злочинів. Це важливо, враховуючи обмежені знання, які часто мають співробітники поліції про трансгендерних осіб, і високий рівень віктимізації, від якої страждає ця група.

Далі в модулі йдеться про індикатори упередженості, складові доказів скоєння злочинів на ґрунті ненависті та наводяться практичні приклади, щоб зосередити увагу учасників на необхідних діях для виявлення та доведення злочину на ґрунті ненависті з точки зору правоохоронних органів.

Нарешті, учасникам буде запропоновано розглянути взаємовідносини між поліцейською службою та місцевою ЛГБТІ-спільнотою. Останній модуль присвячений важливості довіри, як ключовому фактору, який сприяє зверненням до поліції щодо злочинів та допомагає збирати докази, необхідні для підтримки кримінального переслідування.

Задачі навчання

Учасники:

- + визначать найкращі практики розслідування злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ. Це буде зроблено як з технічної точки зору поліцейського розслідування, так і з точки підходу в центрі якого знаходиться потерпілий;
- + отримають краще розуміння конкретних проблем, що стоять перед трансгендерною спільнотою, та зрозуміють яким чином поліція може підтримати трансгендерів коли вони стають жертвами злочинів;
- + навчаться розуміти та визначати індикатори упередженості, які є структурними елементами мотивації упередженості та використовуються для її доведення. Цей процес є необхідним для успішного розслідування злочинів на ґрунті ненависті та їх переслідування;
- + навчаться ідентифікувати злочини на ґрунті ненависті;
- + навчаться розуміти яким чином активна поліцейська діяльність сприяє зміцненню довіри — ключової складової ефективності поліцейської роботи.

Огляд завдань та час, необхідний на їх виконання

- + Завдання 4.1: Збір доказів: злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ — дії на місці злочину та подальше кримінальне розслідування (30 хвилин)
- + Завдання 4.2: Збір доказів: злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ — підхід до розслідування з фокусом на потерпілому (30 хвилин)
- + Завдання 4.3: Збір доказів: жертви злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб — особливості роботи з трансгендерами (60 хвилин)
- + Завдання 4.4: Збір доказів: Показники упередженості — Доведення вибору/мотиву упередженості (30 хвилин)
- + Завдання 4.5: Збір доказів: Показники упередженості — Виявлення злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб (30 хвилин)
- + Завдання 4.6а: Важливість довіри: Дії поліції та ЛГБТІ-спільнота (30 хвилин)

Завдання 4.1: збір доказів: злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ — дії на місці скоєння злочину та подальше кримінальне розслідування (30 хвилин)

Це завдання передбачає читання матеріалу, обговорення в малих групах з подальшим керованим обговоренням усіх учасників тренінгу.

Необхідні матеріали:

- + Папір для фліпчарту, ручки
- + Кімнати для обговорення або простір в межах приміщення в якому проводиться тренінг.
- + Роздатковий матеріал 4.1a та 4.1b

- 1 Підготуйте три листки паперу для фліпчарту.
 - + Напишіть на першій сторінці: «Збір усних свідчень: покази потерпілого та свідків»
 - + Напишіть на другій сторінці: «Що потрібно зібрати?: дані криміналістичної та технічної експертизи»
 - + Напишіть на третій сторінці: «У відділку: створення первинного офіційного протоколу»
 - + Напишіть на четвертій сторінці: «Подальше розслідування: вивчення усіх доказів»
- 2 Розділіть учасників на 4 групи. Намагайтесь розділити людей таким чином щоб в одну групу не потрапили ті, хто регулярно працюють разом, і, якщо це можливо, дотримуйтесь гендерної рівності у групах.
- 3 Роздайте роздатковий матеріал 4.1a та попросіть учасників дотримуватись вказівок. Дайте групі 10-15 хвилин на читання матеріалу та попросіть їх обдумати, які питання співробітнику поліції слід враховувати під час розслідування злочину. Попросіть учасників проводити обговорення з використанням вищенаведених заголовків. Нехай один із членів групи запише основні міркування.
- 4 Знову об'єднайте малі групи у загальну велику групу. Попросіть представника кожної групи викласти ключові моменти, визначені їх групою під час обговорення. Потім запитайте усіх учасників, чи все про що вони говорили зафіксовано чи можливо є якісь пропущені моменти.
- 5 Коли будете обговорювати ключові моменти зверніться до передової практики, що висвітлена в роздатковому матеріалі 4.1b. Наголосіть на ключових моментах та на пунктах, які, можливо, не назвали учасники.

Роздатковий матеріал 4.1A

Збір доказів: злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб — дії на місці злочину та подальше кримінальне розслідування

Це завдання включає читання матеріалу, обговорення в малих групах з подальшим керованим обговоренням усіх учасників тренінгу.

- + Групи мають обрати одного учасника, якому вони доручають прочитати нижченаведений сценарій розвитку подій групі.

- + Групи мають обрати одного учасника, якому вони доручають робити записи.

Сценарій розвитку подій:

Напад в центрі міста: Дві лесбійки залишають ЛГБТІ-центр у середмісті. У 100 метрах від місця зустрічі на жінок нападає група чоловіків, деякі з яких озброєні палицями. Жінок жорстоко б'ють палицями, кулаками і ногами. Злочинці викрикують гомофобні образи на адресу жінок до і під час нападу. Перехожий телефонує в поліцію, і ви прибуваєте на місце події.

Після читання наведеного вище сценарію, прочитайте опис нижченаведеного завдання, над яким має попрацювати ваша група. Обговоріть свої ідеї протягом 10-15 хвилин, зробіть записи, щоб надати свої висновки об'єднаній великій групі.

Група 1 – завдання:	Група 2 – завдання:	Група 3 – завдання:	Група 4 – завдання:
Зберіть усні свідчення: опитайте потерпілих та свідків	Зберіть дані криміналістичної та технічної експертизи	У відділку: створення первинного офіційного протоколу	Подальше розслідування: вивчення усіх доказів
Які ключові моменти слід враховувати коли опитуєте потерпілих та свідків на місці події?	Які ваші ключові обов'язки зі збору даних криміналістичної та технічної експертизи?	Які основні міркування слід враховувати поліції, після повернення до відділку та складання офіційного звіту? Що повинен робити співробітник поліції і чому, які вимоги до нього має поліцейська організація?	Опишіть процес розслідування після початкового розслідування на місці злочину і складання офіційного звіту у поліцейському відділку. Які передові методи розслідування ви могли б застосувати не маючи підозрюваного?

Роздатковий матеріал 4.1В: збір доказів: злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ — від моменту прибуття на місце скоєння злочину — збір технічної інформації, опитування свідків та подальші дії

Початкові дії на місці злочину можуть мати величезні наслідки для успіху кримінального розслідування. В разі якщо поліцейський не задокументує письмові свідчення, не зафіксує свої дії, або не збере речові докази кримінальна справа може не мати успіху.

Це особливо актуально для злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб, початкова взаємодія поліції з потерпілими та/або свідками може призвести до надання або приховування життєво важливої інформації, що в свою чергу може призвести до порушення судового переслідування або ж розвалити справу.

Цей роздатковий матеріал містить деякі інструкції для співробітників поліції, щодо дій на місці злочину з точки зору збору свідчень та проведення криміналістичної експертизи. Також в ньому йдеться про повідомлення про злочин через офіційні канали поліції та містяться деякі ідеї щодо подальшого розслідування.

А) Збір усних свідчень: опитування потерпілих, свідків та підозрюваних

Які ключові моменти слід враховувати при отриманні свідчень на місці події від потерпілих та свідків?

В) Що потрібно зібрати?: дані криміналістичної та технічної експертизи

Які основні завдання, пов'язані зі збором даних криміналістичної та технічної експертизи?

С) У відділку: створення первинного офіційного протоколу

Які основні міркування слід враховувати поліції, після повернення до відділку та складання офіційного звіту? Що повинен робити співробітник поліції і чому, які вимоги до нього має поліцейська організація?

Д) Подальше розслідування: вивчення усіх доказів

Опишіть процес розслідування після початкового розслідування на місці злочину та складання офіційного звіту у поліцейському відділку. Які передові методи розслідування ви могли б застосувати?

Збір усних свідчень: опитування свідків

Ключові моменти, які слід враховувати, опитуючи потерпілих та свідків на місці події.

Хоча записи, зроблені на місці події є попередніми, вони, ймовірно, будуть використовуватись протягом усього розслідування і їх можуть вивчати на стадії звинувачення, тому дуже важливо записувати якомога більше деталей.

Записи повинні бути досить детальними, щоб інший слідчий міг продовжити розслідування, якщо справу буде передано детективу/слідчому з розслідування злочинів на ґрунті ненависті/іншій особі.

- + Визначте, чи потрібні свідкам перекладачі чи будь-яка інша підтримка, яка допоможе їм у наданні свідчень. Якщо на місці немає перекладача, то на початковому етапі можете скористатись допомогою членів сім'ї/друзів. Якщо це не якась надзвичайна ситуація, не допитуйте дітей.
- + Поліцейські повинні послуговуватись зрозумілою інклюзивною мовою, наприклад:
 - + «Ви маєте партнера/партнерку?» замість «Ви одружені?»
 - + «Ви перебуваєте у відносинах?» замість «У вас є хлопець/дівчина?»
- + Дозвольте потерпілим пояснити, що сталося, своїми власними словами та в зручний для них час. Будьте терплячими, це допоможе вам зібрати ключові докази, які за інших обставин можуть бути втрачені
- + Якщо потерпілі занадто засмучені або серйозно поранені, відкладіть детальний допит, поки вони не почуватимуться краще щоб мати змогу відповідати на ваші питання (за необхідності організуйте надання медичної допомоги).
- + Потерпілі повинні мати змогу послуговуватись власною мовою, а не мовою поліції. В разі неоднозначностей, зверніться за роз'ясненнями.
- + Запишіть дослівно все, що підозрювані сказали свідкам.
- + Якщо підозрюваний перебуває на місці події, зафіксуйте будь-які зізнання відповідно до місцевого законодавства/поліцейських правил, зробивши відповідні застереження. Дослівно цитуйте їх слова.

Збір криміналістичних та технічних даних на місці злочину

Основні завдання щодо збору криміналістичних та технічних доказів на місці злочину на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ.

Рекомендація для тренера: наведений нижче список не є вичерпним, тому слід враховувати місцеві рекомендації та поради технічних експертів.

- + Після прибуття на місце події організуйте його безпеку, огородивши місце події, а також усі місця перебування зловмисників або місця куди вони втекли з місця події.
- + Збережіть всі видимі докази і сфотографуйте всі відповідні ділянки та речові докази. Подумайте про те, щоб зняти відео місця події, якщо на це є ресурси і це можливо. Подбайте про те щоб зібрати наявні речові докази упередженості (наприклад, сфотографуйте гомофобні графіті).
- + Збережіть сліди злочину на потерпілих. Пам'ятайте, що кожен контакт залишає слід, і сліди злочинців можуть бути присутніми на шкірі та одязі потерпілих (кров, слина, волокна одягу, волосся, ДНК і т. д.).
- + За необхідності подумайте про взяття мазків та вилучення одягу після того, як потерпілий зможе його змінити.
- + Сфотографуйте травми потерпілого, за необхідності отримавши його згоду. Можливо, вам доведеться зробити фотографії через деякий час, після того як синці стануть помітнішими.
- + За необхідності, забезпечте присутність експертів-криміналістів або судово-медичних експертів.
- + Зберіть та упакуйте всі речові докази, зробіть все з дотриманням місцевого законодавства та передової практики.
- + Визначте можливості отримання ДНК-доказів з місця події. До джерел ДНК відносять використовувану зброю/інструменти, все, чого можна торкатись або випити, кров, слину, волосся або інші фізіологічні рідини. Як зазначено вище, ДНК підозрюваного може бути присутнім на потерпілому.
- + Якщо про інцидент повідомляють по телефону, порадьте потерпілому/свідку зберегти всі докази.
- + Якщо це можливо, зверніться за допомогою до професійних слідчих.
- + Зберіть записи з камер відеоспостереження, що знаходяться в безпосередній близькості до місця події, а також в прилеглих районах, приділяючи особливу увагу точкам входу та виходу з місця події.
- + Якщо вам вдасться ідентифікувати та затримати підозрюваного, постарайтесь убезпечити одяг і взуття, на яких можуть бути присутні докази та візьміть зразок ДНК, а також відбитки пальців та зробіть фотографії. Татуювання, що вказують на приналежність, наприклад, до крайніх правих угруповань, слід фотографувати.
- + Організуйте медичне обстеження та запросіть згоду на отримання висновку медичного експерта.
- + Припустіть, що справа буде розглядатись у суді, і відповідним чином зберіть всі докази.

Повернення до поліцейського відділку: складання офіційного протоколу

Коли ви реєструєте та описуєте хід подій у відділку відразу після інциденту пам'ятайте, що точне фіксування злочинів на ґрунті ненависті є життєво важливим для забезпечення можливостей виявлення моделей злочинної поведінки та вживання запобіжних заходів. Цей розділ потрібно змінити з урахуванням місцевих практик та процедур.

- + Створіть звіт про злочин в поліцейській базі даних (в паперовому або електронному вигляді, залежно від країни).
- + Запишіть всі початкові спостереження, які кваліфікують цей інцидент як можливий злочин на ґрунті ненависті.
- + Проведіть попереднє розслідування, щоб визначити, чи були подібні злочини вчинені раніше. Визначте чи наявна модель злочинної поведінки. Перегляньте звіти про злочини на ґрунті ненависті, щоб визначити моделі віктимізації.
- + Вивчіть звіти, щоб дізнатися, чи траплялись подібні інциденти з потерпілим раніше. Це важливо для виявлення потенційної повторної віктимізації.
- + Повідомте про подію відповідному керівнику з дотриманням вимог місцевої політики/правил.
- + Повідомте про інцидент в місцевий/національний підрозділ по боротьбі зі злочинами на ґрунті ненависті з дотриманням вимог місцевої політики/правил.
- + Якщо розслідування передається іншому слідчому/підрозділу, переконайтеся, що їм відомо, що цей інцидент може кваліфікуватись як злочин на ґрунті ненависті.
- + За необхідності впевніться, що відповідний керівник/речник поліції поінформований про інцидент.
- + Якщо виявлена модель злочину на ґрунті ненависті, повідомте про це, для вжиття відповідних заходів/проведення втручання.
- + За необхідності домовтесь про перекладачів для майбутньої взаємодії з потерпілим/свідком/підозрюваним.
- + Організуйте передачу речових доказів слідчому/слідчій групі.

Подальше розслідування: вивчення усіх доказів

Після первинного розслідування на місці події та складання офіційного протоколу в поліцейському відділку, справа часто вимагає серйозного подальшого розслідування, особливо там, де немає підозрюваного. Наведені нижче рекомендовані практики розслідування не є вичерпними, їх слід розширити відповідно до місцевих практик/процедур. Рішучість співробітників поліції виявляти правопорушників у випадках злочинів на ґрунті ненависті є ключовою для формування довіри серед спільнот меншин. Там, де довіра до поліцейської служби низька, свідкам з числа ЛГБТІ може бути неприємно розмовляти з поліцією. У таких справах потрібно докладати додаткових зусиль, щоб спонукати свідків дати покази.

Співробітникам поліції слід:

- + Звертатись до свідків через ЗМІ, соціальні медіа, і т.д.
- + Виявляти подібні інциденти в інших місцях/поліцейських округах.

- + Шукати свідків, які можуть регулярно відвідувати район/місце інциденту (працівники пошти, збирачі сміття, люди на автобусних маршрутах). Місцеві патрульні/дільничні можуть допомогти.
- + Доручати досвідченим поліцейським вивчити зібрані наявні докази для визначення нових напрямків розслідування.
- + Переглядати записи в центрі прийняття екстрених викликів.
- + За необхідності, звертатись до судово-медичного експерта.
- + Провести опитування мешканців в районі де трапився інцидент.
- + Провести огляд відеозаписів з камер відеоспостереження.
- + Вивчити всі наявні повідомлення про злочини, а також інформацію отриману в результаті оперативно-розшукової діяльності для виявлення взаємозв'язків між ними.
- + Визначати місця використання мобільного телефону і за необхідності вивчати докази пов'язані з телефонним зв'язком.
- + Використовувати спеціалізовані підрозділи по мірі необхідності.
- + Залучати відділ нагляду за розслідуванням злочинів (якщо такий існує) для перевірки доказів та нагляду за ходом розслідування серйозних справ через 28 днів з дня інциденту.
- + Опитувати співробітників служби охорони та персонал в закладах для ЛГБТІ, з метою дізнатися, чи є у них будь-яка інформація, яка може стати у нагоді. В середині спільноти люди можуть вести розмови яких вони не ведуть з поліцією. Навички міжособистісного спілкування можуть допомогти.
- + Звертатись за допомогою до ЛГБТІ-організацій громадянського суспільства при пошуку інформації.
- + Використовувати інформацію зі сторонніх веб-сайтів, якщо така є.

Завдання 4.2: збір доказів: злочини на ґрунті ненависті — підхід до розслідування з фокусом на потерпілому (30 хвилин)

Це завдання передбачає читання матеріалу, обговорення в малих групах з подальшим модерованим обговоренням усіх учасників тренінгу.

Необхідні матеріали:

- + Папір для фліпчарту, ручки
- + Кімнати для обговорення або простір в межах приміщення в якому проводиться тренінг.
- + Роздатковий матеріал 4.2a та 4.2b

1 Підготуйте три листки паперу для фліпчарту.

На першому листку напишіть: «Надання підтримки потерпілому на місці злочину, по телефону або в поліцейському відділку»

На другому листку напишіть: «Запис детальних свідчень потерпілого»

На третьому листку напишіть: «Подальша підтримка та зниження ризиків»

- 2 Розділіть учасників на три групи. Спробуйте розділити людей таким чином щоб в одну групу не потрапили ті, хто регулярно працюють разом, і, якщо це можливо, дотримуйтесь гендерної рівності у групах.
- 3 Роздайте роздатковий матеріал 4.2a та попросіть учасників дотримуватись вказівок. Дайте групі 10-15 хвилин, щоб обговорити власні ідеї. Один із членів групи повинен їх записати.
- 4 Знову об'єднайте малі групи у загальну велику групу. Попросіть представника кожної групи викласти ключові моменти, визначені їх групою під час обговорення. Потім запитайте усіх учасників, чи все про що вони говорили зафіксовано на папері чи, можливо, є якісь відсутні моменти.
- 5 Коли будете обговорювати ключові моменти зверніться до передової практики, що висвітлена в роздатковому матеріалі 4.2b. Наголосіть на ключових моментах та на пунктах, які, можливо, не назвали учасники.

Роздатковий матеріал 4.2А: розслідування злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб — підхід до розслідування з фокусом на потерпілому (30 хвилин)

Попросіть одного з учасників робити записи.

У цій вправі можна використати той самий сценарій, що і в завданні 4.1.

Сценарій розвитку подій:

Напад, що стався в центрі міста: Дві лесбійки залишають ЛГБТІ-центр у середмісті. У 100 метрах від місця зустрічі на жінок нападає група чоловіків, деякі з яких озброєні палицями. Жінок жорстоко б'ють палицями, кулаками і ногами. Злочинці викрикують гомофобні образи на адресу жінок до і під час нападу. Перехожий телефонує в поліцію, і ви прибуваєте на місце події.

Після читання сценарію, прочитайте опис нижченаведеного завдання, над яким має попрацювати ваша група. Обговоріть свої ідеї протягом 10-15 хвилин, якщо потрібно робіть записи.

Група 1 – завдання:

Первинне реагування: підтримка потерпілих на місці злочину, при повідомленні про злочин по телефону або надання підтримки в поліцейському відділку під час написання заяви про злочин на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ. Що слід врахувати поліції?

Група 2 – завдання:

Складання офіційної заяви/звіту: збір доказів та підтримка потерпілого під час надання свідчень. Що слід врахувати поліції?

Група 3 – завдання:

Після збору первинних доказів: постійне інформування потерпілих та надання підтримки. Зниження ризику повторної віктимізації. Що слід врахувати поліції?

Роздатковий матеріал 4.2В: розслідування злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб — підхід до розслідування з фокусом на потерпілому (30 хвилин)

Які ключові чинники повинна враховувати поліція при наданні допомоги потерпілим на місці події зокрема при детальному опитуванні свідків та на постійній основі загалом? Цей роздатковий матеріал містить рекомендації за наступними трьома напрямками:

- A) підтримка потерпілих на початкових етапах розслідування кримінальної справи.
- B) детальне опитування потерпілого/свідка та створення умов, що сприяють збору первинних доказів
- C) постійна підтримка потерпілих та зниження ризиків.

Підтримка потерпілих на початкових стадіях розслідування злочинів

Первинний контакт з потерпілим справить на нього тривале враження, яке сформує його ставлення до поліції та очікування щодо надання послуг. Невдалий початок може звести нанівець шанси на співпрацю зі свідками.

Ключові моменти, які слід врахувати на початкових етапах розслідування, наведені нижче.

На місці скоєння злочину:

- + За необхідності, в першу чергу зверніться за медичною допомогою.
- + Переконайтесь, що потерпілий на місці події знаходиться в безпеці; виведіть його з місця події, якщо перебування там становить небезпеку.
- + Потерпілого повинен допитувати один співробітник поліції, щоб зробити цей процес якомога менш травматичним; за необхідності, другий поліцейський може бути присутнім, але в ідеалі він не повинен ставити запитань.
- + Запевніть потерпілого, що він не винен у тому, що трапилось.
- + Співробітники поліції повинні використовувати відкриту та інклюзивну мову, наприклад: «У вас є партнер?» замість «Ви одружені?», «Ви перебуваєте у відносинах?» замість «У вас є хлопець/дівчина?»
- + Будьте терплячими і дайте потерпілому можливість висловити свої почуття.
- + Захистіть потерпілого від непотрібних ризиків. Повідомте потерпілому, що поліція буде захищати його приватне життя наскільки це можливо з юридичної точки зору.
- + Повідомте потерпілому про реальні можливості того, що інцидент може стати надбанням громадськості та/або про нього буде повідомлено в пресі. Переконайтесь, що отримавши таку інформацію потерпілий не думає, що поліція не хоче займатись цим питанням.
- + Скеруйте потерпілого у місцеву службу підтримки жертв злочинів (за його згодою). Детальна інформація про підтримку повинна надаватися як усно, так і письмово.
- + Потерпілому слід надати контакти слідчого або іншої контактної особи, якщо він бажає спілкуватися надалі. Слід розглянути можливість надати контакти ще однієї особи, якщо перша особа відсутня протягом тривалого часу.

- + Запитайте потерпілого, чи є у нього друг/партнер, до якого він хотів би звернутися за підтримкою.
- + Опишіть емоційний стан потерпілого (наприклад, знаходиться у шоковому стані).
- + Виходячи з зібраної вище інформації, оцініть будь-який безпосередній ризик для потерпілого або його партнера/близьких родичів. Додатково до зазначених вище пунктів встановіть, чи отримував потерпілий будь-які погрози, чи було задіяно зброю, чи траплялись інциденти в минулому і чи злочинець — якщо він відомий — чинив подібні правопорушення в минулому. На підставі своєї оцінки негайно застосуйте всі необхідні заходи захисту. Приклад докладної оцінки ризику можна подивитись у типовій оцінці інциденту на ґрунті ненависті, що розроблена поліцією Гемпшира.¹

При отриманні первинної інформації по телефону

- + Визначте, чи потрібна потерпілому медична допомога, і, за необхідності, викличте швидку допомогу.
- + Переконайтесь, що потерпілий на місці події перебуває у безпеці; порадьте потерпілому покинути місце події, якщо він знаходиться у небезпеці і може це зробити. Надішліть до місця події співробітників служби екстреної допомоги, якщо потерпілий у небезпеці і не може піти.
- + Будьте терплячими і дайте потерпілому можливість якомога детальніше пояснити, що з ним сталося.
- + Потерпілому слід надати інформацію про те, яким чином найкраще офіційно заявити про те, що трапилось. Детально поінформуйте потерпілого про те, з ким, коли і де він може зв'язатися. Слід вжити заходів для того, щоб з потерпілим зв'язався слідчий; все має бути зроблено відповідно до вимог, якими послуговується місцева поліція.
- + Скеруйте потерпілого у місцеву службу підтримки жертв злочинів (за його згодою). Детальна інформація про підтримку повинна надаватися усно і письмово.
- + Опишіть емоційний стан потерпілого (наприклад, знаходиться у шоковому стані)
- + Проведіть оцінку ступеню ризику для постраждалого та негайно застосуйте всі необхідні заходи захисту. Перегляньте попередній розділ для отримання додаткової інформації про оцінку ризиків.

Якщо потерпілий прибуває до поліцейського відділку:

- + За необхідності, зверніться за медичною допомогою.
- + Потерпілого повинен допитувати один співробітник поліції, щоб зробити цей процес якомога менш травматичним; за необхідності, допускається присутність другого поліцейського.
- + Запевніть потерпілого, що він не винен у тому, що трапилось.
- + Візьміть початкові покази у потерпілого у окремій кімнаті, а не в приміщенні, в якому знаходяться інші люди.

¹ www.hampshire.police.uk/internet/asset/de7ad9c0-8783-4cae-9cb9-2bc004ab0eal/hc-002299-15.%20additional%20information.pdf

- + Співробітники поліції повинні використовувати відкриту та інклюзивну мову, наприклад: «У вас є партнер?» замість «Ви одружені?», «Ви перебуваєте у відносинах?» замість «У вас є хлопець/дівчина?»
- + Захистіть потерпілого від непотрібних ризиків. Повідомте потерпілому, що поліція буде захищати його приватне життя наскільки це можливо з юридичної точки зору.
- + Потерпілому слід надати контакти слідчого або іншої контактної особи, якщо він бажає спілкуватися надалі. Слід розглянути можливість надати контакти ще однієї особи, якщо перша особа відсутня протягом тривалого часу.
- + Скеруйте потерпілого у місцеву службу підтримки жертв злочинів (за його згодою). Детальна інформація про підтримку повинна надаватися усно і письмово.
- + Повідомте потерпілому про реальні можливості того, що інцидент може стати надбанням громадськості та/або про нього буде повідомлено в пресі. Переконайтеся, що отримавши таку інформацію потерпілий не думає, що поліція не хоче займатись цим питанням.
- + Будьте терплячими і дайте потерпілому можливість висловити свої почуття.
- + Запитайте потерпілого, чи є у нього друг/партнер, до якого він хотів би звернутися за підтримкою.
- + Опишіть емоційний стан потерпілого (наприклад, знаходиться у шоковому стані)
- + Проведіть оцінку ступеню ризику для постраждалого та негайно застосуйте всі необхідні заходи захисту. Перегляньте попередній розділ для отримання додаткової інформації про оцінку ризиків.

Детальне опитування потерпілого/свідка. Створення умов, що сприяють збору первинних доказів.

Опитування часто є тією точкою розслідування, коли надаються ключові свідчення. В процесі опитування може виникнути або зникнути кримінальна справа. Поліція повинна врівноважувати необхідність отримання якомога більш докладної інформації з потребами потерпілого, в тому числі враховувати його потребу у приватності.

- + Переконайтеся, що в кімнаті для опитування тихо і що вас ніхто не потурбує, поки ви будете брати покази.
- + Помістіть на двері табличку «Не турбувати».
- + Створіть максимально комфортну атмосферу.
- + Вимкніть мобільні телефони і подбайте щоб вас не турбували протягом певного часу.
- + За необхідності, робіть перерви.
- + Не використовуйте оціночні висловлювання та не висловлюйте свою особисту думку про індивідуальні обставини потерпілого.
- + Дайте потерпілому зрозуміти, що ви розумієте, наскільки складно давати покази.
- + Говоріть підбадьорливо.
- + Будьте обережні з мовою тіла та зберігайте якомога нейтральний вираз обличчя.

- + Завжди проявляйте повагу, визнаючи біль/засмученість.
- + Не тисніть на потерпілого, якщо він засмучений. Можливо, ви зможете провести повторне опитування на пізніших стадіях розслідування. Якщо цей факт спричиняє труднощі з юридичної точки зору, це слід пояснити потерпілому.
- + Будьте терплячі з потерпілим, якщо він детально розповідає про інцидент і це виходить за рамки того, що вам потрібно для складання заяви.
- + Виділіть достатньо часу і не поспішайте.
- + Уникайте критики поведінки потерпілого.
- + Уникайте припущень про релігію, спосіб життя, сексуальну орієнтацію потерпілого.
- + Ніколи не використовуйте дискримінаційні терміни.
- + Ніколи не применшуйте серйозності злочину. Це особливо актуально, коли злочинцями є молоді люди або якщо злочин було вчинено напідпитку.
- + Розгляньте можливість складання заяви на нейтральній території або у потерпілого вдома, якщо це доречно, враховуючи факти справи.

Подальша підтримка жертви та зменшення ризиків.

- + Після початкової взаємодії та після того, як свідчення були задокументовані, дотримуйтесь рекомендацій, викладених нижче.
- + Через 24 години після призначення слідчого потрібно зв'язатись з потерпілим, щоб запевнити потерпілого, що до нього ставляться серйозно.
- + Після проведення первісної оцінки ризику необхідно періодично моніторити рівень ризику на який наражається потерпілий та вживати відповідних заходів для зниження виявлених ризиків.
- + Порадьте дільничному або патрульному поліцейському відвідати потерпілого і надати йому підтримку, якщо це доречно. Перед тим як це зробити, поговоріть з потерпілим.
- + В серйозних випадках подумайте про те, щоб запросити поліцейського, який відповідає за зв'язки з родиною (кваліфікованого співробітника поліції, який відповідає за роботу з потерпілим/сім'єю у великому розслідуванні) або кваліфікованого співробітника поліції, що відповідає що відповідає за роботу з ЛГБТІ.
- + У разі якщо підозрюваного заарештували, звинуватили або звільнили з-під варти, потрібно повідомити про це потерпілому.
- + Якщо підозрюваного звільнили з-під варти, потерпілому слід повідомити про те, чому так сталося.
- + Потерпілому слід надати контакти працівника поліції з яким він може спілкуватись та контакти іншого працівника, на випадок, якщо перша контактна особа відсутня протягом тривалого часу.
- + Якщо потерпілий не звертався до служби підтримки, то варто його туди спрямувати.
- + Надайте поради щодо запобігання злочинам та щодо побутової та особистої безпеки.

- + Поінформуйте потерпілого про запити на інформацію від ЗМІ.
- + Щоб зменшити ризики, потерпілому слід забезпечити обладнання для охорони дому та особистої безпеки (охоронну сигналізацію, охоронців тощо), якщо це доречно.
- + За необхідності, потерпілого слід переселити в інше житло.
- + Відповідно до вимог, інформація про потерпілого повинна зберігатися в паперових та електронних базах даних.
- + У серйозних випадках потерпілому може знадобитись часткова зміна імені або повністю нове ім'я.
- + За таких обставин слід розглянути можливість переселення потерпілого.
- + Під час появи в суді, забезпечте потерпілим відповідну підтримку, в тому числі:

організацію доступу до кімнат підтримки потерпілих/кімнат очікування для свідків; організацію візиту потерпілого в суд та ознайомлення з приміщенням суду (а також з послугами суду, за наявності) до початку судового розгляду; організацію зустрічі між потерпілим та слідчим або іншим уповноваженим поліцейським, якщо це можливо, а також супровід ними. Якщо це неможливо, особа, що відповідає за роботу зі свідками повинна зустрітися з потерпілим та супроводжувати його.

Якщо нічого з перерахованого вище не видається можливим організувати, можливо, варто запропонувати, щоб потерпілого супроводжував друг або член родини, який не має явного стосунку до справи.

Завдання 4.3: збір доказів: жертви злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб — особливості підходу в роботі з трансгендерами (60 хвилин)

Необхідні матеріали:

- + Папір для фліпчарту, ручки
- + Роздаткові матеріали 4.3a та 4.3b

Це завдання передбачає презентацію тренера (можливо, спільну презентацію ОГС, присвячену проблемам трансгендерів, або показ відповідного відеоматеріалу про життя трансгендерів), що розповідає про злочини на ґрунті трансфобії на ґрунті ненависті, а також про належні методи роботи поліції, обговорення в невеликих групах та керовану дискусію у великій групі.

На початку презентації попросіть учасників записати ключові моменти, що стосуються наступних питань:

1. Чому трансгендери найчастіше стають жертвами злочинів?
2. Що може зробити поліція для підтримки трансгендерів, які стали жертвами злочинів?

Порада для тренера: Якщо це можливо, залучіть місцевих трансгендерів або ЛГБТІ-ОГС для проведення всебічного обговорення досвіду трансгендерних осіб, їх досвіду потерпілих, а також для розуміння найкращого способу взаємодії з ними. Якщо це неможливо, використайте відеоматеріали.

Існує безліч можливостей підтримки потерпілих з числа трансгендерів. В роздатковому матеріалі 4.3а представлений докладний, але не вичерпний список питань, які поліцейські повинні враховувати при взаємодії з трансгендерами при здійсненні своїх офіційних повноважень. Можете роздати роздатковий матеріал 4.3b учасникам, це допоможе їх зосередити увагу на ключових питаннях цього завдання.

Роздатковий матеріал 4.3: збір доказів: жертви злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб — особливості підходу в роботі з трансгендерами

Інформація, викладена нижче, містить деякі керівні принципи та передовий досвід основної професійної та допоміжної взаємодії поліції з трансгендерними жертвами злочинів. Ряд питань є актуальним і для інтерсексуалів.

1) Гендерна ідентичність і правоохоронна діяльність

Як зазначалося раніше, трансгендери піддаються високому рівню віктимізації в цілому, включаючи такі злочини, як сексуальне насильство та вбивства. Рівень віктимізації є вищим в разі належності до певних підгруп, таких як трансгендери з числа етнічних меншин та молоді трансгендери. З огляду на високий рівень соціальної стигми та кримінальної віктимізації, реагування на злочини проти трансгендерів має бути пріоритетом для правоохоронних органів.

У багатьох країнах трансгендери, особливо ті, що займаються секс-роботою, часто зустрічають дискримінацію з боку співробітників поліції, що підриває довіру і не спонукає їх повідомляти про злочини, жертвами яких вони є. Прояв професіоналізму і поваги до особистості трансгендерної жертви злочину є життєво важливим чинником який допоможе співробітникам поліції ефективно підтримувати та обслуговувати цю вразливу спільноту.

2) Не проявляйте недоречну цікавість

Можливо, співробітникам поліції ніколи не доводилось працювати з трансгендерами до взаємодії з трансгендером, який став жертвою злочину. Оскільки поліцейські часто бувають допитливими людьми, у них можуть виникнути питання щодо способу життя, фізіології та психології трансгендерів. Важливо пам'ятати, що не всі трансгендери є типовими представниками своєї спільноти. Протягом усього життя трансгендери піддаються регулярним розпитуванням та осуду. Поліція не повинна створювати додаткову напругу ставлячи питання, що не належать до її професійної взаємодії з потерпілим. Основний обов'язок співробітників поліції — залишатися на своєму професійному рівні і ставити тільки ті питання, які стосуються даного розслідування.

Проводячи розслідування співробітники поліції повинні пам'ятати про те, що вони працюють над звинуваченням у скоєнні злочину та шукають інформацію, необхідну для доведення мотиву упередженості. При доведенні трансфобного інциденту може бути доречним вказати на те, що жертва є трансгендером. Однак, можливо, немає необхідності надавати докази щодо більш особистих елементів процесу переходу, серед яких питання фізичного анамнезу/анатомії. **Якщо інформація очевидним чином не стосується злочину або мотиву упередженості, не ставте такі питання.**

Трансгендери часто мають справу з осудливою реакцією з боку родини, друзів та більш широкої спільноти. Коли ставши жертвою злочину трансгендери приходять до поліцейського відділку, дуже важливо, щоб вони не піддавалися подальшому осуду з боку поліції. Вираз обличчя повинен бути нейтральним та професійним. Послугуйтеся нейтральною, технічною та неупередженою мовою. Роль професійного поліцейського — підтримувати та співчувати. **Можлива вторинна віктимізація, якщо потерпілий відчуває, що він проходить через ще один процес засудження/дискримінації при взаємодії з системою кримінального правосуддя.**

2a) Конфіденційність

Співробітники поліції несуть професійну відповідальність за дотримання конфіденційності при розслідуванні кримінальних справ. Трансгендери часто приховують своє минуле або з безлічі причин живуть своїм життям, не розповідаючи про те, що вони є трансгендерами (у своїй новій ролі вони є чоловіком або жінкою). Надання цієї інформації третім особам створює значні ризики для безпеки та психічного благополуччя людини. Це також може викликати проблеми у відносинах з родиною та друзями, а також в працевлаштуванні. Співробітники поліції зобов'язані зберігати особисту інформацію в таємниці. Також потрібно брати до уваги законодавство про захист даних там, де воно існує. Це особливо актуально у невеликих містах, де складніше зберегти анонімність.

Все описане вище потрібно розглядати в поєднанні з ризиком того, що подробиці кримінальної справи можуть потрапити в засоби масової інформації через появу у суді або якимось іншим чином. Потерпілому варто сказати про ризики, щоб він міг прийняти усвідомлене рішення про подальші дії. Але інформацію слід подавати таким чином, щоб у потерпілого не склалось враження, що його відмовляють від подачі скарги. Нарешті, **ніколи не давайте обіцянок щодо конфіденційності**, яких ви не зможете стримати з метою впливу на особу для подання скарги на кримінальний злочин.

2b) Підтримка

Якщо постраждалий особливо подавлений, і, зокрема, якщо відносини між трансгендерним співтовариством та поліцією утруднені, може бути доречним **запитати трансгендера, який став жертвою злочину, чи потрібна йому присутність друга або члена сім'ї**. Особа, яка надає підтримку не повинна бути явно пов'язаною з даною справою. Також можливо варто взяти свідчення в нейтральному місці, наприклад, в культурно-спортивному центрі або вдома у потерпілого. При прийнятті таких рішень слід враховувати відповідну політику і законодавство.

3) Використання займенників

Як зазначалось в Модулі 1, займенники — це слова за допомогою яких ми звертаємось до людей замість вживання їх імен, це такі слова, як він або вона, його або її. Використання займенників зазвичай залежать від статі, і при спілкуванні з трансгендерами їх слід використовувати належним чином.

Якщо ви спілкуєтесь з трансгендерами нетривалий час, по можливості, уникайте використання займенників. Якщо ваша взаємодія триває довше, вам слід запитати людину, який займенник на її думку краще використовувати коли ви до неї звертаєтесь.

Якщо ви зрозуміли, що вжили неправильний займенник, вибачтесь і продовжуйте свою роботу. Якщо ви затримаєте увагу на цьому факті, то ця тема може викликати збентеження у всіх, все, що варто зробити це визнати помилку та йти далі.

Важливо відзначити, що деякі трансгендери не ідентифікують себе як чоловіка або жінку. Вони ідентифікують себе як небінарну особу. До небінарних осіб слід звертатись використовуючи займенники, такі як вони/їм/їх (замість вона/її/її), це займенники, які є доречними для використання при звертанні до небінарних трансгендерів.

Умисне використання неправильного займенника вважається образою і може завдати серйозної шкоди. Використання правильних займенників та вміння ставити делікатні питання щодо бажаного використання займенників офіцерами поліції демонструють культурну компетентність та викликають довіру.

4) Офіційні імена

У багатьох країнах законодавство не передбачає можливості зміни імені для того щоб воно збіглося з обраною людиною статтю. Є обставини коли трансгендер не може змінити своє ім'я на законних підставах навіть якщо це дозволено державою. Це може створити безліч проблем, особливо

при роботі зі співробітниками поліції, які пройшли підготовку та мають досвід перевірки документів, що посвідчують особу.

До співробітників поліції можуть бути зобов'язані використовувати офіційне ім'я/ім'я дане при народженні, яке може не збігатися з обраною статтю. Там, де існує ця юридична вимога, **важливо пояснити причини, чому, коли і де буде використовуватись офіційне ім'я** (форми, заяви, судові та медичні документи і т. д.). Там де це можливо, поліцейський повинен як і раніше при спілкуванні використовувати обране особою ім'я та стать.

Беручи скаргу, підтвердіть особу свідка, обране ним ім'я та займенники і використовуйте їх при спілкуванні з ним. У заяві почніть з того, що вкажіть офіційне ім'я та стать свідка, а також обране ним ім'я та стать. Вкажіть, що з цього моменту ви будете називати свідка, офіційним іменем (ім'я), та обраним іменем (обране ім'я). Як тільки ви це зафіксуєте в заяві, продовжуйте використовувати обрану ідентичність людини та відповідні займенники в усьому тексті заяви/звіту.

Не слід просити пред'явити документи, що підтверджують особу/стать, якщо це не потрібно за законом для конкретної мети.

5) Чутливість тіла

Сексуальне насильство — це дуже руйнівний злочин для особистості людини. Це особливо стосується людей, які можуть зазнавати додаткових труднощів з власним тілом. Багато трансгендерів мають тривогу щодо власних частин тіла, через що вони не хочуть їх обговорювати. Тому вибудовування довіри є дуже важливим процесом.

Якщо потрібно провести судово-медичну експертизу, необхідно заздалегідь пояснити потерпілому всі маніпуляції, щоб надати достатньо інформації для прийняття рішення про подальші дії. Рішення потерпілих в таких випадках слід поважати.

6) Домашнє насильство

Іноді трансфобія та сором можуть привести до заниженої самооцінки. Для деяких трансгендерів будь-які відносини є кращими, ніж їх відсутність. Це створює благодатний ґрунт для домашнього насильства.

Співробітники поліції повинні знати, що особа, яка супроводжує жертву домашнього насильства, може бути кривдником. За цих обставин можливо доречно ненадовго розділити потерпілого та його партнера і поставити такі питання, як: «Чи відчуваєте ви себе в безпеці вдома?», «Можливо вас хтось б'є, заподіює вам біль або погрожує?», «Чи є причина, з якої ви можете відчувати себе некомфортно або не можете відкрито відповідати на питання в присутності вашого партнера?»

7) Сім'я

Можливо поліції доведеться взаємодіяти із сім'єю потерпілого, особливо якщо він пропав безвісти, помер або є недоступним. Постарайтеся чуйно оцінити рівень прийняття сім'єю і визначити, чи хочуть вони брати участь у розслідуванні. Можливо вам доведеться запитати чи зацікавлені вони в спілкуванні із засобами масової інформації.

Сім'я може не сприймати новий гендер члена сім'ї, тому вам слід використовувати колишні відомості/займенники при спілкуванні з ними. Можливо вам доведеться провести дві розмови: з сім'єю та з потерпілим.

Сім'я потерпілого може не мати уявлення про проблеми трансгендерів, і в деяких випадках можливо доцільно організувати для них отримання інформації з цього питання та надати їм послуги з підтримки потерпілих.

8) Затримання трансгендерних осіб

Якщо потрібно затримати трансгендерну особу, поліція повинна ретельно продумати порядок її затримання. Більшість поліцейських установ не мають політики щодо трансгендерних осіб, яких тримають під вартою. Утримання трансгендерної особи з особами її статі відповідно до документів/статі за народженням у місцях позбавлення волі може бути небезпечним.

Трансгендери наражаються на великий ризик переслідування, нападу та сексуального насильства, перебуваючи у в'язниці. По можливості, в разі короткострокового затримання, трансгендерів потрібно утримувати під вартою окремо від інших затриманих. У разі тривалого утримання під вартою, рекомендується визначити спосіб утримання з урахуванням обраної ними статі. Безпека затриманого є найвищим пріоритетом.

Якщо це не короткотермінове затримання, поліція повинна забезпечити дотримання медичних процедур, що потрібні під час переходу, для забезпечення здоров'я ув'язненого під час утримання під вартою.

9) Питання, що стосуються інтерсекс-людей

Навіть протягом короткого проміжку часу, наприклад, доби, інтерсекс-людям може знадобитись медичне обслуговування. Наприклад, їм може знадобитись лікування кортизол-стероїдами для запобігання втраті солей організмом або ж їм може знадобитись інтенсивне кондиціонування повітря для запобігання перегріву.

Більшість людей, які проходять замісну гормональну терапію через гонадектомію проведеною в дитинстві, зазвичай можуть обходитися без доступу до гормонів лише протягом 24 годин. Через 24 години потрібно негайно вжити заходів, також необхідно враховувати, скільки часу пройшло між останньою прийнятою дозою гормонів та затриманням.

Інтерсекс-людям, у яких в тілі є імпланти або тим, які роблять ін'єкції, як правило, не потрібен доступ до гормонів найближчим часом. Однак їм може знадобитись допомога кваліфікованої медсестри для того щоб зробити ін'єкцію або допомога кваліфікованого лікаря для маніпуляцій з імплантами.

Серед певних груп всередині «парасольки» інтерсекс існує високий ризик остеопорозу або остеопенії через неправильне вживання гормональних препаратів у минулому. Бували випадки, коли у людей траплялись множинні переломи, що вказує на те, що їх кістки ламаються дуже легко. Важливо, щоб ці питання були включені у всебічну оцінку потреб таких осіб.

Роздатковий матеріал 4.3: питання до розгляду

1. Чому трансгендери наражаються на високий ризик стати жертвою злочину?
2. Що може зробити поліція для підтримки трансгендерів, що стали жертвами злочинів?

Завдання 4.4: збір доказів: індикатори упередженості — доведення вибору/мотиву упередженості (30 хвилин)

Це завдання передбачає презентацію для усіх учасників тренінгу, індивідуальну роботу, та керувану групову дискусію.

Необхідні матеріали:

- + Роздатковий матеріал 4.4a та 4.4b

- 1 Тему індикаторів упередженості потрібно розглядати з використанням інформації, представленої на початку роздаткового матеріалу 4.4a.
- 2 Роздайте кожному члену групи роздатковий матеріал 4.4a і попросіть їх під кожним заголовком записати всі приклади індикаторів мотивації упередженості, які вони можуть пригадати.
- 3 Потім в ході групового обговорення порівняйте результати, використовуючи приклади, наведені в 4.4b, для визначення нових ідей або індикаторів, які могли бути пропущені.

Роздатковий матеріал 4.4А: вправа на визначення індикаторів упередженості

Індикатори упередженості

Як вже зазначалось у попередніх модулях, злочини на ґрунті ненависті — це злочинні дії, що супроводжуються мотивом упередженості.

Співробітники поліції отримають досвід у виявленні та зборі доказів для доведення **злочинних дій**. Кримінальний кодекс містить визначення кожного кримінального злочину, це допомагає в зборі доказів щодо таких злочинів. Ці визначення включають «докази», які повинні бути представлені для продовження арешту/звинувачення/судового переслідування за злочин.

При розслідуванні злочинів на ґрунті ненависті потрібні свідчення, що підтверджують додаткову складову/доказ: присутність мотиву упередженості. Мотив в деякій мірі суб'єктивна категорія, і визначити його складніше. Є ряд факторів, які можуть бути використані для визначення **мотиву упередженості**, деякі з них явно сильніші за інші. Ці фактори можна розділити на наступні категорії:

1. **Сприйняття потерпілого або свідка нападником**
2. **Коментарі, письмові заяви і жести.**
3. **Залучення організованих груп ненависті або їх членів.**
4. **Місце і час.**
5. **Характер або частота попередніх злочинів або інцидентів.**
6. **Природа насильства.**
7. **Відсутність інших мотивів.**

З огляду на суб'єктивний характер мотиву і той факт, що деякі індикатори є сильнішими за інші, може виникнути необхідність в побудові аргументації, з використанням комбінації індикаторів упередженості. У деяких випадках, навіть за наявності одного індикатору упередженості, його може бути недостатньо, щоб довести, що інцидент є злочином на ґрунті ненависті, і тому справа може розглядатися як стандартне злочинне діяння. Питання про те, чи дійсно справа є злочином на ґрунті ненависті, вирішується прокурором на підставі фактів, представлених поліцією. Таким чином, життєво важливо, щоб поліція збирала та надавала прокуратурі всі доступні докази і не приймала рішення самостійно, що злочин не є злочином на ґрунті ненависті, якщо докази припускають, він може ним бути.

Важливо зазначити, що, навіть якщо потерпілий не належить до ЛГБТІ, той факт, що зловмисники обрали жертву, вважаючи, що це так, кваліфікує такий інцидент, як злочин на ґрунті ненависті. Важлива мотивація злочинця, а не сексуальна орієнтація або гендерна ідентичність жертви.

Кожну справу необхідно вивчати на підставі наявних фактів. Потрібно уважно працювати з фактами, оскільки бувають випадки, коли правопорушники навмисно симулюють мотив упередженості.

Для кращого розуміння індикаторів упередженості, прочитайте наступний сценарій і вивчіть відповіді на питання a-d.

Сценарій:

Гей-пара залишає гей-клуб в центрі міста о 2 годині ночі. Вийшовши з клубу вони опиняються на невеликій темній дорозі. В кінці дороги зібралася банда молоді. Коли пара проходить повз банду, молоді люди накидаються на них і збивають їх з ніг, а коли їх жертви опиняються на землі б'ють їх руками та ногами. Банда називає їх «педиками» та «гомиками», в момент нападу. Потім банда тікає. Свідок викликає поліцію.

a) Чи мало місце кримінальне правопорушення?

Так, мала місце словесна образа і погроза фізичним насильством при обтяжуючих обставинах або групове побиття у громадському місці (скористайтеся місцевим визначенням злочину)

b) Чи мав місце мотив упередженості у вищенаведеному сценарії?

Так, мотив упередженості проти ЛГБТІ був продемонстрований різними способами:

Місце: інцидент стався, коли чоловіки вийшли з ЛГБТІ-закладу (гей-бар).

Час: це сталося в той час, коли ЛГБТІ-особи, як очікувалося, залишать це місце.

Коментарі: під час нападу були висловлені гомофобні коментарі («педиками» та «гомиками»).

Сприйняття потерпілого/свідка: обидві жертви були геями.

c) Які ще докази може шукати поліція?

Наведена вище оцінка зроблена на основі обмеженої інформації, наведеної в прикладі. Подальше розслідування, проведене поліцією, може виявити таку інформацію, як:

Сприйняття потерпілого/свідка: потерпілі можуть думати, що вони стали мішенню, тому що вони геї. Свідки можуть проінтерпретувати напад як гомофобний за своєю природою.

Відсутність інших мотивів: інші мотиви можуть бути відсутніми (напад, нічим не спровокований, нічого не було вкрадено і т. д.).

Належність до груп ненависті: підозрювані, якщо їх ідентифікувати, можуть бути пов'язані з групами ненависті. Можливо повідомлення про напад є в соціальних мережах.

Моделі/частота подібних злочинів: чи мали місце подібні напади в тому ж районі або в аналогічний час, або з аналогічним характером дій?

d) Це злочин на ґрунті ненависті?:

Інцидент є злочином на ґрунті ненависті, оскільки являє собою кримінальний злочин з мотивом упередженості.

Індикатори гомофобної та трансфобної злочинності

Використайте час, що залишився, для того щоб визначити які індикатори упередженості, можуть вказати слідчим на те, що мав місце злочин на ґрунті гомофобії/трансфобії:

- + Сприйняття потерпілого або свідка нападником.
- + Коментарі, письмові заяви і жести.
- + Залучення організованих груп ненависті або їх членів.
- + Місце і час.
- + Характер або частота попередніх злочинів або інцидентів.
- + Природа насильства.
- + Відсутність інших мотивів

Роздатковий матеріал 4.4В: гомофобні та трансфобні індикатори упередженості

Відповідно до визначення злочину на ґрунті ненависті, злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ — це злочини, вмотивовані необ'єктивністю або упередженням по відношенню до лесбійок, геїв, бісексуалів, трансгендерів та інтерсекс-людей. «Мотивація упередженого ставлення до ЛГБТІ» означає, що злочинець обрав жертву відповідно до її фактичної або припущеної сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності. Мішенню може стати людина, люди або майно, правильно чи помилково пов'язані з ЛГБТІ-спільнотою.

Дуже важливо визначити індикатори упередженості для злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ, оскільки це допоможе відповідним органам влади прийняти рішення, чи слід розслідувати цю справу як можливий злочин на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ.

Невичерпний список індикаторів упередженості наводиться нижче:

Сприйняття потерпілого або свідка нападником

- + Чи є на думку потерпілого або свідка, вчинене злочинне діяння мотивоване упередженістю проти ЛГБТІ? (Зверніть увагу, що потерпілий може не усвідомлювати, що став жертвою злочину, мотивованого упередженістю. Він також може заперечувати, що злочин було вмотивовано упередженістю, оскільки він може заперечувати свою ЛГБТІ-сутність).
- + Значна частина спільноти, в якій стався злочин, вважає, що інцидент був мотивований упередженістю.
- + Чи перебував потерпілий на місці злочину зі своїм одностатевим партнером? Чи тримались вони за руки або цілувались? Чи мали вони на собі якісь відзнаки ЛГБТІ: значки/стрічки/одяг (райдужні/рожеві або чорні трикутники)?
- + Чи займався потерпілий діяльністю з просування прав/послуг/проблем ЛГБТІ під час інциденту?
- + Чи можна було ідентифікувати потерпілого як представника ЛГБ або Т за одягом, поведінкою, подачею себе?
- + Чи є потерпілий громадським діячем, що належить до ЛГБТІ або відстоює права ЛГБТІ (потерпілий може бути гетеросексуалом, але підтримувати інтереси ЛГБТІ і, таким чином, стати жертвою злочину, пов'язаного з упередженістю проти ЛГБТІ)?

Коментарі, письмові заяви і жести

- + Чи використовував нападник гомофобну/трансфобну мову або термінологію під час вчинення злочину?
- + Чи робив зловмисник якісь коментарі щодо припущеної сексуальної орієнтації, трансгендерного статусу або гендерної ідентичності потерпілого?
- + Чи писав зловмисник гомофобні або трансфобні твердження; чи висловлював думки про припущену сексуальну орієнтацію/гендерну ідентичність в письмовій формі (можливо, в електронному листі/звичайному листі/в соціальних мережах)?
- + Чи використовував злочинець жести, на позначення припущеної сексуальної орієнтації потерпілого?
- + Чи залишав нападник на місці злочину гомофобні/трансфобні графіті?

Залучення організованих груп ненависті або їх членів

- + Чи визнає зловмисник приналежність до організованої групи ненависті?
- + Чи проявляв зловмисник через одяг або татуювання будь-які ознаки приналежності до організованої групи ненависті?
- + Чи належить зловмисник до будь-яких груп ненависті в інтернеті, соціальних мережах і т. д.?
- + Чи відомий зловмисник мовою ворожнечі, гомофобними/трансфобними висловлюваннями або коментарями (письмово або усно)?
- + Чи взяла на себе відповідальність за напад група ненависті?

Місце і час

- + Чи відбувся напад під час важливої ЛГБТІ-події?
- + Чи відбувся напад в період, який має політичне значення для ЛГБТІ в цьому регіоні (прийняття законів про рівність шлюбів, відкриття першого ЛГБТІ-бару в місті, або проведення першого гей-маршу)?
- + Чи сталось правопорушення неподалік від ЛГБТІ-приміщення/бару/центру?
- + Чи сталось правопорушення в районі, який є відомим, як місце зустрічі ЛГБ або Т людей?
- + Чи сталось правопорушення в місці, відомому як громадське сексуальне середовище/місця присутності секс-працівників?
- + Чи сталось правопорушення поруч з місцем, яке використовується екстремістськими/ненависницькими групами?
- + Чи було це місце історично місцем зустрічей ЛГБТІ, навіть якщо зараз це не так?

Характер або частота попередніх злочинів або інцидентів

- + Чи сталося правопорушення в місці, де мали місце подібні події раніше, або ж в подібний час?

- + Чи прослідковується закономірність у вигляді правопорушень/графіті/насильства щодо членів групи меншин?
- + Чи має особа, яка вчинила злочин, історію вчинення цього виду правопорушень?

Природа насильства

- + Чи мав місце незвичайний рівень насильства/жорстокості або сексуального насильства, пов'язаний з нападом, який міг би здатися недоречним з урахуванням обставин справи?
- + Чи було насильство спрямоване на геніталії або статеві органи?

Відсутність інших мотивів

- + Відсутність будь-яких фінансових або інших мотивів при вчиненні злочину (наприклад, відсутність крадіжки або пограбування під час нападу)?

Завдання 4.5: збір доказів: індикатори упередженості — виявлення злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб (30 хвилин)

Це завдання передбачає читання матеріалу, обговорення в малих групах з подальшим керуванням обговоренням усіх учасників тренінгу.

Необхідні матеріали:

- + Роздатковий матеріал 4.5a та 4.5b

- 1 Розподіліть учасників на малі групи. Постарайтеся розділити людей таким чином щоб в одну групу не потрапили ті, хто регулярно працюють разом, і, якщо це можливо, дотримуйтесь гендерної рівності у групах.
- 2 Роздайте роздатковий матеріал 4.5a та попросіть учасників дотримуватись вказівок. Дайте групі 10-15 хвилин, щоб прочитати сценарії. Потім учасникам потрібно розглянути наступні питання:
 - a) Встановити, чи мав місце злочин
 - b) Визначте докази мотивації упередженості у представленому сценарії.
 - c) Які ще докази може шукати поліція?
 - d) Визначити, чи є інцидент злочином на ґрунті ненависті.
- 3 При обговоренні висновків груп по кожному сценарію застосуйте роздатковий матеріал 4.5b. Запишіть індикатори упередженості, що не вказані в роздатковому матеріалі, але виявлені групою.

Порада для тренера: Сценарій 6 особливо складний. Щоб його обміркувати, учасникам потрібно уважно переглянути визначення та почитати законодавство про злочини на ґрунті ненависті. До початку тренінгу може бути корисним розглянути сценарій в контексті місцевого законодавства і правових порогових значень.

Роздатковий матеріал 4.5А: визначення індикаторів упередженості (30 хвилин)

Сценарій 1:

Вранці, в день першого прайду, який відбувається в столиці, група молодих геїв йде по вулицях до місця зустрічі. Один з чоловіків має на плечах райдужний прапор, пара геїв в групі йде тримаючись за руки. На групу нападають скінхеди, які б'ють їх руками, ногами та плюють в них.

- a) Визначте, чи мало місце протиправне діяння (правопорушення або злочин).
- b) Визначте докази мотивації упередженості в цьому сценарії.
- c) Яких доказів ще може шукати поліція?
- d) Визначте, чи є інцидент злочином на ґрунті ненависті.

Сценарій 2:

Офіс місцевого політика, який широко відомий в ЗМІ своєю підтримкою прав ЛГБТІ зламано. Пошкодили інтер'єр приміщення, а на передвиборних плакатах політика написали гомофобні гасла. Політик гетеросексуал. З офісу нічого не вкрадено.

- a) Визначте, чи мав місце злочин
- b) Визначте докази мотивації упередженості в цьому сценарії.
- c) Яких доказів ще може шукати поліція?
- d) Визначте, чи є інцидент злочином на ґрунті ненависті на підставі пунктів а і b.

Сценарій 3:

Трансгендерна жінка йде вулицею, до неї наближається чоловік, який плює на неї і кричить, що вона «огидна скверна» і що її слід вбити. Жінка не знає чоловіка і ніколи з ним не зустрічалась.

- a) Визначте, чи мав місце злочин.
- b) Визначте докази мотивації упередженості в цьому сценарії.
- c) Яких доказів ще може шукати поліція?
- d) Визначте, чи є інцидент злочином на ґрунті ненависті на підставі пунктів а і b.

Сценарій 4:

Банда молодих людей нападає на чоловіка на головній торговій вулиці, вони викрадають його гаманець, телефон і сумку. Коли вони грабують чоловіка, один з нападників називає його педиком та відпускає в його сторону інші образи. Чоловік не гей.

- a) Визначте, чи мав місце злочин.
- b) Визначте докази мотивації упередженості в цьому сценарії.
- c) Яких доказів ще може шукати поліція?
- d) Визначте, чи є інцидент злочином на ґрунті ненависті на підставі пунктів а і b.

Сценарій 5:

Трансгендерний чоловік знайдений вбитим у своїй квартирі. Чоловіка побили і зарі-зали. Тіло було понівечено, в анальний отвір чоловікові вставили якийсь предмет.

- a) Визначте, чи мав місце злочин.
- b) Визначте докази мотивації упередженості в цьому сценарії.
- c) Яких доказів ще може шукати поліція?
- d) Визначте, чи є інцидент злочином на ґрунті ненависті на підставі пунктів а і b.

Сценарій 6:

20-річний чоловік виявляє симпатію до старшого гея на сайті знайомств. Чоловіки зустрі-чаються в готелі і проводять ніч разом. Молодий чоловік таємно фіксує на своєму смарт-фоні їх статеві стосунки. Молодий чоловік починає шантажувати старшого, кажучи, що передасть цей запис його родині та колегам, якщо той не дасть йому грошей.

- a) Визначте, чи мав місце злочин.
- b) Визначте докази мотивації упередженості в цьому сценарії.
- c) Яких доказів ще може шукати поліція?
- d) Визначте, чи є інцидент злочином на ґрунті ненависті на підставі пунктів а і b.

Сценарій 7:

17-річний інтерсексуал, який представляється чоловіком, розкриває свій статус одно-класнику і просить зберегти його в секреті. На наступний день в чоловічій роздягальні перед уроком фізкультури однокласник разом з п'ятьма іншими учнями оточує жер-тву і вимагає, щоб він зняв штани, щоб вони могли «гарно все роздивитися». Коли він відмовляється, група стягує з нього штани, б'є його кулаками і називає «виродком» і «педиком». Вони залишають його на підлозі і забирають штани і нижню білизну. У потерпілого зламаний ніс, він дуже емоційно переживає цей інцидент і відмовляється повертатись до школи.

- a) Визначте, чи мав місце злочин.
- b) Визначте докази мотивації упередженості в цьому сценарії.
- c) Яких доказів ще може шукати поліція?
- d) Визначте, чи є інцидент злочином на ґрунті ненависті на підставі пунктів а і b.

Роздатковий матеріал 4.5В: визначення індикаторів упередженості (30 хвилин)

Сценарій 1

Вранці, в день першого прайду, який відбувається в столиці, група молодих геїв йде по вулицях до місця зустрічі. Один чоловік має на плечах райдужний прапор, а пара геїв в групі йде тримаючись за руки. На групу нападають скінхедеи, які б'ють їх руками, ногами та плюють в них.

a) Визначте, чи мав місце злочин — так — стався напад.

b) Визначте докази мотивації упередженості в цьому сценарії.

Час: це день, коли в місті відбувся перший гей-парад.

Місце: чоловіки прямували до місця зустрічі гей-параду.

Сприйняття жертви/свідка: всі потерпілі були геями. Вони несли райдужний прапор, який ідентифікував їх як геїв. Двоє з них трималися за руки.

c) Які ще докази може шукати поліція?

Коментарі: Чи використовували зловмисники гомофобні висловлювання під час нападу, чи говорили щось про сексуальну орієнтацію?

Залучення груп ненависті: чи було встановлено, що злочинці належали до груп ненависті? Чи мали вони будь-які татування або одяг, що вказують на приналежність до таких груп?

Характер злочину: перегляд звітів поліції — чи мали місце в той день подібні напади з іншими представниками ЛГБТІ?

Природа насильства: незвичайний рівень насильства/використання зброї і т. д.

Відсутність інших мотивів: чи пограбували групу під час нападу?

d) Визначте, чи є інцидент злочином на ґрунті ненависті, на підставі пунктів a і b.

Інцидент є злочином на ґрунті ненависті, оскільки поєднує в собі кримінальний злочин і мотив упередженості.

Сценарій 2

Офіс місцевого політика, який широко відомий в ЗМІ своєю підтримкою прав ЛГБТІ зламано. Пошкодили інтер'єр приміщення, а на передвиборних плакатах політика написали гомофобні гасла. Політик гетеросексуал. З офісу нічого не вкрадено.

a) Визначте, чи мав місце злочин — так — пограбування та злочинне завдання шкоди.

b) Визначте докази мотивації упередженості в цьому сценарії.

Сприйняття потерпілого/свідка: потерпілий — відомий захисник ЛГБТІ.

Коментарі, письмові заяви: Гомофобські гасла на плакатах.

Відсутність іншого мотиву: нічого не вкрали.

с) Які ще докази може шукати поліція?

Залучення груп ненависті: публікація повідомлень в інтернеті/соціальних мережах про прийняття відповідальності за злочин.

Час: Чи був політик залучений в будь-яку значну ЛГБТІ-кампанію на той час?

Характер злочину: чи траплялось подібне раніше чи траплялись якісь інші гомофобні події з політиком, його плакатами або іншими політиками, які підтримують ЛГБТІ?

d) Визначте, чи є інцидент злочином на ґрунті ненависті, на підставі пунктів а і b.

Інцидент є злочином на ґрунті ненависті, оскільки поєднує в собі кримінальний злочин і мотив упередженості.

Сценарій 3:

Трансгендерна жінка йде вулицею, коли до неї наближається чоловік, який плює на неї і кричить, що вона «огидна скверна» і що її слід вбити. Жінка не знає чоловіка і ніколи з ним не зустрічалась.

a) Визначте, чи мав місце злочин — так — напад і, можливо, порушення громадського порядку.

b) Визначте докази мотивації упередженості в цьому сценарії.

Сприйняття потерпілої/свідка: потерпіла є трансгендерною жінкою, видимість переходу може мати значення з точки зору легкості ідентифікації трансгендерів.

Коментарі: Злочинець назвав її скверною, що є незвичним терміном і може мати релігійне забарвлення.

Відсутність інших мотивів: злочинець і потерпіла не знали один одного.

Природа насильства: плювок викликає сильне почуття відрази.

с) Які ще докази може шукати поліція?

Сприйняття ситуації з точки зору потерпілої/свідка: чи на думку потерпілої це трансфобное насильство? Чи вважають свідки, що напад було вмотивовано упередженістю проти ЛГБТІ?

Місце: чи відбувались в цьому місці якісь ЛГБТІ-події, звідки людина могла повертатись/йти? Чи є це місце характерним місцем зустрічей ЛГБТІ?

Характер злочину: Чи є підтвердження того, що подібні події відбувались в цьому районі раніше?

d) Визначте, чи є інцидент злочином на ґрунті ненависті, на підставі пунктів а і b.

Інцидент є злочином на ґрунті ненависті, оскільки поєднує в собі кримінальний злочин і мотив упередженості.

Сценарій 4:

Банда молодих людей нападає на чоловіка на головній торговій вулиці, вони викрадають його гаманець, телефон і сумку. Коли вони грабують чоловіка, один з нападників називає його педиком та відпускає в його сторону інші образи. Чоловік не гей.

a) Визначте, чи мав місце злочин — так — пограбування.

b) Визначте докази мотивації упередженості в цьому сценарії.

Коментарі: чоловіка обізвали педиком під час нападу

c) Які ще докази може шукати поліція?

Сприйняття ситуації з точки зору потерпілого: На думку потерпілого чи має злочин гомофобну природу?

Залучення груп ненависті: чи є докази залучення груп ненависті?

d) Визначте, чи є інцидент злочином на ґрунті ненависті, на підставі пунктів a і b.

На доведення гомофобного мотиву немає жодних чітких доказів, крім одноразового використання зневажливого терміна. Гомофобні терміни часто використовуються в якості загальних образливих термінів і не завжди стосуються ЛГБТІ.

Сценарій 5:

Трансгендерний чоловік знайдений вбитим у своїй квартирі. Чоловіка побили і зарі-зали. Тіло було понівечено, в анальний отвір чоловікові вставили якийсь предмет.

a) Визначте, чи мав місце злочин — так — вбивство.

b) Визначте докази мотивації упередженості в цьому сценарії.

Сприйняття потерпілого/свідка: потерпілий був трансгендером

Природа насильства: вияв надзвичайної жорстокості, каліцтво геніталій, нанесення ножових поранень.

c) Які ще докази може шукати поліція?

Коментарі, письмові заяви: будь-які письмові докази в квартирі/коментарі в соціальних медіа

Характер злочину: докази подібного способу дії під час інших вбивств/серйозних злочинів.

Відсутність інших мотивів: чи пограбували потерпілого? Що могло трапитись з причетними до цього людьми, що б пояснило такий напад?

d) Визначте, чи є інцидент злочином на ґрунті ненависті, на підставі пунктів a і b.

Інцидент є злочином на ґрунті ненависті, оскільки поєднує в собі кримінальний злочин і мотив упередженості.

Сценарій 6:

20-річний чоловік виявляє симпатію до старшого гея на сайті знайомств. Чоловіки зустрічаються в готелі і проводять ніч разом. Молодий чоловік таємно фіксує на своєму

смартфоні їх статеві стосунки. Молодий чоловік починає шантажувати старшого, кажучи, що передасть цей запис його родині та колегам, якщо той не дасть йому грошей.

a) Визначте, чи мав місце злочин — так — шантаж.

b) Визначте докази мотивації упередженості в цьому сценарії.

Сприйняття потерпілого/свідка: потерпілий є геєм. Зловмисник також може бути геєм.

Коментарі: Зловмисник погрожує розповісти про сексуальну орієнтацію чоловіка людям, які можуть зреагувати негативно.

c) Які ще докази може шукати поліція?

Характер злочину: підтвердження подібних дій з боку чоловіка, що шантажує.

d) Визначте, чи є інцидент злочином на ґрунті ненависті, на підставі пунктів a і b.

Інцидент є злочином на ґрунті ненависті, оскільки поєднує в собі кримінальний злочин і мотив упередженості. Хоча зловмисник також може бути геєм, він обрав жертву виходячи з його сексуальної орієнтації усвідомлюючи важелі впливу, які він може використати через соціальні упередження.

Сценарій 7:

17-річний інтерсекс, який представляється чоловіком, розкриває свій статус однокласнику і просить зберегти його в секреті. На наступний день в чоловічій роздягальні перед уроком фізкультури однокласник разом з п'ятьма іншими учнями оточує жертву і вимагає, щоб він зняв штани, щоб вони могли «гарно все роздивитися». Коли він відмовляється, група стягує з нього штани, б'є його кулаками і називає «виродком» і «педиком». Вони залишають його на підлозі і забирають штани і нижню білизну. У потерпілого зламаний ніс, він дуже емоційно переживає цей інцидент і відмовляється повертатися до школи.

a) Визначте, чи мав місце злочин — так — фізичний напад.

b) Визначте докази мотивації упередженості в цьому сценарії.

Сприйняття потерпілого/свідка: потерпілий є інтерсексуалом, через інцидент він пережив психологічне потрясіння та зраду довіри.

Коментарі: зловмисники використовували ворожі висловлювання щодо тіла та геніталій потерпілого. Також мали місце гомофобні висловлювання.

Природа насильства: напад був особливо жорстоким та спрямованим на геніталії жертви, оскільки з нього зірвали штани та нижню білизну.

c) Які ще докази може шукати поліція?

d) Визначте, чи є інцидент злочином на ґрунті ненависті, на підставі пунктів a і b.

Інцидент є злочином на ґрунті ненависті, оскільки поєднує в собі кримінальний злочин і мотив упередженості. Можуть виникнути питання, що стосуються національного законодавства щодо віку зловмисників (зловмисники були підлітками) і того, чи підпадає злочин на ґрунті ненависті на підставі статевих ознак під дію чинного законодавства.

Завдання 4.6: важливість довіри: дії поліції та ЛГБТІ-спільнота (30 хвилин)

Це завдання передбачає читання матеріалу з подальшим керованим обговоренням усіх учасників тренінгу.

Необхідні матеріали:

+ Роздатковий матеріал 4.6.

- 1 Прочитайте два приклади, наведені у роздатковому матеріалі 4.6.
- 2 Попросіть поліцейських, що присутні на тренінгу розглянути інформацію, що наведена у роздатковому матеріалі.
- 3 Запитайте поліцейських, що присутні на тренінгу, яким на їхню думку повинен бути рівень довіри між спільнотою ЛГБТ та поліцейськими.
- 4 Запитайте поліцейських, що присутні на тренінгу, як на їх думку могли б розвиватись події, якби інцидент трапився у їх місті наступного тижня.
- 5 Запитайте поліцейських, що присутні на тренінгу, що може зробити їх поліцейська установа та вони особисто щоб підвищити рівень довіри.

Рекомендація для тренера: пошукайте більш актуальні місцеві/нещодавні приклади, які ви зможете використати замість наданих прикладів.

Роздатковий матеріал 4.6: важливість довіри: дії поліції та ЛГБТІ-спільнота (30 хвилин)

Нижче наведені реальні ситуації, що демонструють два абсолютно різних підходи поліції в реагуванні на злочини проти ЛГБТІ. Ми їх узагальнили, щоб виділити ключові моменти. Хоча вони мали місце в різних країнах та в різні періоди, їх досвід є актуальним.

Ключовим моментом даних прикладів є розвиток усвідомлення того, що можливості ефективно розслідувати злочини на ґрунті ненависті значно підвищуються, коли відносини між ЛГБТІ-спільнотою та поліцією є позитивними.

Дії поліції, що на постійній основі сприяють зміцненню довіри допомагають якісно виконувати поліцейську роботи двома ключовими способами.

По-перше, вони можуть створювати і підтримувати потік інформації і даних, отриманих в ході слідчих дій, на підставі яких співробітники поліції можуть в першу чергу діяти активно з метою запобігання вчиненню злочинів на ґрунті ненависті.

По-друге, вони можуть викликати у людей почуття готовності звертатися в поліцію після скоєння злочину, щоб або повідомити про подію в якості потерпілого, або надати підтверджуючі докази в якості свідка.

Вивчіть наведені нижче приклади, а потім подискутуйте використовуючи питання для обговорення.

Приклад А) Вбивство чоловіка-гея

Відомий чоловік-гей проводив час в декількох барах в центрі міста. Покинувши останнє відвідане місце, він відправився додому з чоловіком, якого зустрів тієї ночі. На наступний день його знайшли мертвим у вітальні його дому. На тілі виявили кілька ножових поранень в шию та груди.

Поліція використала розслідування для створення бази даних геїв в місті. Геям було наказано з'явитись до поліцейського відділку в центрі міста, для того щоб їх сфотографували і зняли відбитки пальців. Було багато повідомлень про те, що поліція зловживала владою і залякувала геїв, змушуючи їх прийти до поліцейського відділку. В ході розслідування допитали, сфотографували та зняли відбитки пальців майже 1500 чоловіків-геїв.

Збір інформації про геїв, що живуть в місті, припинився, коли гей-спільнота подала позов до суду на керівників місцевої поліції.

Слідчі зазначили, що спільнота не надала підтримки розслідуванню. Справу так і не було розкрито.

Приклад В) Закладання бомби в закладі для ЛГБТ

Праворадикальні екстремісти заклали бомбу в ЛГБТ-барі. Внаслідок цієї події було вбито 3 та поранено 70 осіб.

Мітинг організований на сусідній площі ЛГБТ-групами через кілька днів, відвідав місцевий начальник поліції й поспілкувався з ЛГБТ-спільнотою. Він заявив, що виділить мобільну групу поліцейських для патрулювання вулиці, на якій стався вибух, а також сказав, що буде працювати в цьому районі до завершення розслідування.

В цій групі працювали поліцейські, що є відкритими представниками ЛГБТ. Велика кількість представників ЛГБТ-спільноти спілкувались з мобільною групою та дали свідчення.

Групове обговорення:

Приклад А) Вбивство чоловіка-гея

- + Як би діяли ви якби очолювали розслідування наведене у цьому прикладі?
- + Яка основна функція поліції у цьому випадку?
- + Яким чином підхід поліцейських до роботи вплинув на ЛГБТ-спільноту та її членів?
- + Яким чином підхід поліцейських до роботи вплинув на кримінальне розслідування?
- + Якби наступного тижня у вашому місті сталось подібне вбивство чи змогли б ви знайти спільну мову зі свідками з числа ЛГБТ? Чи відгукнулися б вони на заклик громадськості надати інформацію поліції?

Приклад В) Закладання бомби в закладі для ЛГБТ

- + Як би діяли ви якби очолювали розслідування наведене у цьому прикладі?
- + Яка основна функція поліції у цьому випадку?
- + Яким чином підхід поліцейських до роботи вплинув на ЛГБТ-спільноту та її членів?
- + Яким чином підхід поліцейських до роботи вплинув на кримінальне розслідування?

- + Якби наступного тижня у вашому місті сталось подібне чи змогли б ви знайти спільну мову зі свідками з числа ЛГБТІ? Чи відгукнулися б вони на заклик громадськості надати інформацію поліції?

Загальне питання для обговорення

- + Якби свідки нервували з приводу надання інформації поліції, що могла б зробити поліція, щоб завоювати довіру ЛГБТІ-спільноти?

Завдання 4.7: підтримка ЛГБТІ-спільноти: ефективне реагування поліції (15 хвилин)

Це завдання передбачає читання короткого матеріалу, обговорення певних питань в малих групах з подальшим обговоренням у великій групі. Усі представлені сценарії є реальними випадками з життя та відображають ситуації, що стосуються поліцейської роботи та ЛГБТІ-спільноти.

Рекомендація для тренера: перш ніж використовувати нижче наведені приклади, тренери повинні вивчити сценарії, в яких можуть бути задіяні співробітники поліції у відповідній країні. Наведені нижче приклади і питання для обговорення найкраще використовувати в якості прикладів, а не безпосередніх навчальних матеріалів, якщо сценарій не відповідає місцевим реаліям. Будь-які використовувані сценарії повинні бути складені таким чином, щоб вони були актуальними для відповідних співробітників поліції, з використанням місцевих назв, місць і т. д. Таким чином це додає максимального елементу реальності коли учасники розглядають такі справи.

Необхідні матеріали:

- + Роздатковий матеріал 4.7. (або подібні сценарії)
- + Папір, ручки.

- 1 Розділіть учасників на групи.
- 2 Попросіть кожну групу прочитати невеличкий сценарій.
- 3 Попросіть групи обговорити прочитане та сформулювати відповіді на завдання для обговорень відповідно до їх сценаріїв.
- 4 Група повинна обрати одного представника, який буде записувати відповіді.
- 5 Об'єднайте усіх учасників у велику групу та разом обговоріть сценарії і завдання, звертайте увагу на те яких заходів повинна вжити поліція в процесі реагування.

Роздатковий матеріал 4.7: розбір конкретних прикладів

Приклад 1 — напад у гей-барі

Тимур — адвокат, який працює в юридичній фірмі в центрі міста. Одного разу він пішов зі своїм партнером Олександром в гей-клубі в центрі міста. Вони виходять з клубу о 2 годині ночі. Вихід з клубу веде на вузьку бічну вуличку. В кінці вулиці зібралася банда молодих людей. Коли Тимур і Олександр проходять повз них, члени банди нападають на пару, б'ють їх. Банда обзиває їх «педиками». Після побиття, обоє чоловіків повертаються до клубу, де співробітник служби безпеки надає їм першу допомогу.

Олександром хоче викликати поліцію, але Тимур не дозволяє. Він боїться, що про цей випадок стане відомо громадськості, він також боїться йти до суду, оскільки його сексуальна орієнтація може стати відомою колегам, потенційним клієнтам або його сім'ї. Тимур каже Олександрові: «З такими як ми трапляються подібні речі, змирились».

Приклад 1 — питання до обговорення.

- + Чи повинні Тимур та Олександр заявляти про напад в поліцію?
- + Яким є бажаний результат для пари, якщо вони звернуться в поліцію?
- + Яким є бажаний результат для поліції після отримання заяви?
- + Якщо пара не заявить в поліцію, який вплив матиме цей факт на а) пару, б) на ЛГБТІ-спільноту, в) на поліцію?
- + Яким чином поліція може заохочувати людей повідомляти про подібні інциденти?

Приклад 2 (а) — прояви сексуальної поведінки в громадському середовищі

Ви патрулюєте прибережну зону. Пізній вечір, 23:00 година, на вулиці темно. Ви бачите на пляжі автомобіль, на задньому сидінні якого знаходяться молоді хлопець і дівчина. Вони обидвоє оголені нижче пояса. Жінка робить мінет чоловіку.

Приклад 2 (б) — прояви сексуальної поведінки в громадському середовищі

Ви патрулюєте прибережну зону. Пізній вечір, 23:00 година, на вулиці темно. Ви бачите на пляжі автомобіль, на задньому сидінні якого знаходяться молоді хлопці. Вони обидвоє оголені нижче пояса. Чоловік робить мінет іншому чоловіку.

Приклад 2 — питання до обговорення.

- + Чи траплялись у вашій практиці приклади описані вище у сценарії В?
- + Як ви діяли/діяли б?
- + Чи будете ви застосовувати різні підходи до сценаріїв А і В?
- + Які фактори ви враховуєте коли приймаєте рішення стосовно того як діяти в кожному зі сценаріїв?
- + Уявіть, що ви маєте справу зі сценаріями описаними у прикладах А та В і з'ясовуєте, що одна з осіб залучених до сценарію є секс-працівником, якому заплатили за роботу: а) як на вашу думку потрібно діяти? б) які дії передбачає законодавство?

Приклад 3 — прояви сексуальної поведінки в громадському середовищі — пошук знайомств та напад

Олексій працює менеджером середньої ланки у великій страховій компанії. Він одружений, має трьох дітей, живе в невеликому провінційному містечку. Олексій дізнається про стоянку на автомагістралі, яку чоловіки використовують для анонімних зустрічей. Олексій їде на стоянку і вештається поблизу. Олексій зустрічає чоловіка, йде з ним до лісу для сексуального контакту. Коли

вони заходять в ліс, чоловік б'є Олексія до втрати свідомості, забирає у нього гаманець і телефон. Незабаром після цього Олексія знаходять і швидка привозить його у місцеву лікарню, де він приходить до тями. Лікарня повідомила в поліцію, і поліцейські готові прийняти заяву.

Приклад 3 — питання до обговорення.

- + Як діє поліція, щоб захистити права людей займатися сексом в громадському місці, навіть якщо це може бути злочином?
- + Якщо Олексій відмовиться розповісти про те, що з ним трапилось, в чому ризики для нього та для громадськості? Чи може зловмисник повторно скоїти злочин?
- + Чому зловмисники приймають рішення грабувати та нападати на людей за подібних обставин?
- + Які питання, пов'язані з приватністю, порушуються у цій справі?

Приклад 4 — школа — буллінг та напад

Сергій — 15-річний учень середньої школи. Він тихий, старанний хлопчик, його зовсім не цікавлять «чоловічі» види спорту, такі як футбол або регбі. Інші хлопчики вважають Сергія «м'яким», його часто називають «гомиком», «педиком» та іншими зневажливими словами, вказуючи на гомосексуальність і невідповідність хлопця гендерним очікуванням «справжнього чоловіка». Учням в його школі стало відомо, що Сергія бачили в гей-закладі в центрі міста.

Наступного дня на під час уроку фізкультури Сергія жорстоко побили в роздягальні. Під час побиття хлопці обзивали його гомофобними словами, помістили його голову в унітаз, потім натиснули на змив. Того дня Сергій покидає школу і більше не повертається.

Приклад 4 — питання до обговорення.

- + Чи може ця справа розглядатись поліцією?
- + Відповідальність за поведінку в школах несе керівництво школи чи все ж поліція відіграє певну роль?
- + Як впливає використання гомофобних та зневажливих висловлювань на учнів школи та на суспільство загалом?
- + Як можна запобігти таким інцидентам?

Приклад 5 — крадіжка після он-лайн знайомства

Михайло — вчитель початкової школи, що проживає в маленькому містечку. Його сім'я та колеги не знають про його гомосексуальну орієнтацію, він працює в школі, якою керує релігійна організація. Члени його сім'ї літні люди, тому він прийняв рішення не відкривати свою сексуальну орієнтацію до їхньої смерті, оскільки він знає, що його ніколи не зрозуміють. Він також боїться втратити свою тимчасову посаду у школі, якщо його керівництво дізнається, що він гей.

Михайло користується соціальною мережею для геїв щоб зустрічатись з чоловіками-геями. Одного вечора він запрошує до себе додому Івана, чоловіка, якого він зустрів в інтернеті. Іван залишається на ніч, але рано вранці йде. При цьому він забирає з собою робочий комп'ютер та гаманець Михайла. Михайло повинен заявити про втрату робочого комп'ютера в поліцію.

Приклад 5 — питання до обговорення.

- + Чи заявить в поліцію постраждала сторона?
- + Яка інформація потрібна поліції для ефективного розслідування справи?
- + Яким є бажаний результат для постраждалого?
- + Що допоможе постраждалому довіряти поліції?
- + Чи може поліція розслідувати справу не розкриваючи сексуальну орієнтацію потерпілого?
- + У кожній кримінальній справі, яку розслідує поліція, чи є успішне кримінальне переслідування бажаним результатом?
- + Як повинна діяти поліція, щоб не допустити, приховування або зміну фактів зі сторони потерпілої сторони через страх розкриття гомосексуальної орієнтації?

Приклад 5 — шантаж

Ольга — лесбійка, про сексуальну орієнтацію якої ніхто не знає. 16 років тому вона одружилась з Дмитром, у них 14-річна дитина. У неї прохолодні стосунки з чоловіком, але вона не хоче розлучатись заради дитини. Ольга — старший державний службовець в урядовому департаменті.

Колега знає, що вона лесбійка і погрожує розкрити її сексуальну орієнтацію чоловікові та керівникам, якщо Ольга не дасть їй значну суму грошей. Ольга хоче розповісти поліції про шантаж, але побоюється, що вони не розуміють її ситуації. Вона також боїться, що поліція розкриє її орієнтацію чоловікові.

Приклад 6 — питання до обговорення.

- + Чи правда, що ЛГБТ-особи, які не розкривають своєї сексуальної орієнтації частіше стають жертвами шантажу?
- + Чому так відбувається?
- + Які ризики несе розкриття сексуальної орієнтації для Ольги?
- + Чи звертаються до поліції особи, яких шантажують?
- + Яких заходів слід вживати поліції для заохочення осіб, яких шантажують звертатись до поліції?
- + Яку відповідальність несе поліція щодо захисту приватності Ольги?

Джерела, використані в модулі 4

- + Данський інститут прав людини. (2011) Інструменти по роботі зі злочинами на ґрунті ненависті: посібник для поліції
- + ILGA, Попередній звіт про випадки гомофобних та трансфобних злочинів на ґрунті ненависті.
- + Федеральне бюро розслідувань. (2015) Методичний та навчальний посібник щодо збору даних про злочини на ґрунті ненависті.

- + Фрейні, П., Дель Агіла Е. (2012) Підтримка ЛГБТ-спільнот: Поліцейський інструментарій, Університетський коледж Дубліна, Школа соціальної справедливості, G-Force та Європейська Асоціація гомосексуальних співробітників поліції.
- + Логар Р. і Марванове Варгова Б. (2015) Ефективна міжвідомча співпраця щодо запобігання насильству та боротьби з ним в сім'ям (Рада Європи)
- + Національна коаліція програм по боротьбі з насильством та Національний центр для жертв злочинів. (2010) Чому це важливо: переосмислення допомоги лесбійкам, геям, бісексуалам, трансгендерам та квір-жертвам злочинів на ґрунті ненависті та насильства зі сторони інтимного партнера.
- + Національний центр трансгендерної рівності. (2009) Реагування на злочини на ґрунті ненависті: довідковий посібник для спільноти.
- + Управління у справах жертв злочинів. (2014) Допомога трансгендерам, які постраждали від сексуального насильства.
- + Полак Р., Ледерофф Дж. (2010) Інструментарій ILGA Europe для навчання співробітників поліції боротьбі зі злочинами на ґрунті гомофобії, ILGA Europe.
- + Полак Р., Ледерофф Дж. (2010) Об'єднуємо сили для боротьби з гомофобними та трансфобними злочинами на ґрунті ненависті: співпраця між поліцейськими силами та ЛГБТ-організаціями в Європі, ILGA Europe.
- + Шотландський трансгендерний альянс. (2013) Гендерна ідентичність, довідник по підтримці трансгендерів www.scottishtrans.org/resources/
- + Стаут, Б. (2010) Рівність і різноманітність в роботі поліції, Learning Matters Limited, Ексетер.

Модуль п'ятий: робота з організаціями громадянського суспільства (ОГС)

Вступ та базова проблематика

Рада Європи давно розглядає громадянське суспільство як «життєво важливий компонент європейського суспільства, а також важливий і незамінний елемент демократії».¹ Крім оцінки заходів по боротьбі з расизмом і ксенофобією, Рада Європи та її інститути, включаючи Європейську комісію проти расизму та нетерпимості (ЕКРН) та Уповноваженого з прав людини, обов'язково відстежують прогрес в боротьбі з дискримінацією за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності на національному рівні. Для підготовки своїх звітів по кожній країні та відвідин цих країн з метою оцінки рівня дискримінації та стану дотримання прав людини на національному рівні вони подають запити на інформацію та використовують дані ОГС. Вони детально розглядають як інформацію про злочини на ґрунті ненависті, що збирається громадянським суспільством, так і те як ОГС оцінюють ефективність поліції та інших відомств в реагуванні на цей вид насильства.

Організації громадянського суспільства (ОГС) часто є першими до кого звертаються жертви злочинів на ґрунті ненависті. Багато таких організацій надають необхідну емоційну, практичну, юридичну, а іноді і медичну підтримку. По суті, вони є ключовим ресурсом для поліції та допомагають їй зрозуміти справжні наслідки злочинів на ґрунті ненависті для потерпілих та їх спільнот. Дуже часто

підтримка, яку надають ОГС, збільшує ймовірність того, що постраждалі будуть співпрацювати зі слідством та будуть залученими в процес кримінального правосуддя.

Працювати в партнерстві не завжди легко. У деяких випадках між громадянським суспільством і поліцією може існувати взаємна недовіра. Цей модуль допомагає учасникам зрозуміти яку роботу виконують ОГС, а також як поліція може працювати з ними задля допомоги постраждалим. Цей процес передбачає залученість організацій громадянського суспільства, які надають інформацію про свої послуги, дані, які вони збирають, а також про потреби ЛГБТІ-постраждалих. Учасники матимуть можливість попрацювати з представниками громадянського суспільства для того щоб визначити сфери діяльності, які можна покращити, а також визначити можливості для спільної роботи.

Настійливо рекомендуємо вам включити цей модуль в навчальні заняття, якщо громадянське суспільство ще не співпрацює з поліцією. Цей модуль також можна опрацювати на території організації громадянського суспільства. Це дасть учасникам можливість безпосередньо познайомитися з організацією та пересвідчитись, що ОГС є ключовим партнером у боротьбі зі злочинами проти ЛГБТІ, а також спонукатиме виникненню нових питань і можливостей для взаємодії.

¹ Резолюція CM/Res(2016)3 про колективний статус для міжнародних неурядових організацій у Раді Європи

Задачі навчання

Учасники:

- + зрозуміють, що громадянське суспільство може запропонувати для поліпшення процесу розслідування та реєстрації злочинів на ґрунті ненависті;
- + матимуть можливість звернутися до місцевих організацій громадянського суспільства для спільної роботи по боротьбі зі злочинами на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб;
- + навчатися співпрацювати з громадянським суспільством.

Огляд завдань та час, необхідний на їх виконання

- + Завдання 5.1. Що таке організації громадянського суспільства, як вони можуть допомогти, як ми можемо працювати разом? (40-45 хвилин)
- + Завдання 5.2. «На їхньому місці: що мені потрібно та що я можу зробити?» (45 хвилин)
- + Завдання 5.3. Розбудова взаємодії зі спільнотами (40 хвилин)

Завдання 5.1. що таке організації громадянського суспільства, як вони можуть допомогти, як ми можемо працювати разом?

1 Перед тим як виконувати завдання:

a. Дізнайтесь, які національні та місцеві ОГС працюють зі злочинами на ґрунті ненависті. Знайдіть їх назви, контактні дані та короткий опис їх роботи та послуг. Додайте цю інформацію в роздатковий матеріал 5.1 одразу після інформації про ILGA та TGEU.

b. Оберіть відповідну ОГС для проведення презентації для цього завдання. Ідеально, якщо ОГС проводить високоякісну роботу в галузі моніторингу злочинів на ґрунті ненависті та/або підтримки постраждалих. Можливо, для того щоб обрати відповідну ОГС варто проконсультуватись з національними експертами щодо злочинів на ґрунті ненависті. Виділіть достатньо часу для того щоб спланувати сесію з ОГС заздалегідь. Перегляньте план сесії, узгодьте ключові ідеї та визначте проблемні моменти, які можуть виникнути під час тренінгу. Наприклад, проблемним може вважатись випадок, коли стверджується, що поліція жорстоко поводитися з постраждалими та/або людьми, які їх підтримали. Заздалегідь домовтеся, як краще вести обговорення таких випадків чи проблем. Пам'ятайте, що основна мета цієї сесії — прямо і чесно виявити будь-які проблеми і протиріччя між ОГС та поліцією, але при цьому важливо пам'ятати про рішення та підходи, за допомогою яких поліція та ОГС можуть продуктивно працювати разом в майбутньому.

Презентація повинна висвітлювати такі ключові моменти:

- + c. робота ОГС;
- + d. вплив злочину на ґрунті ненависті на постраждалих, можливо, варто розповісти про конкретний випадок або особисту історію;
- + e. огляд прогалин у законодавстві або його застосуванні;
- + f. дані про злочини на ґрунті ненависті, що стосуються ЛГБТІ, зафіксовані або запрошеною ОГС, або іншою партнерською організацією; певний аналіз того, як вони корелюються з цифрами поліції та пояснення можливих розбіжностей (наприклад, потерпілі можуть не повідомляти поліцію, можливо, ОГС та поліція використовують різні критерії, тощо);
- + g. огляд методології реєстрації та оцінка надійності їх даних щодо злочинів на ґрунті ненависті;
- + h. причини, з яких потерпілі не повідомляють в поліцію про злочини;
- + i. рекомендації поліції щодо поліпшення роботи та підтримки постраждалих з числа ЛГБТ;
- + j. пропозиції щодо поліпшення співпраці між ОГС та поліцією.

2 Почніть вправу з активного обговорення, запитайте учасників, що вони знають про роботу ОГС на міжнародному, національному та місцевому рівнях.

Під час дискусії можете запропонувати обговорити наступні ідеї:

ОГС можуть:

- + бути великими міжнародними організаціями, що працюють з різними темами, включаючи злочини на ґрунті ненависті та питання прав людини загалом, прикладом таких ОГС є «Amnesty International» та «Human Rights Watch».
- + приділяти особливу увагу проблемам і правам ЛГБТІ, прикладом таких ОГС є «ILGA» і «TGEU».

- + брати участь в різних заходах, серед яких моніторинг, звітність та підвищення рівня поінформованості щодо злочинів на ґрунті ненависті.
 - + надавати дані та інформацію про ситуацію зі злочинами на ґрунті ненависті в окремих країнах міжнародним організаціям, включаючи Раду Європи.
 - + надавати пряму підтримку жертвам злочинів на ґрунті ненависті і допомагати їм повідомляти про правопорушення в поліцію, якщо потерпілі дають на це свою згоду.
- 3 Зверніть увагу учасників на роздатковий матеріал 5.1, в якому перераховані міжнародні та національні ОГС, що працюють над питаннями злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ.
 - 4 Запросіть представника ОГО виступити з презентацією.
 - 5 Після презентації проведіть сесію запитань та відповідей.

Роздатковий матеріал 5.1: міжнародні, регіональні та національні організації, що працюють зі злочинами на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ

Нижче наведені приклади організацій громадянського суспільства, які працюють зі злочинами на ґрунті ненависті на міжнародному та національному рівнях. Знайдіть час, щоб переглянути їх веб-сайти. Ви дізнаєтесь про злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ в інших країнах, про те, як з ними борються і яку підтримку надають потерпілим.

Міжнародні неурядові організації, що працюють зі злочинами на ґрунті ненависті

Європейська організація Міжнародної асоціації лесбійок, геїв, бісексуалів, транс та інтерсекс-людей (ILGA-Europe)

www.ilga-europe.org/

«ILGA-Europe» прагне забезпечити послідовність в роботі зі злочинами на ґрунті ненависті та мовою ворожнечі на європейському та міжнародному рівні. Організація стежить за тим, як держави-члени Ради Європи виконують свої зобов'язання, і працює в країнах-членах для аргументованого просування правозахисної діяльності, яка допомагає законодавцям та урядам приймати відповідні закони та підзаконні акти.

«ILGA-Europe» працює з професійними організаціями, проводить тренінги для співробітників поліції, прокурорів, суддів та адвокатів. Організація надає допомогу своїм членам у зборі доказів щодо злочинів та інцидентів на ґрунті ненависті і допомагає їм нарощувати свій потенціал в цій сфері. Організація надає допомогу та підтримку при розгляді справ в європейських судах.

Організація «OII Europe» («Intersex International Europe»)

<https://oiieurope.org/about/>

«OII Europe» — це парасолькова організація європейських інтерсекс-організацій, що займаються правами людини. Хоча організація не працює безпосередньо над проблемами злочинів на ґрунті ненависті, це чудовий інформаційний ресурс про інтерсекс-осіб та їх досвід. Ви також можете

зв'язатись з «OII Europe» для отримання додаткової інформації та налагодження контакту з національними членськими організаціями.

Організація «Transgender EU» («TGEU»)

www.tgeu.org

Метою роботи «Transgender Europe», її організацій-членів та партнерів є моніторинг та підвищення обізнаності про серйозні порушення прав людини та масштаби насильства, скоєного щодо трансгендерів як в Європі, так і у світі. З 2009 року їх проект «Trans Murder Monitoring» (TMM) займається моніторингом та аналізом інформації про вбивства трансгендерів у всьому світі. В Європі «TGEU» разом з партнерськими організаціями займається реєстрацією випадків дискримінації, мови ворожнечі та злочинів на ґрунті ненависті і пропонує підтримку жертвам/особам, що пережили насильство на рівні спільнот в рамках свого проекту «ProTrans».

Організація «Amnesty International»

www.amnesty.org

«Amnesty International» провела низку національних розслідувань злочинів на ґрунті ненависті, в тому числі проти ЛГБТІ. В їхніх звітах є окремі приклади ситуацій, аналіз національного законодавства та нормативної бази та рекомендації щодо поліпшення ситуації.

Знайдіть на їх веб-сайті розділ «Злочини на ґрунті ненависті», там є звіти по різних країнах.

Організація «Human Rights Watch»

www.hrw.org

Як і «Amnesty», «Human Rights Watch» досліджує злочини на ґрунті ненависті, в тому числі злочини проти ЛГБТІ.

В їхніх звітах є окремі приклади ситуацій, аналіз національного законодавства та нормативної бази та рекомендації щодо поліпшення ситуації.

Знайдіть на їх веб-сайті розділ «Злочини на ґрунті ненависті», там є звіти по різних країнах.

Національні організації, що працюють зі злочинами на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ

Правозахисний ЛГБТ Центр «Наш світ»

<https://gay.org.ua/>

Правозахисний ЛГБТ Центр «Наш світ» здійснює моніторинг дотримання прав людини по відношенню до ЛГБТ, готує звіти на основі відповідного моніторингу. Організація надає правову допомогу і консультування жертвам дискримінації та дій на ґрунті ненависті. Також Правозахисний ЛГБТ Центр веде роботу, спрямовану на поліпшення українського антидискримінаційного законодавства і практик.

Громадська організація «Точка опори ЮА»

<https://www.t-o.org.ua/>

ГО "Точка опори ЮА" надає безкоштовну психологічну допомогу всім ЛГБТІК, включаючи жертв злочинів на ґрунті ненависті та дискримінації. Також організацією розроблено й адаптовано навчальні матеріали як працювати зі злочинами на ґрунті ненависті та ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, які будуть корисними тренерам, представникам Національної поліції, органів внутрішніх справ, юристам тощо.

Громадська організація «Інсайт»

<https://www.insight-ukraine.org/uk>

ГО "Інсайт" надає безкоштовні юридичні консультації ЛГБТІК-людям, які стали жертвами злочинів на ґрунті ненависті та зазнали дискримінації, а також надає безкоштовну психологічну допомогу усім ЛГБТІКІ людям, які цього потребують.

Громадська організація «ПРОЖЕКТОР»

<https://www.projector.org.ua/>

Організація надає безоплатну правову допомогу ЛГБТІК особам, які потребують захисту з будь-яких соціальних, політичних, трудових, правових, економічних чи інших питань, а також представляє інтереси осіб, чиї права було порушено, в судах загальної юрисдикції, державних органах влади, органах місцевого самоврядування та в інших установах, організаціях і підприємствах незалежно від форми власності.

Громадська організація «Когорта»

<https://www.facebook.com/cohort.ngo/>

<https://www.instagram.com/cohort.ngo/>

Діяльність ГО «Когорта» включає створення умов для захисту прав трансгендерних людей, просування їхніх інтересів, забезпечення спеціальної медичної допомоги тощо. Організація фіксує випадки порушення прав у сфері надання медичних послуг та надає кваліфіковану психологічну й соціальну допомогу, а також надає інформацію про дружні юридичні послуги.

«Egalite Intersex Ukraine»

<https://intersexukraine.org/>

Організація здійснює просвітницьку роботу з питань інтерсексності, здійснює моніторинг порушень прав інтерсекс-людей, а також поширює інформацію про дружні послуги для інтерсексів.

Центр прав людини ZMINA

<https://zmina.info/>

Організація здійснює моніторинг порушень прав людини, в тому числі щодо ЛГБТІК, розробляє аналітичні матеріали й інформує громадськість про ситуацію з правами людини в Україні.

Завдання 5.2. «на їхньому місці: що мені потрібно та що я можу зробити?» (45 хвилин)

Цю сесію слід проводити із залученням ОГС. Її можна провести відразу після презентації.

- 1 Перед сесією візьміть 5 листів паперу для фліпчарту та напишіть наступне:

Листок 1: «Що потрібно постраждалим?»

Листок 2: «Що потрібно поліції? Що поліція може зробити?»

Листок 3: «Що потрібно ОГС? Що можуть зробити ОГС?»

Листок 4: «Що потрібно прокуратури? Що може зробити прокуратура?»

Листок 5: «Що потрібно міністрам уряду? Що міністри можуть зробити?»

- 2 Розкладіть ці листки по кімнаті, роздайте ручки.

- 3 Розкажіть про сесію. Поясніть учасникам, що мета цього завдання полягає в тому, щоб учасники:

- + розуміли інтереси осіб та організацій, які працюють над запобіганням та протидією злочинам на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ; та
- + враховували точку зору постраждалих.

- 4 Розділіть учасників на 5 невеликих груп. Попросіть їх витратити 5-7 хвилин на заповнення таблиць від першої особи. Наприклад, в таблиці про потерпілих вони могли б написати: «Як потерпілому мені потрібно ...»/«Як поліцейський, я можу ...». Підкресліть, що, хоча жертви можуть долучитись до поліпшення ситуації з реагуванням на злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ (наприклад, заявляти про злочини і брати участь в процесі кримінального правосуддя), не потрібно їх змушувати робити те, що їм не подобається. Наголосіть, що в цьому аспекті їх роль повністю відрізняється від ролі поліції, ОГС та урядових міністерств, кожне з яких несе відповідальність за виконання певних дій. Поясніть, чим листок в якому йдеться про потерпілих відрізняється від інших листків.

- 5 Поясніть учасникам, що через 7 хвилин біля листка залишається один учасник, а решта переходять до наступного. Група витрачає 5-7 хвилин на обговорення наступного листа, а людина, яка залишається біля попереднього пояснює, що написала його/її група, використовуючи формулювання першої особи. «Як постраждалому мені потрібно ...»/«Як поліцейський я можу ...» і т. д. Потім група повинна визначити чи можна додати ще щось, якщо так, то список доповнюють.

- 6 Через 7 хвилин біля листка залишається інша людина, а група переходить далі. Група обговорює наступний листок 5-7 хвилин та слухає, що розповідає людина, яка залишилась біля попереднього листка. Група додає якісь пропущені моменти. Інша людина залишається біля листка, а група переходить далі. Продовжуйте до тих пір, поки не обговорите усі листки.

- 7 Зберіть учасників у велику групу для загальної дискусії. Запитайте, що вони дізнались з цієї вправи, що їх здивувало, що вони запам'ятали? Визначте та запишіть основні заходи, яких варто вжити в найближчій та середньостроковій перспективі для задоволення визначених потреб в партнерстві між поліцією, ОГС та іншими організаціями.

Завдання 5.3. розбудова взаємодії зі спільнотами (1 година)

Це завдання складається з двох частин. В першій частині наводяться приклади випадків та обговорюються висновки на основі їх розгляду, а також обговорюються можливі інші варіанти розвитку подій. Друга частина — це пошук ідей під час якого учасники визначають конкретні заходи, які можна вжити на національному рівні для поліпшення відносин між поліцією та ЛГБТІ-спільнотами. Як і у випадку з іншими завданнями цього модулю, настійно рекомендуємо, залучити ОГС до цих завдань.

5.3а Поліцейська робота під час Міжнародного дня проти гомофобії, Румунія: Європейський суд з прав людини, справа «М.С та А.С. проти Румунії»

- 1 Перед початком сесії візьміть два листки паперу для фліпчарту. На одному з них напишіть: «Що пішло не так?», на іншому напишіть: «Що можна було зробити по-іншому?»
- 2 Розділіть учасників на малі групи. Якщо присутні представники організації громадянського суспільства розподіліть їх в групи з поліцейськими. Попросіть учасників про себе прочитати приклади випадків та питання. Поясніть, що мета завдання не в тому, щоб знайти винного. Зазначте, що багато країн-членів Ради Європи мають однакові проблеми. Зазначте, що ви розглядаєте цю справу лише тому, що вона мала місце, а також тому, що вона висвітлює спільні проблеми поліції та спільнот.
- 3 Дайте учасникам 5-7 хвилин на читання прикладів. Попросіть учасників дати короткі відповіді на обидва питання.
- 4 Зберіть учасників у велику групу для загальної дискусії. Обговорюючи проблемні моменти переконайтеся, що в центрі уваги опиняються наступні питання:
 - + Учасників травмували після ходи, незважаючи на те, що учасники дотримувались порад щодо одягу та маршрутів.
 - + Реакція поліції на потерпілих була недоречною (наприклад, вираз здивування з приводу того, що потерпілі були «заможними», а також відмовляння від продовження пошуку справедливості у цій справі).
 - + Неналежна комунікація з потерпілими у справі, що також може підірвати довіру широкої ЛГБТІ-спільноти (наприклад, постаждалим доводилось тричі звертатись в поліцію, щоб дізнатись як просувається справа).
 - + Є свідчення недостатнього планування заходів захисту учасників до, під час і після події.

Обговорюючи, що можна було б зробити інакше, переконайтеся, що в центрі уваги опиняться наступні питання:

- + Огляд заходів безпеки перед подією з метою забезпечення безпеки учасників до, під час події та після неї.
- + Навчання поліції дбайливому та ефективному опитуванню жертв гомофобних нападів та взаємодії з ними.
- + Покращення збору доказів для потенційного судового переслідування стосовно зловмисників (примітка для тренера: переконайтеся, під час обговорення ви не приділяєте занадто багато уваги питанням розслідування, які розглядаються в четвертому модулі).
- + Покращення комунікації з жертвами та потерпілими спільнотами після інцидентів.

Роздатковий матеріал 5.3: огляд справи «М.С та А.С. проти Румунії»

У цьому роздатковому матеріалі з навчальною метою представлений огляд справи «М.С та А.С. проти Румунії». Подробичі справи можна знайти на сайті Європейського суду з прав людини М.С. AND A.C. v. ROMANIA (coe.int)

Що відбулось

3 червня 2006 року заявники взяли участь в щорічному гей-марші в Бухаресті. Він був організований, неурядовою організацією «АССЕРТ», метою якої є надання інформації та допомоги ЛГБТІ-спільноті. Поліція охороняла марш. Поліція зупинила кількох людей, які активно висловлювали своє несхвалення з приводу гей-маршу, їх сфотографували, перевірили та записали номери їх документів.

Близько 19:00 під кінець маршу, заявники та четверо інших учасників покинули район, використовуючи маршрути та транспортні засоби, зазначені в рекомендаціях, які підготували організатори для учасників маршу. Відповідно до рекомендацій наведених в брошурі, учасники маршу були у звичайному одязі та не мали значків, які могли б ідентифікувати їх як учасників маршу.

Після того, як учасники маршу сіли в метро, на них напала група з шести молодих людей та жінки, одягнута у світшоти з капюшонами. Нападники підійшли до постраждалих і почали бити їх по голові та обличчі. Вони розмахували арматурою, завдаючи жертвам удари ногами. Під час нападу вони все кричали: «Повертайтеся в Голландію!» (Poponariilor, ducei-vă în Olanda!)

Постраждалих заштовхали в кут вагона. Один з них спробував захистити інших своїм тілом, але другий заявник залишився незахищеним і отримав кілька ударів.

Напад тривав близько двох хвилин. Виходячи з вагону, нападники знову вдарили першого заявника по обличчю.

Решта пасажирів під час нападу відійшли на протилежну сторону вагона. Серед них був фотограф, який теж відвідував марш. Постраждалі попросили його фотографувати інцидент, що він і зробив. Як наслідок, нападники вдарили і його.

Поліцейське розслідування

Пізніше в ніч з 3 на 4 червня 2006 р. потерпілі, включаючи заявників, та представник «АССЕРТ» звернулись в поліцію. Вони подали скаргу на нападників і заявили, що поштовхом до нападу стала сексуальна орієнтація постраждалих. Вони повторили, що на них не було жодних видимих знаків, які могли б видати той факт, що вони повертаються з прайду. Вони стверджують, що нападники впізнали їх під час маршу (оскільки вони не ховали свої обличчя) і згодом переслідували їх з наміром заподіяти їм шкоду. Вони повідомили поліції про образливі вислови під час нападу.

За словами заявників, співробітники поліції висловили здивування, коли зрозуміли, що заявники та інші потерпілі, хоч і є геями, є забезпеченими людьми з постійною роботою та відповідальними посадами. Вони намагалися відрадити їх від подання скарги, попереджаючи, що їм доведеться зустрітись з нападниками в суді.

У зв'язку з реорганізацією поліції справу передали з одного відділу поліції в інший, а 4 квітня 2007 вона було зареєстрована міським відділом поліції.

Як з'ясувалося, справу не розслідували, заявники подавали запити на інформацію про хід розслідування, писали листи, які надсилала «АССЕРТ» 25 вересня 2006 р, 28 березня 2007 року та 20 липня 2011 р. 19 березня 2007 року вони також подали скаргу до Міністерства внутрішніх справ на відсутність ефективного розслідування справи, але безрезультатно.

9 серпня 2011 року у відповідь на запит заявників про надання інформації поліція повідомила, що вони не мають наміру порушувати кримінальне провадження (neîncercarea urmăririi penale), оскільки термін давності можливого злочину минув (sa împlinit prescripția specială)). У поліції пояснили, що процес слідства був ускладнений через те, що справу доставили до відділку поліції через рік після подій. Більш того, всі дії, проведені поліцією для встановлення осіб можливих нападників, не мали успіху.

4 жовтня 2011 року прокуратура при Бухарестському окружному суді четвертого поліцейського округу схвалила пропозицію поліції і вирішила припинити розслідування. Рішення надіслали на адресу першого заявника 27 лютого 2012 року.

Питання:

«Що пішло не так?»

«Що можна було зробити по-іншому?»

5.3b Побудова хороших взаємовідносин між поліцією та ЛГБТІ-спільнотою

Важливе зауваження: не для усіх контекстів ці ідеї будуть доречні, тому важливо відповідним чином їх адаптувати. Наприклад, може статися так, що в поліції немає ЛГБТ-асоціації та може не бути відкритих геїв-поліцейських. Можливо, на даному етапі реальними є лише дуже маленькі кроки в напрямку поліпшення відносин між поліцією та громадянським суспільством. Це не проблема. Визначення та реалізація навіть одного невеликого кроку може стати значним досягненням і закласти основу для більш значних поліпшень в майбутньому.

Крок перший: оцінка

На цьому етапі учасники оцінюють нинішній стан відносин між поліцією та ЛГБТІ-спільнотами. Це один з найскладніших кроків, що вимагає відкритості та чесності. Якщо дві попередні сесії пройшли успішно, то шанси отримати точну і конструктивну оцінку стану відносин між поліцією і ЛГБТІ-спільнотою є вищими.

Крок другий: планування

Попросіть учасників переглянути роздатковий матеріал 5.3b та узгодити як мінімум два кроки, які можна вжити в найближчому майбутньому.

Крок третій: результат

Попросіть учасників сформулювати, як і ким ці кроки будуть зроблені. Якщо учасники визначили перешкоди, які знаходяться поза їхнім контролем (наприклад, відсутність правової бази, недостатня політична підтримка), попросіть їх подумати, як такі перешкоди можна здолати, та нагадайте їм, що ці питання ще раз будуть розглядатись у наступному модулі.

Роздатковий матеріал 5.3 в. розбудова взаємодії між поліцією та ЛГБТІ-спільнотами: практичні кроки

Почніть з малого

Якщо цей тренінг є першим досвідом співпраці між поліцією та ОГС — почніть з малого. Наприклад, влаштуйте неформальну зустріч, щоб кожна сторона могла більше дізнатися про роботу та діяльність іншої сторони і визначила можливі способи спільної роботи.

Будьте практичними і зосередьтеся на взаємовигідній роботі

Узгодьте контактних осіб з обох сторін та зробіть короткий опис того, що вони можуть зробити.

Погодьте інформацію, яку ОГС можуть презентувати на тренінгу, приділяючи особливу увагу їх експертним сферам, серед яких підтримка постраждалих та розуміння наслідків злочинів на ґрунті ненависті, а також потреб потерпілих. ОГС також часто мають унікальні знання про показники упередженості проти ЛГБТІ, які необхідні для розслідування і збору доказів.

Відвідайте офіси національної або місцевої ОГС, яка працює з ЛГБТІ-спільнотами.

Відвідайте місцеві компанії, дружні до гомосексуалів, наприклад бари та інші громадські місця. Сплануйте візит заздалегідь, підкресливши, що вам цікаво дізнатися, як йдуть їх справи, і чи бували у них проблеми, які турбували спільноту.

Призначте зустріч, щоб обговорити конкретні інциденти та їх частоту: збільшилась чи зменшилась їх кількість.

Попросіть ОГС долучитись до розробки посібника або протоколів для поліції. Це прекрасний спосіб підвищити актуальність і якість таких документів з точки зору потреб постраждалих, розуміння наслідків злочинів на ґрунті ненависті та свіжого погляду на показники упередженості.

Проводьте регулярну роботу

Регулярна взаємодія є важливою і зміцнює відносини, на які можна покластись у непростих ситуаціях (див. нижче).

Проводьте розбір конкретних, делікатних або гучних інцидентів

Помилки трапляються, з них потрібно вміти робити висновки. Не припиняйте роботу після складного інциденту, такого як насильство під час прайду, інциденту, пов'язаного з поганою роботою поліції або поліцейським насильством. Продовжуйте комунікацію, навіть якщо через конкретні інциденти з'явилась напруга у спілкуванні. Розгляньте можливість проведення неформальних зустрічей, коли інциденти обговорюються конфіденційно, з першочерговою умовою, що про них не дізнаються ЗМІ. Працюйте з ОГС для надання допомоги постраждалим, сім'ям або спільноті у зв'язку з конкретними інцидентами.

Знаходьте можливості для розвитку.

Хоч ми й радимо почати з малого, завжди шукайте можливості для розвитку. Якщо система роботи через контактних осіб налагоджена, можливо, зараз саме час подумати про більш тісну співпрацю під час обговорення інцидентів і реагування на них. Можливо, ви готові обговорити анонімний обмін даними та інформацією. Можливо, вам вдасться узгодити систему перенаправлення для підтримки жертв.

Подбайте про належне забезпечення роботи потрібними ресурсами

Наприклад, робота з моніторингу та підтримки постраждалих, яку виконують ОГС є необхідною, але часто на неї не має достатніх ресурсів. За можливості, поліція повинна знаходити фінансові ресурси для роботи, яка допомагає їх професійній діяльності.

Чітко визначте, чого можна і чого не можна досягти з обох сторін.

Наприклад, організація громадянського суспільства не може гарантувати, що жертва повідомить про злочин або буде брати участь у процесі кримінального переслідування. Так само і поліція не може гарантувати, що кримінальне переслідування буде здійснене.

Що далі? Розслідування злочинів на ґрунті ненависті в національному контексті: нормативна база

Вступ та базова проблематика

Хоч навчання і може значно поліпшити здатність поліції ефективно розслідувати злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ, воно лише є однією частиною комплексного підходу до боротьби зі злочинами на ґрунті ненависті. Наприклад, закони про злочини на ґрунті ненависті можуть описувати лише сексуальну орієнтацію, але не гендерну ідентичність і цей факт ускладнює процес розслідування та судового переслідування злочинів на ґрунті трансфобії. Поліцейські реєстраційні форми можуть не передбачати реєстрації усіх аспектів злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ, тому важлива інформація, яку поліція може фіксувати, просто зникає, не відбиваючись в офіційній статистиці. Слідчі процедури, які висвітлюються на цьому тренінгу, можуть не відбиватися в офіційних протоколах та правилах. Працівники прокуратури, можливо, не проходили тренінгів щодо злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ, і тому можуть бути менш обізнаними про типи доказів, які доводять факт упередженості в цих злочинах.

В ході тренінгу учасники цілком могли усвідомити, що ці та інші перешкоди заважають їм покращувати

слідчу практику та надавати підтримку потерпілим з числа ЛГБТІ. Мета цього розділу — допомогти учасникам звести разом ці питання і виробити підхід, орієнтований на їх вирішення. Рекомендуємо запросити на такі сесії високопоставлених співробітників поліції та, можливо, представників відповідного міністерства або міністерств. Присутність ОГС також може бути дуже корисною. Це збільшить шанси на розуміння важливих проблем та прийняття рішень про впровадження змін.

У цьому модулі учасникам пропонується окреслити свій національний контекст відповідно до ключових елементів, що є необхідними для комплексного підходу до злочинів на ґрунті ненависті, а саме:

Правова база: чи є сексуальна орієнтація та гендерна ідентичність захищеними категоріями в законах про злочини на ґрунті ненависті?

Структура та система реєстрації злочинів на ґрунті ненависті: чи є в поліцейських реєстраційних формах необхідні «клітинки для проставляння галочок» і поля на яких можна відмітити індикатори упередженості проти ЛГБТІ, докази мотиву упередженості та сприйняття ситуації з точки зору потерпілого?

Рекомендації та настанови: чи є у поліції чіткі інструкції про те, як розслідувати злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ, як забезпечити підтримку постраждалим і як працювати з прокуратурою?

Навчання: чи проводяться регулярні тренінги для співробітників поліції з розслідування злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ? Чи всі поліцейські мають змогу їх відвідувати?

Служби підтримки: чи існують служби підтримки для жертв злочинів на ґрунті ненависті? Чи обслуговують вони ЛГБТІ-людей?

Важливо відзначити, що жодній країні не вдалось повною мірою реалізувати кожен елемент вищеписаного комплексного підходу до злочинів на ґрунті ненависті. Отже, в ході вивчення цього розділу ви можете виявити, що не все можна буде реалізувати. Але це не повинно стати перешкодою для вивчення цього розділу. Мета розділу полягає в тому, щоб дати учасникам можливість виявити прогалини та визначити практичні кроки, які можна вжити для їх усунення в одній або декількох сферах діяльності. Це шанс конструктивно просунути вперед на національному рівні.

Задачі навчання

Учасники:

- + Зрозуміють як виглядає національний контекст злочинів на ґрунті ненависті (закони, дані, політика, навчання і т. д) та визначать чого в цьому контексті не вистачає;
- + Визначать та зрозуміють перешкоди на шляху до реалізації вивченого під час тренінгу та кроки щодо усунення цих перешкод.

Огляд завдань

- + 6.1. Визначення прогалин
- + 6.2. Вжиття заходів

6.1. Визначення прогалин

- 1 Перед тренінгом роздрукуйте нижченаведену таблицю. Зробіть кілька копій. Приготуйте картки з термінами для тренінгу.

Нормативно-правова база

Рекомендації та посібники

Система реєстрації злочинів на ґрунті ненависті

Навчання

Служби підтримки

Інше

- 2 Візьміть листок паперу для фліпчарту та скопіюйте таблицю з роздаткового матеріалу 6.1. Крім того, зробіть по одній паперовій копії кожному учаснику, щоб вони могли робити нотатки.
- 3 Привітайте учасників тренінгу та поясніть, що мета вашого заняття окреслити національний контекст, використовуючи знання, отримані в ході тренінгу, а також знання, якими вони володіли до тренінгу.
- 4 Поясніть, що кожного учасника попросять зачитати інформацію, що міститься на листі паперу, який він отримає і дати свою оцінку національного контексту стосовно даного терміну. Проілюструйте це на прикладі одного терміну, наприклад, «нормативно-правова база». Надайте свою оцінку прогалинам в нормативно-правовій базі злочинів на ґрунті ненависті. Поясніть, що кільком людям в групі може попасти один і той же термін. Це означає, що людина, яка вдруге висловлюється з

приводу повторюваного терміну повинна надати додаткову або відсутню інформацію до першого висловлювання.

- 4 За необхідності розділіть велику групу на кілька менших (ви також можете виконати це завдання в одній великій групі, все залежить від вашого рішення). Роздайте невеликі смужки паперу (вище наведені терміни), переконайтеся, що вони є у кожного учасника. Якщо ви розподіляєте учасників на менші групи, переконайтеся, що кожна група має повний набір термінів.
- 5 Зверніть увагу учасників на велику таблицю з термінами (якщо у вас більше однієї групи, попросіть їх відтворити таблицю, коли почнеться робота). Пройдіться по термінах, переконайтеся, що всі їх розуміють. Запитайте, чи не хочуть учасники додати ще якісь терміни. Обговоріть їх групою та подумайте чи варто їх додавати.
- 6 Скажіть учасникам, що вони повинні визначити, що необхідно зробити для реалізації всього про, що вони дізналися під час цього тренінгу. Скажіть їм, що немає правильної чи неправильної відповіді; ця справа це їхня можливість зрозуміти, що вони вивчили і що потрібно зробити.
- 7 Попросіть їх залишити останній рядок порожнім, і поясніть, що вони його заповнять під час наступного завдання.
- 8 Дайте учасникам 20-25 хвилин на обговорення таблиці та її заповнення.
- 9 Якщо учасники були розділені на групи, знову зберіть їх разом.
- 10 Попросіть кожен групу поділитися тим, що вони погодилися написати у своїй таблиці. Проведіть коротке обговорення оцінки, яку дала група і додайте якісь додаткові моменти, що виникають в ході групового обговорення. По мірі обговорення намагайтесь досягти згоди по кожній категорії.
- 11 Запропонуйте учасникам перемалювати, сфотографувати таблицю або заповнити її паперову версію.

6.2. Вжиття заходів

- 1 Ця сесія завершує шостий модуль. Поясніть, що мета цього завдання — визначити конкретні та конструктивні заходи, які можна вжити для поліпшення усіх складових частин комплексного підходу до злочинів на ґрунті ненависті. Зазначте, що деякі заходи виходять за рамки повноважень або компетенції учасників; однак виконана тут робота може створити хорошу базу для вищого керівництва, державних міністерств і т.д. У той же час зазначте, що відсутність одного компонента у комплексному підході (наприклад, законів щодо злочинів на ґрунті ненависті) означає, що вжиття заходів є неможливим.
- 2 Почніть обговорення з групою, зупиняючись на кожному компоненті. За потреби, поділіть учасників на менші групи. Розгляньте вжиття можливих заходів, робіть це в швидкому темпі, попросіть учасників назвати заходи, яких вони можуть вжити особисто. Якщо на тренінгу присутнє вище керівництво або представники уряду, попросіть їх взяти участь та окреслити навіть найменші можливі заходи.
- 3 На завершення поясніть, що цю таблицю можна використовувати в якості основи для плану дій на національному рівні. Попросіть учасників повертатися до неї, для того щоб відстежувати прогрес, або вносити зміни, постійно її оновлювати. Подякуйте учасникам за участь в тренінгу. Зазначте, що поліції в багатьох країнах не просто вживати подібних заходів, але це важливий крок, який необхідно зробити для того щоб змінити ситуацію.

Роздатковий матеріал 6.1: визначення прогалин

Сфера	Оцінка	Проблеми/ Перешкоди, що заважають вирі- шенню проблем	Заходи / Що можна зробити? Хто може це зробити?
Нормативно- правова база	Чи належать сексу- альна орієнтація та гендерна ідентич- ність до захищених категорій у законо- давстві про злочини на ґрунті ненависті?		
Рекомендації та посібники	Чи має поліція чіткі інструкції щодо розслі- дування злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб. Як забезпе- чити підтримку потер- пілим та як працювати з прокуратурою для заведення справи?		
Система реєстра- ції злочинів на ґрунті ненависті	Чи є в поліцейських реєстраційних форм- мах необхідні «клі- тинки для простав- лення галочок» і поля на яких можна відмі- тити показники упе- редженості проти ЛГБТІ та дати інфор- мацію щодо сприй- няття ситуації з точки зору потерпілого		
Навчання	Чи проводяться регу- лярні тренінги для співробітників поліції з розслідування зло- чинів на ґрунті нена- висті проти ЛГБТІ? Чи всі поліцейські мають змогу їх відвідувати?		
Служби підтримки потерпілих	Чи існують служби під- тримки для жертв зло- чинів на ґрунті ненави- сті? Чи обслуговують вони ЛГБТІ-людей?		
Інше			

Оцінка

Оцінка тренінгу учасниками до та після його проведення.

Додаток один: типові програми для одностипових та двостипових тренінгів

У цьому додатку наведено типові програми для одно – і двостипових тренінгів. Щоб мати достатньо часу, повною мірою залучити учасників та досягти бажаних результатів тренінгу, настійно рекомендуємо дотримуватись двостипової програми. Також рекомендуємо тренерам ознайомитись з посібником заздалегідь для того щоб вони мали змогу обрати найбільш підходящі модулі та вправи для свого контексту. Будь ласка, повністю прочитайте примітки та рекомендації по кожному розділу тренінгу. В них наведена важлива інформація про підготовку, яку необхідно провести перед тренінгом, та містяться детальні пояснення щодо виконання завдань.

Як працювати зі злочинами на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ: матеріали для поліцейських. Двостиповий тренінг

9.15-9.30 Знайомство та огляд тренінгу

Учасники представляються та висловлюють свої очікування від тренінгу. Тренер коротко розповідає про цілі та завдання тренінгу.

9.30-11.15 Навіщо це все потрібно

Наведені нижче завдання є основою тренінгу. Перше завдання передбачає участь керівника поліцейської служби, що допоможе окреслити очікування від участі в тренінгу та зрозуміти процес імплементації вивченого матеріалу. В другому завданні передбачена участь ОГС, які тісно працюють з жертвами злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ та можуть пояснити їх природу та наслідки.

Перелік завдань:

- + Завдання 1.1. Виступ керівника зі вступним словом до учасників тренінгу
- + Завдання 1.2. Надання інформації ОГС про злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб
- + Завдання 1.3. Огляд статистики щодо насильства та дискримінації ЛГБТІ-осіб

11.15-11.30 Перерва на каву

11.30-13.00 Ключові поняття: що таке спільноти лесбійок, геїв, трансгендерів та інтерсекс-людей та визначення злочинів на ґрунті ненависті.

Ці завдання знайомлять учасників з групами, які стають жертвами злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ, та розглядають поняття злочину на ґрунті ненависті в міжнародному та національному контекстах.

Перелік завдань:

- + Завдання 2.1. Розуміння ключової термінології, що стосується ЛГБТІ-спільноти: пленарна презентація координатора курсу (30 хвилин)
- + Завдання 2.5. Поняття злочину на ґрунті ненависті. Презентація та групове обговорення.
- + Завдання 2.7. Визначення національного контексту злочинів на ґрунті ненависті (також перегляньте розділ «Що далі?», в ньому є інформація щодо визначення національного контексту)

13.00-13.45 Обід

13.45-14.45 Чому постраждалі не звертаються до поліції

Це завдання покликане допомогти учасникам зрозуміти чому ЛГБТІ-особи не заявляють про злочини на ґрунті ненависті в поліцію.

Перелік завдань:

- + Завдання 3.2: Визначення конкретних перешкод, які заважають ЛГБТІ-спільнотам повідомляти про злочини на ґрунті ненависті; ознайомлення зі звітом Агентства ЄС з основоположних прав

14.45-15.45 Права людини та робота поліції

В ході цього завдання розглядаються ключові рішення Європейського суду з прав людини, а також висвітлюється робота поліції під час розслідування злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ.

Перелік завдань:

- + Завдання 3.3: Розуміння ключових стандартів РЄ, інших стандартів прав людини та національних стандартів, що стосуються злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ.

15.45-16.00 Перерва на каву

16.00-17.30 Розслідування злочинів на ґрунті ненависті

Ці завдання спонукають учасників замислитися над тим, як ефективно розслідувати злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ, та про важливість підходу, орієнтованого на інтереси постраждалих.

Перелік завдань:

- + Завдання 4.2a: Розслідування злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб — підхід до розслідування з фокусом на потерпілому (30 хвилин)
- + Завдання 4.2b: Розслідування злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб — підхід до розслідування з фокусом на потерпілому

День другий

9.00-9.15 Вітальне слово, огляд першого дня, програма другого дня

9.15-11.30 (включаючи перерву на каву) Збір доказів

Ці завдання допоможуть учасникам визначити загальні індикатори упередженості в злочинах на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-людей та допоможуть використовувати ці докази для проведення успішних розслідувань злочинів на ґрунті ненависті.

Перелік завдань:

- + Завдання 4.4: Збір доказів: Індикатори упередженості — Доведення вибору/мотиву упередженості (30 хвилин)
- + Завдання 4.5: Збір доказів: Індикатори упередженості — Виявлення злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб (30 хвилин)

(Рекомендуємо також надати учасникам роздатковий матеріал 5.1)

11.30-12.30 Підтримка ЛГБТІ-спільнот: ефективне реагування поліції

У цьому завданні наводяться конкретні приклади, на яких можна розглянути роботу поліції під час конкретних інцидентів. Це завдання є інтерактивним і дає можливість чуйно і практично дослідити стереотипи.

Перелік завдань:

- + Завдання 4.7: Підтримка ЛГБТІ-спільноти: ефективне реагування поліції

12.30-13.30 Обід

13.30-14.45 Робота з організаціями громадянського суспільства

В цьому завданні розглядається рішення Європейського суду з прав людини, на його прикладі можна розглянути можливості співпраці між поліцією та ОГС для поліпшення роботи поліції умов проведення гей-параду та підтримки права на свободу зібрань без дискримінації.

Перелік завдань:

- + Завдання 5.1. Що таке організації громадянського суспільства та як вони можуть допомагати?
- + Завдання 5.2. «На їхньому місці: що мені потрібно та що я можу зробити?»

14.45-15.00 Перерва на каву

15.00-16.30 Робота з організаціями громадянського суспільства (продовження)

Ці завдання, за ідеальних умов, виконуються в партнерстві з організаціями громадянського суспільства. Вони допоможуть учасникам визначити та реалізувати конкретні кроки, які можна вжити для спільної роботи задля підтримки потерпілих та покращення рівня моніторингу злочинів на ґрунті ненависті.

Перелік завдань:

- + Завдання 5.3. Розбудова взаємодії зі спільнотами

16.30-17.00 Закриття тренінгу та оцінка

Під час цієї сесії тренер закриває тренінг та пропонує учасникам дати оцінку проведеної роботи.

Як працювати зі злочинами на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ: матеріали для поліцейських. Одноденний тренінг

Примітка для тренера: протягом одноденного тренінгу у вас є можливість зосередити увагу лише на фундаментальних питаннях, пов'язаних з переслідуванням злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ. Через часові обмеження інформацію варто подавати за допомогою презентації, а не групової роботи. Відповідно, інтерактивна взаємодія — один з найуспішніших методів навчання, матиме обмежене застосування. Тривалість тренінгу розрахована на два дні.

9.15-9.30 Знайомство та огляд тренінгу

Учасники представляються та висловлюють свої очікування від тренінгу. Тренер коротко розповідає про цілі та завдання тренінгу.

9.30-11.00 Навіщо це все потрібно

Наведені нижче завдання є основою тренінгу. Перше завдання передбачає участь керівника поліцейської служби, що допоможе окреслити очікування від участі в тренінгу та зрозуміти процес імплементації вивченого матеріалу. В другому завданні передбачена участь ОГС, які тісно працюють з жертвами злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ та можуть пояснити їх природу та наслідки.

Перелік завдань:

- + Завдання 1.1. Виступ керівника зі вступним словом до учасників тренінгу
- + Завдання 1.2. Надання інформації національними/місцевими ОГС про злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб

11.00-11.30 Перерва на каву

11.30-13.00 Ключові поняття: що таке спільноти лесбійок, геїв, трансгендерів та інтерсексуалів та визначення злочинів на ґрунті ненависті.

Ці завдання знайомлять учасників з групами, які стають жертвами злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ, та розглядають поняття злочину на ґрунті ненависті в міжнародному та національному контекстах.

Перелік завдань:

- + Завдання 2.1. Розуміння ключової термінології, що стосується ЛГБТІ-спільноти.
- + Завдання 2.5. Поняття злочину на ґрунті ненависті.
- + Завдання 2.7. Визначення національного контексту злочинів на ґрунті ненависті (також перегляньте розділ «Що далі?», в ньому є інформація щодо визначення національного контексту)

13.00-13.45 Обід

13.45-14.45 Права людини та робота поліції

Під час цього завдання розглядаються ключові рішення Європейського суду з прав людини, а також висвітлюється робота поліції під час розслідування злочинів ненависті проти ЛГБТІ.

Перелік завдань:

- + Завдання 3.3: Розуміння ключових стандартів РЄ, інших стандартів прав людини та національних стандартів, що стосуються злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ.

14.45-15.45 Розслідування злочинів на ґрунті ненависті

Ці завдання спонукають учасників замислитися над тим, як ефективно розслідувати злочини на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ, та про важливість підходу, орієнтованого на інтереси постраждалих.

Перелік завдань:

- + Завдання 4.2a: Розслідування злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб — підхід до розслідування з фокусом на потерпілому
- + Завдання 4.2b: Розслідування злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб — підхід до розслідування з фокусом на потерпілому

15.45-16.00 Перерва на каву

16.00-17.00 Збір доказів

Ці завдання допоможуть учасникам визначити загальні індикатори упередженості в злочинах на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-людей та допоможуть використовувати ці докази для проведення успішних розслідувань злочинів на ґрунті ненависті.

Перелік завдань:

- + Завдання 4.4: Збір доказів: Індикатори упередженості — Доведення вибору/мотиву упередженості
- + Завдання 4.5: Збір доказів: Індикатори упередженості — Виявлення злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ-осіб

(Рекомендуємо також надати учасникам роздатковий матеріал 5.1)

17.00-17.15 Закриття тренінгу та оцінка

Під час цієї сесії тренер закриває тренінг та пропонує учасникам дати оцінку проведеної роботи.

Поліція знаходиться на передовій системи кримінального судочинства і є першим контактом для багатьох жертв злочинів на ґрунті ненависті. Цей посібник призначений для тренерів поліції, слідчих, співробітників поліції, які працюють у країнах-членах Ради Європи з тематикою дотримання прав людини, щоб розвинути основні навички виявлення та розслідування злочинів на ґрунті ненависті проти ЛГБТІ.

Цей посібник було адаптовано для України в рамках спільної програми, що співфінансуються Європейським Союзом та Радою Європи, «Партнерство заради належного врядування» (PGG) в межах проекту «Посилення доступу до правосуддя через несудові механізми правового захисту для пастраждалих від дискримінації, злочинів на ґрунті ненависті та мови ворожнечі в країнах Східного партнерства». Погляди, що висловлено в цьому посібнику, жодним чином не можуть бути використані для відображення офіційної думки будь-якої сторони.

Європейський Союз об'єднує 28 держав-учасників, які вирішили поступово об'єднати свої знання, ресурси та долі. Разом вони будували простір стабільності, демократії та сталого розвитку, одночасно утворюючи культурне розбудову, толерантність та індивідуальні свободи. Європейський Союз прагне розділити свої досягнення та цінності з країнами та людьми за межами своїх кордонів.

www.europa.eu

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

Рада Європи – це провідна організація нашого континенту із захисту прав людини. До її складу входять 47 держав-членів, включаючи всіх членів Європейського Союзу. Всі держави-члени Ради Європи є учасницями Європейської конвенції про права людини – договору, розробленого для захисту прав людини, демократії і правовладдя. Нагляд за реалізацією норм Конвенції в державах-членах здійснює Європейський суд з прав людини.

www.coe.int

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe